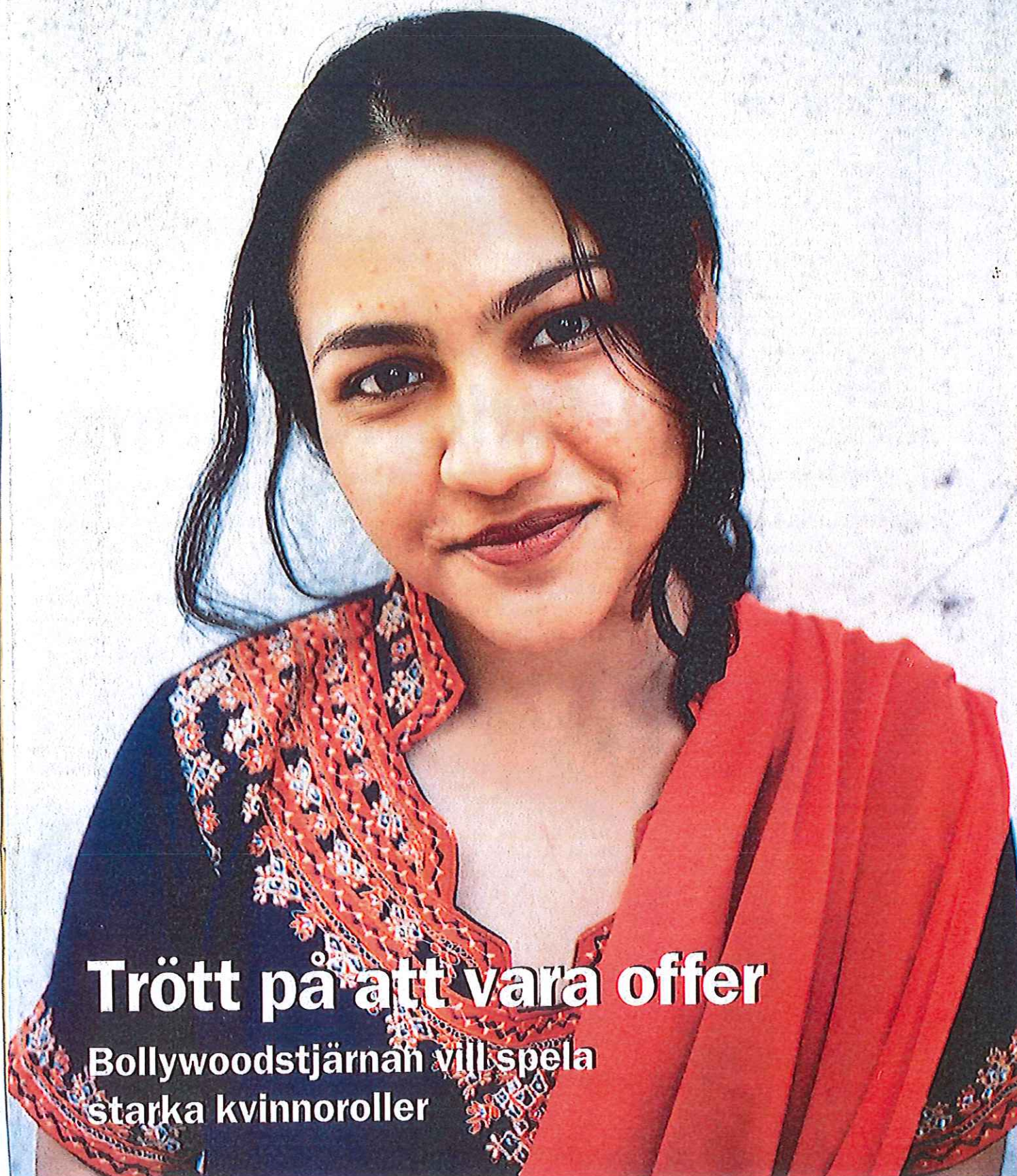

Nr 3 • 2003 • årgång 27 • 55 kr

www.sydlaslen.se

sydlasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh, Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

Trött på att vara offer

Bollywoodstjärnan vill spela starka kvinnoroller

Det sker även här

□ Mitt i slutarbetet med det här numret av SYDASIEN, mördas utrikesminister Anna Lindh. För två år sedan vid samma tid skakades vi av attentaten mot World Trade Center. Det är uppenbart att "vår" del av världen inte är någon skyddad plats och att det som händer i "konstiga" länder långt borta också händer här. Därför behöver alla goda krafter samverka för att hålla våld och extremism borta. Men vad sker? I Pakistan blir de moderata muslimerna allt tystare och fundamentalisterna högljuddare. Carl Godani rapporterar om ett av många länder som islamiseras på grund av västalliansens krig mot terrorism.

Thomas Bibin berättar om den stappande fredsprocessen i Sri Lanka och Ajit Roy analyserar den senaste dramatiska politiska utvecklingen i Indien. Men det här numret är inte bara politik. Folkhögskolestudenten Frida Mörtsell har besökt Indien för första gången och delar med sig av sina intryck. Christina Nygren har sett och hört bangladeshiska baulartister på Sveriges besök och Pär Jansson har träffat frustrerade indiska filmarbetare i Mumbai.

Angenäm läsning av SYDASIEN 3/03!

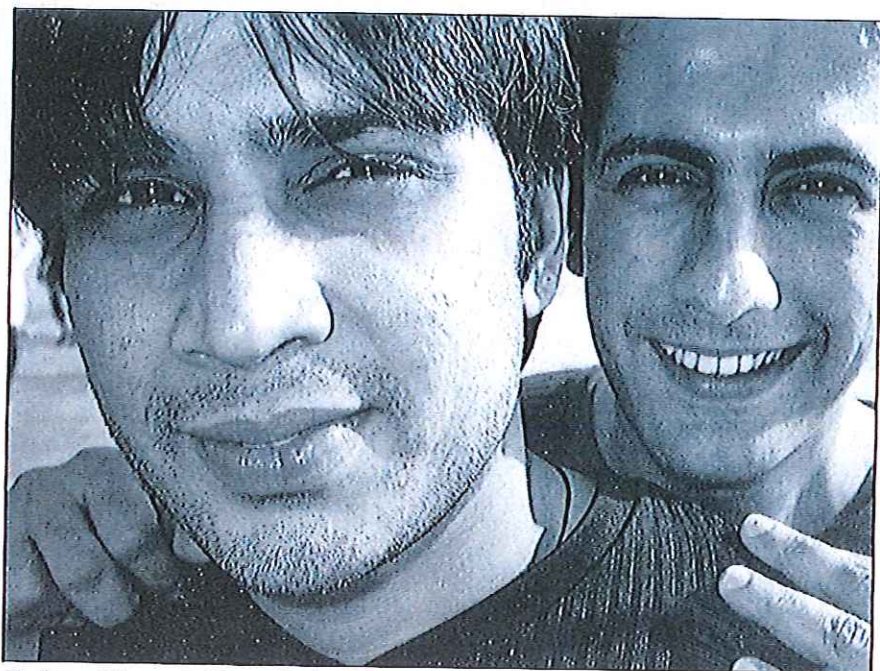
Katarina Sandström Blyme

INNEHÅLL I NR 3/03:

Pär Jansson om Bollywoods baksidor	2
Arga unga män 60-talsfilmens stora	4
Indiska TV-såpor tar hem spelet	6
PAKISTAN:	
"Vanliga" muslimer tystnar	7
TBC skördar offer	9
Advokatens kamp mot patriarkatet ..	10
Imtiaz Alam skapar presshistoria	12
Ajit Roy om Mayawatis fall	14
Bombdåd och samband med Ayodhya ..	14
Fredsprocessen i Sri Lanka hotad	17
Svenskt stöd till ny journalisthögskola ..	18
Dystert 20-årsjubileum för konflikt	18
Federalism som exportvara	19
Fridas första resa till Indien	20
Nikobarerna en gång dansk koloni	24
Eländets Calcutta lockar kändisar	27
Unikt indiskt arkeologiskt material på Östasiatiska museet i Stockholm	29
Hot om dödsstraff för falska mediciner ..	31
Tuttika Sen om sin dokumentärfilm	32
Amatörskådespelarna tillbaka i sin bangladeshiska by efter Sverigeresa ..	34
Baulstjärnor för första gången i Sverige ..	36
Colaföretagen i blåsväder i Indien	38
Flicka med hjärtfel banar väg för fred	39

Omslaget: Tannaz Currim är indisk skådespelare som längtar efter en roll att bita i.

FOTO: PÄR JANSSON

Farhaan Khan och Kiran Janjani drömmer om att bli stora filmstjärnor.

Bollywood – farlig förförare

Mumbai är drömmarnas stad. Varje dag anländer hundratals förväntansfulla ungdomar till staden. De har förläst sig på filmtidskrifter och drömmer om att bli filmstjärnor och leva ett liv i lyx. De vill se sina namn lysa från reklampelare och läsa i skvallerpressen om sina roman-ser med motspelare.

Bilden av Bollywood, som Mumbais filmindustri kallas, som en glittrande dröm falnade snabbt då man talar med unga skådespelare. Det förekommer sex i utbyte mot roller, betalning för att få medverka, droger, stenhård konkurrens och framför allt krävs dock kontakter. Utan de rätta förbindelserna är vägen till berömmelse lång med många fallgropar och fres-telser att köpslå med den egna moralen.

Farhaan Khan är en ung skådespelare som nyligen gett sig in i Bollywoods hårda värld. Han har redan skaffat sig en lite kaxig attityd med skinnjacka och mörka solglasögon. Men efter ett tag slappnar han av och visar sig vara en mycket insiktsfull person med distans till sig själv och filmvärlden.

Han hoppas att nästa film skall bli det stora genombrottet. Första filmen blev en

flopp och togs ner från biograferna redan efter några veckor. Lika snabbt glömdes hans namn. Farhaan Khan har annars, till skillnad från många andra som söker sig till Bollywood, många års erfarenhet av att stå på scenen.

Han har bland annat arbetat med gatuteater och rest runt i Indien, USA och Europa och informerat om aids. Men Farhaan Khan är medveten om att i Bollywood är kontakter viktigare än talang. Audition där unga skådespelare kan visa upp sig existerar inte i Bollywood. Enligt Farhaan Khan är producent och regissör bara intresserade av det album med bilder som alla måste ha för att komma någon vart i branschen.

– Audition fungerar så att du kommer till producentens kontor och visar upp de bilder du har med dig. Ibland kan det hända att du får läsa några rader. Men bilderna är det viktigaste, säger Farhaan Khan.

Rätt fotograf

Men dessa fotografier måste vara tagna av speciella fotografer som producenterna har förtroende för och är kända inom filmindustrin. Dessa tio fotografer har nästan monopol på att ta bilder av personer med skådespelardrömmar. De är eftertraktade och för att få sina bilder tagna gäller det att känna någon som känner dem. Ännu en gång en fråga om kontakter.

– Är dina bilder inte tagna av någon av dessa tio fotografer är chansen att få en roll minimal.

Farhaan Khan är inte direkt stolt över hur han lyckades få en roll i filmen Hamraz (Förtroende) men är av försök att slå sig fram i Bollywood har lärt honom att ibland måste man trampa på andras tår för att komma någon vart. Ingen i Bollywood respekterar en ödmjuk och vänlig skådespelare – men misslyckad. På en fest träffade han en kläddesigner som sydde dräkter till filmer. Designern kände en producent som letade efter ett nytt ansikte till sin kommande film. Nu var det så att designern var gay och det var underförstått att Farhaan Khan skulle göra honom sällskap i sängen. Men Farhaan Khan hade nått dit han ville och behövde inte längre designern. Designern talar numera inte med Farhaan Khan.

Det är en stor film med kända motspelare som Farhaan Khan deltar i.

– Om filmen blir en succé kan jag välja och vraka mellan erbjudanden. Blir det en flopp börjar cirkusen igen med att leta kontakter som kan hjälpa mig att få en roll.

Men inte ens stjärnor är osårbara. Producenterna är mycket lynniga och har bara profit i åtanke. Floppar en stjärnas film har det hänt att producenten bryter kontraktet för en kommande film, rädd för att skådespelarens stjärnglans håller på att falna och att han eller hon inte längre är en publikmagnet. Det förekommer även att manus skrivs om, stjärnans rollfigur dör och en ny skådespelare anlitas. Stjärna i dag, glömd imorgon.

Erbjuden huvudroll

Farhaan Khans kompis Kiran Jamjami har lagt alla planer på att slå sig fram i Bollywood på is efter att ha bränt sig ordentligt vid sitt första möte med filmindustrin. Dessutom tjänar han för tillfället bra som fotomodell och har därför ingen lust att åter ta kontakt med Bollywoods lite skumma värld.

Han blev erbjuden en huvudroll av några producenter. Delar av filmen skulle spelas in i New York. Kiran Jamjami var överlycklig och drömde på flyget över Atlanten om att bli en stor stjärna. I sex dagar satt han på sitt hotellrum i New York utan att någonting hände. Producenterna sade att de var ute och letade motspelare. Under tiden fick han ett slarvigt skrivet manus där det stod att han skulle agera naken. Det var en porrfilm han skulle medverka i, något som inte hade omnämnts då han skrev på kontraktet. De motspelare producenterna var ute och letade efter var kvinnor som skulle ha sex med honom. Att visa en indisk man älska med västerländska kvinnor hoppades producenterna skulle rendera dem stora vinster. Kiran Jamjami sade nej och åkte hem till Indien.

– Hade jag medverkat i en porrfilm skulle mina chanser att göra en riktig film i

Tannaz Currim vill spela starka kvinnor som tar för sig av livet.

Bollywood vara minimala. Jag skulle för alltid vara brännmärkt.

Farhaan Khan och Kiran Jamjami verkar redan luttrade och lite bittra över hur Bollywood har behandlat dem.

– Denna bransch handlar till 90 procent om tur. Om vi gått med på att ligga med både män och kvinnor hade vi vid det här laget varit med i minst tio filmer, säger Farhaan.

Tannaz Currim gjorde karriärmässigt ett misstag. Hon blev i unga år kär, gifte sig och skaffade barn. Någon huvudroll kan hon därför inte räkna med att få. Som gift är hon inte längre en våt dröm för den manliga biopubliken. Kvinnliga filmstjärnor kan inte vara gifta för då lockar inte deras namn unga män till biograferna. Många har ofta en nästan personlig relation till stjärnorna. De drömmer om att de en dag skall bli ett par. När stjärnan gifter sig krackelerar denna fantasi.

För kvinnor är det dessutom bråttom om de skall lyckas i Bollywood. Få kvinnliga stjärnor är över 30 år.

– Män är gammalmodiga. Kvinnor är mer toleranta. Nästan alla de manliga stjärnorna är gifta och den kvinnliga publiken gillar dem ändå, säger Tannaz Currim.

Starka kvinnor

Hon vill helst spela starka kvinnor som tar för sig av livet. Men det finns få sådana roller. När Bollywood skapar karaktärer med lite mera tyngd handlar det ofta om kvinnor som offer: våldtagna, misshandlade, slagna eller utkastade från hemmet. De snyftar, gråter och lider. Offer som måste hjälpas.

– Det är sällan filmer visar moderna kvinnor med en yrkeskarriär. Skulle en så-

dan kvinna porträtteras fokuseras handlingen på att hon behandlas illa av maken eller svärföräldrarna.

Filmerna görs för taxichaufförer, lägre tjänstemän och arbetare vars erfarenhet av kvinnor begränsas till mödrar, systrar och prostituerade. Dessa män har få kontakter med yrkesarbetande moderna kvinnor.

– Hindifilmerna begränsas av de människor som bor i detta land, konstaterar Tannaz Currim uppgivet.

Det går många rykten i Bollywood om unga kvinnor som får roller efter några minuter i producentens soffa. Varje dag kommer nya aspiranter till Bollywood som vill bli någon stort inom filmen. Många av dem är beredda att göra saker deras mödrar inte skulle drömma om att deras väluppfosttrade döttrar skulle göra, och de som finansierar filmerna tvekar inte att utnyttja deras längtan att bli stjärnor.

Klär sig utmanande

Många unga kvinnor hamnar lätt i en semivärld mellan att vara flickvän till regissörer och callgirl. På pubar ser man ofta regissörer och producenter omringade av vackra kvinnor som klär sig utmanande, som har de rätta accessoarerna och låter sig bjudas på dyra drinkar i hopp om att dra till sig uppmärksamhet. Det förekommer även att skådespelare skvallrar till pressen att de är tillsammans med en filmstjärna. Ofta är det inte sant, men det skapar rubriker och kanske någon producent lägger märke till deras namn och erbjuder en roll. Jag frågade Tannaz Currim om det pratas kolleger emellan i sminklogen vad de tvingas gå igenom för att få en chans i Bollywood.

– Det finns inget systerskap i Bollywood. Konkurrenten är så tuff att det är få som berättar något privat om hur de fick rollen eller hur de uppfattar filmbranschen. Men det går alltid rykten, vidareförmedlade av skvallertidningar, om hur unga nykomlingar är flickvännen till producenter, regissörer, manliga stjärnor eller politiker och att det är därför de fått rollen. Det är säkert sant i vissa fall. Men det kan också röra sig om avundsjuka, för som sagt, konkurrenten är stenhård, framför allt för kvinnor.

Tannaz Currim anser att det är en fråga om hur mycket man är villig att offra för att bli stjärna, både fysiskt och psykiskt. Självt har Tannaz Currim jobbat så länge inom teater och TV att hon anser sig ha en inre mognad och självförtroende som skådespelare att hon aldrig skulle kompromissa med sitt samvete.

Hon har arbetat som skådespelare sedan hon var 19 år, medverkat i ett 15-tal TV-serier och då främst spelat komedier. På senare tid har hon även fått några småroller i Bollywoodfilmer. Men någon huvudroll lär hon aldrig bli erbjuden, hur bra skådespelare hon än är. Hon är som sagt gift.

Pär Jansson

Arga unga män

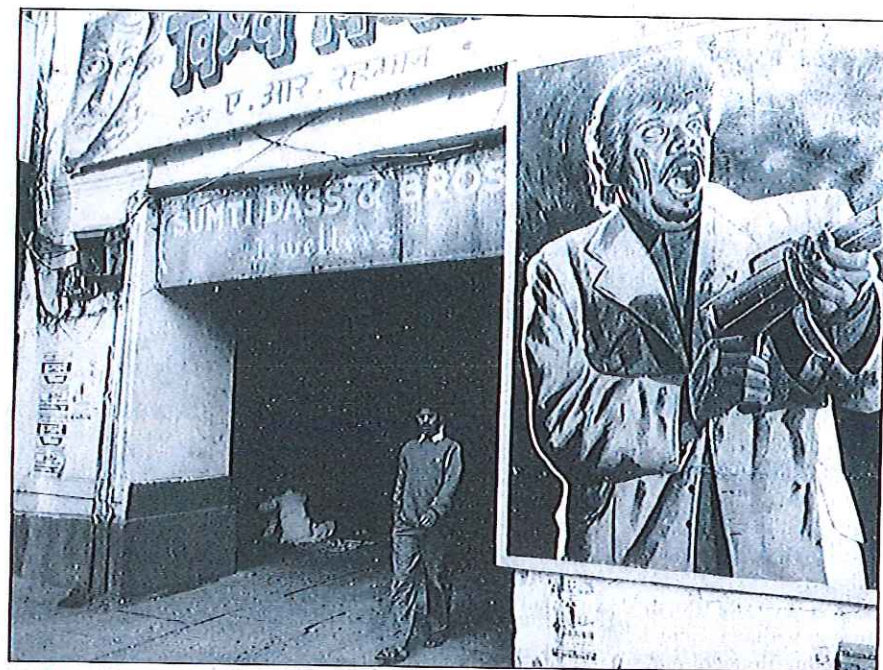
På 1960-talet steg en ny filmhjärte in på scenen: den arga unge mannen. Publliken hade tröttnat på Bollywoods sockersöta filmfantasier som inte hade någon anknytning till deras verklighet. Istället för män som dansar runt träd med sin älskade dök det upp en arg man på motorcykel som var ute efter hämnd.

Filmerna om den unge arge mannen hade ingen moral eller etik. Våld beskrivs i filmerna som ett renande stålbad. Hjälten har att välja mellan att själv bli en brutal mördare eller svara med samma mynt.

Den arge mannen var nästan alltid en arbetare som reste sig upp och utmanade de som skodde sig på honom. Han var en person som inte stillasittande tänkte sig bli utnyttjad utan hämnades sina förtryckare. Skådespelaren som kom att personifiera den arge mannen var Amitabh Bachchan. Han lyckades fånga den angst som fanns hos en hel generation unga män

– Den unga arge mannens ilska var aldrig elak. Amitabh Bachchans ilska rörde sig om sårbarhet, så du accepterade den, du blev fascinerad av den och du fann försvar för den. Andra skådespelare blandade ilska med arrogans. På slutet utvecklade tyvärr även Bachchan denna arrogans, säger manusförfattaren och poeten Javed Akthar som tillsammans med kollegan Salim Khan skapade han den arge unge mannen.

Den film som började den tio år långa trenden var *Zanjeer* (Kedjan) från 1973 som handlar om en ung pojke som ser sin familj bli brutalt mördad av en ansiktslös

Under många år var den arge unge mannen den stora hjälten i Bollywood.

förövare. Som vuxen jagas pojken Vijay av mardrömmar. Vijay får jobb som polis och börjar sitt yrke med att på ett ärligt sätt gripa kriminella. Men demonerna från den ödesdigra natten hinner ikapp honom och han beslutar sig för att på egen hand leta upp sina föräldrars mördare. *Zanjeer* var Amitabh Bachchans genombrottsfilm och det skulle ta honom 30 år och lika många filmer att växa från rollen som den evigt unge och arge.

Renande kraft

Filmerna har studerats och analyserats av sociologer, filmforskare, psykologer och Javed Akthar har fått frågan många gånger förut var han hittade denna karaktär som blev så omåttligt populär i Amitabh Bachchans skepnad.

Javed Akthar och Salim Khan var när de skrev *Zanjeer* bara några år över de 20. De lyckades känna av stämningarna av besvikelser och frustration som rådde i samhället, någon Javed Akthar i dag säger att de då var omedvetna om. De var bara fascinerade av karaktären och storyn.

I filmen *Agneepath* (Eldens vägar) beskrivs våldet som en renande kraft. I början av filmen ser vi en rektor som försöker få el draget till sin by. Men en jordägare i byn uppfattar framsteg som ett hot mot hans makt och med hjälp av några gangsters från staden får han rektorn falskeligen anklagad för att ha utnyttjat prostituerade.

Byborna vänder sig mot rektorn, misshandlar honom till döds och kastar fru och sonen ut ur byn. Sonen Vijay – namnet återkommer ofta i dessa filmer – växer upp på gatorna i Mumbai och blir en småtjuv. Han är i grunden en god människa, men får rykte om sig att vara brutal och hämndlysten. Till sin mor säger han: "De säger att Mumbai är en stad. Men den är bara en stad

till namnet. Det är djungelns lag som råder här. Här överlever de starka genom att döda de svaga."

Vijay hämnas genom att döda jordägaren och de kriminella som låg bakom mordet på fadern. Filmen slutar med att Vijay ligger döende i sin mors famn, svårt skadad efter att ha blivit skjuten tre gånger. Modern accepterar sonens felsteg och skriker: "Min son är inte en gangster. Hans våldsamhet var inte enbart nödvändigt för att straffa de skyldiga, utan ännu viktigare, att rena samhället."

En av de bättre filmerna i denna genre anses vara *Deewar* (Muren). Filmen handlar om en familj som av olyckliga omständigheter splittras, bröder som kommer ifrån varandra och kärleken till modern: ett klassiskt tema i dessa filmer. Fadern i familjen är fackföreningsledare vid en fabrik som slåss för bättre arbetsförhållanden mot en hänsynslös ledning.

Hans fru och två söner tas som gisslan av fabriksägarna. Under hot att de skall dödas tvingas fadern skriva på ett avtal där arbetarna avstår från rätten att strejka och går med på att arbeta under förhållanden som dikteras av ledningen.

Genom att rädda sin familj har fadern förrätt sina ideal. Av skam flyr han från arge arbetare och familjen får klara sig själv. En dag när den äldste sonen Vijay, spelad av Amitabh Bachchan, kommer hem till modern visar han upp en tatuering som några huliganer ristat in på hans arm: "Din far är en tjuv."

Familjen känner sig tvingad att fly till Mumbai för att överleva. Modern börjar arbeta som städare och Vijay putsar skor så att hans lillebror Ravi skall få möjlighet att gå i skola. De två brödernas liv tar helt olika riktningar. Vijay börjar arbeta i hamnen och slåss regelbundet med maffian som an-

ser sig ha rätt att kräva beskyddarpengar av hamnarbetarna. Han blir känd för sitt våldsamma humör och är fruktad. En gangster från ett rivaliserande gäng erbjuder Vijay att bli medlem. Han accepterar, stiger snabbt i graderna och tjänar miljoner och köper ett vackert hus åt modern och brodern.

Men för att få lite fart på filmen och skapa lite konflikt låter manusförfattarna Javed Akthar och Salim Khan brodern Ravi utbilda sig till polis och få i uppdrag att hitta bevis mot och gripa den gangster som Vijay jobbar för. När Ravi får reda på att brodern är medlem i gangsterns gäng lämnar han hemmet och tar modern med sig. Sedan följer en jakt där broder ställs mot broder.

Vijay försöker i en berömd scen övertyga Ravi om att begära förflyttning till ett annat distrikt eftersom gangsterledaren är ute efter honom. Bröderna argumenterar fram och tillbaka. Vijay tappar till slut tålmodet och säger till brodern: "Jag har en bungalow, en bil, rikedom och vackra kläder. Vad har du, vad har du förutom ett uselt jobb, en uniform och ett tak över huvudet?" Ravi tittar Vijay i ögonen och säger med stolthet: "Ma, mere pas ma hai." (Mamma. Jag har mamma). Dialogen mellan bröderna har blivit klassisk i Bollywood.

I slutscenen ligger den döende Vijay, efter att ha blivit dödligt skottskadad av Ravi, i moderns famn. Under tiden som han förblöder förklarar Vijay att hans enda önskan är att få njuta en djup sömn i moderns famn. Vissa har psykoanalyserat denna sista scen och menar att när männen sitter där i biomörkret känner de en längtan att återvända till tryggheten i livmodern.

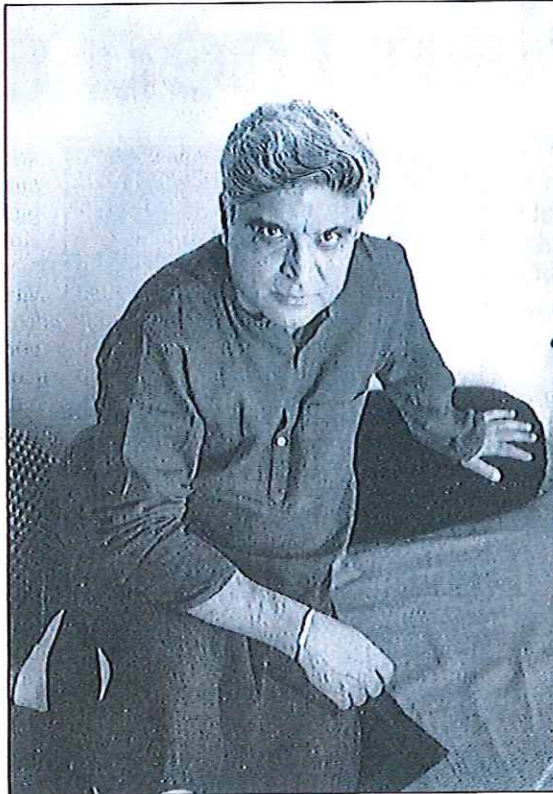
Modern viktigt

Filmforskare har påpekat att modern spelar en viktig roll i dessa filmer.

– Ja, ja, säger Javed Akthar otåligt. Det stämmer säkert. Både jag och Salim Khan förlorade våra mödrar i mycket tidig ålder och psykologer har säkert rätt när de påstår att vi fantiserade om våra förlorade mödrar. Det är säkert sant, men vi lyckades även där omedvetet skapa något som slog an hos den manliga publiken.

Javed Akthars mor dog då han var åtta år, dagen efter hans födelsedag. Han uppfostrades av sina mostrar och i tidig ålder skickades han till internatskola. 19 år gammal satte han sig på tåget till Mumbai, övertygad om att inom några år bli filmregissör.

Han lyckades få anställning som regiassistent, men upptäckte rätt snart att assistent i Bollywood betydde att man serverade te till regissören. Han var inte mer än en betjänt. En dag klagade regissören på att di-

Manusförfattaren och poeten Javed Akthar var med om att skapa den arga unge mannen.

alogerna i ett manus var undermåliga. Javed Akthar hörde detta och erbjöd sig att ändra på dem. Regissören gillade resultatet och 20 år gammal började Javed Akthar skriva dialoger och efter ytterligare några år även manus till det som skulle bli hans genombrott: Den arga unge mannen.

Han har hittills vunnit över tio utmärkelser för sina manus och sångtexter. Men det hade varit tuffa år innan han nådde dit. Han har sovit på gatan, i filmloger, under träd och en gång i en grotta. Men med ett omåttligt självförtroende visste han att han skulle bli någonting. Misslyckande fanns inte i hans vokabulär.

När den arge mannen egentligen redan var död kom filmen *Krantiveer* (Frihetskämpen) som lyfte fram Nana Patekar som den nya arge mannen efter att Amitabh Bachchan slutat att vara ilsken och i stället börjat spela första älskare. Nana Patekar spelar i *Krantiveer* en desillusionerad man som är besviken på lagen, polisen och myndigheterna. En vis man, pacifist och lärare, säger till honom att lösa konflikter med icke-våld. Nana Patekar säger nej och avfärdar alla dessa pacifistiska indier som invånare i ett dött land.

Men det gick inte att rädda den arge mannen. Publiken var trött på dessa ilska rödögda marodörer som med hes röst och i staccato hämnades i ett hav av blod. Även Javed Akthar tröttnade på sin skapelse och började skriva poesi och lyrik till filmsånger.

– Man kan inte vara arg hur länge som helst för då tar cynismen över. Det är destruktivt, säger Javed Akthar

Filmforskare menar att den arge mannens ilska aldrig riktades mot själva samhällssystemet, utan mot dem som upprätthöll det: poliser, korrupta politiker, köpta domare och tjänstemän, de som egentligen själva var offer för ett system som inte fungerade. Vad som gjorde den unge mannen arg var att lagen innehåller för många kryphål så att kriminella kommer undan, medan de oskyldiga blir syndabockar.

"Filmerna förespråkar snabb rättvisa. Detta är endast möjligt i en auktoritär stat med stor makt i polisens händer. Dessa filmer säger att långa juridiska rättegångar skall ersättas med direkt rättvisa, utan krav på för mycket bevis. Vad som egentligen attackeras är det öppna och liberala samhället. Genom att ifrågasätta rättssystemet lägger de grunden för en auktoritär polisstat," skriver statsvetaren Fareeduddin Kazim i boken *The secret politics of our desires*.

Inga nya hjältar

Hjälten brukar personifiera den samtida moralen i samhället. När drömmar och mål ändras förändras också filmhjälten. Men om ett land tappar riktning blir också hjälten förvirrad. Efter de arga männen har Bollywood inte lyckats vaska fram någon intressant karaktär som slagit an hos publiken. Den ekonomiska liberaliseringen i början på 90-talet har förändrat indiernas inställning till rikedom och konsumtionsvaror. Med en ny medelklass som vill spendera pengar fungerar inte det gamla greppet att beskriva alla rika som dåliga och fattiga som goda. Utan att veta vilka som skall vara de goda eller dåliga har regissörerna gått tillbaka i tiden och beskriver livet innan konsumtionssamhällets intrång, då alla visste sin plats, barnen helgade både fadern och modern och alla levde i en storfamilj.

De stora succéerna på 1990-talet var måbra-filmer som beskrev en trygg värld som inte längre finns, i alla fall inte i storstäderna. Den arge mannen har ersatts av nostalgiska filmer om det goda familjelivet, familjedraman som innehåller en dos av tradition, relation, generation och nation. Vissa har kallat dessa filmer för förlängda hemvideor eftersom de ofta innehåller påkostade bröllopsscener.

– I dag letar människor efter tröst, en måbra-faktor. De är trötta på ilskan, de är cyniska och även trötta på att vara cyniska. De vill se saker som är trevliga och vänliga, sympatiska filmer som sätter sig på deras nerver som en fjäder. Johan Ford sade en gång "Om du är förvirrad, gör en western". Varje gång vi indier är förvirrade gör vi romantiska filmer, säger Javed Akthar.

Pär Jansson

TV-serien med stort K

Bollywood är inte bara film. När den statliga TV-kanalen Doordarshan förlorade sitt monopol i etern växte det upp en brokig skara kanaler som måste fylla sändningarna med innehåll: den indiska TV-såpan var född.

De nya kommersiella TV-kanalerna hade till en början problem att fylla sina sändningar. Kanalerna vände sig till Hollywood och köpte in gamla amerikanska tv-serier. Men den indiska TV-publiken ville ha program där de kände igen sig och skådespelarna talade hindi. En flora av produktionsbolag som specialiserat sig på såpor har därför sett dagens ljus. Till skillnad från filmen, som till större delen vänder sig till en manlig publik, görs serierna med en kvinnlig publik i åtanke. Det är kvinnorna som är de drivande rollfigurer. Många av regissörerna och manusförfattarna är dessutom kvinnor.

Chefen och grundaren till det bolag som gör flest TV-serier är den blott 25-åriga Eakta Kapoor. År 2000 utnämndes hon till en av Asiens 50 mest inflytelserika personer av den nu tyvärr nedlagda tidskriften Asiaweek. Det var bara tre indier som lyckades ta sig in på listan.

Endast 17 år gammal startade Eakta Kapoor sitt företag Balaji Telefilms i familjens källare med fyra anställda. I dag har bolaget 45 anställda och närmare 400 personer på kontrakt: skådespelare, regissörer och fotografer. Balaji Telefilms producerar 25 TV-serier och gör sammanlagt 130 episoder i veckan á 23 minuter på tre språk. Det innebär att 54 timmar i veckan går det att titta på TV-såpor gjorda av Balaji Telefilms. Eakta Kapoor har med rätta kallats för drottningen av såpa.

Dåligt självförtroende

Eakta Kapoor är född med halva foten inne i filmbranschen eftersom hennes far en gång var stjärna i Bollywood. Men det är ingen garanti för framgång. Eakta Kapoor har haft sin dos av misslyckanden och höll på att gå i konkurs innan hon fyllt 20 år. I en intervju i en affärstidning skyllde hon på dåligt självförtroende som gjorde att hon inte lyssnade på sina egna känslor. Nu förlitar hon sig helt på instinkten. Det har tydligen hjälpt henne att överleva i den svårbedömda TV-branschen.

I intervjun beskrev hon sig som en person uppvuxen på amerikanska serier, som läser mycket och har koll på vad som händer i samhället. Hon håller sedan upp ett finger i luften och känner av stämningen. Kommer den rätta känslan i maggropen kallar hon ihop sina manusskrivare och

De kvinnliga stjärnorna i TV-serien Även svärmödrar har en gång varit svärdöttrar. Längst fram Smrita Irani.

konceptet för en ny såpa växer sakta fram. Detta behov av att känna att något är rätt, utan att intellektuellt förstå det, kan vara en av anledningen till att Eakta Kapoor har anställt en numerolog som hjälper henne att namnge serierna så att de blir populära. Hon är själv vidskeplig och lade för ett par år sedan till ett e i förnamnet som enligt numerologen skall ge henne tur.

Den före detta aktiemäklaren Bansilal Jumaani är Balaji Telefilms husnumerolog. Det är hans uppgift att se till så att TV-serierna får titlar som ger framgång. Av någon anledning har numerologen kommit fram till att serierna bör börja med bokstaven k. Därför har såporna namn som *Kkusam*, *Kasam*, *Koshish*, *Kasauhi zindagi ki*, *Kahani ghar gharki*.

Den största succén i indisk daglig såpa-historia, som redan efter tredje veckan toppade tittarsiffrorna och behållit sin tätposition i närmare två år, är *Kyunki saas bhi kabhi bahu thi*, som fritt översatt betyder ungefär "Även svärmödrar har en gång varit svärdöttrar".

Anlitar astrolog

Men det är inte enbart Eakta Kapoor som anser att bokstaven k har något magiskt över sig. Även Bollywood har drabbats av k-hysteri. Den största filmsuccén under

åren 2001-2002 var *Khahi kushi khahi gam*, "Ibland händer saker, ibland inte", gjord av 1990-talets stora måbra-regissör Karan Johar. Han nöjer sig inte enbart med bokstaven k. Han lär vara en mycket vidskeplig person som även anlitar astrologer som genom att titta på planeterna avgör vilka skådespelare, fotografer, scenografer och andra personer i produktionen som skall anlitas för att ge maximal tur. Karan Johar låter även astrologer bestämma vilken tid på dygnet som scenerna skall tas. Om detta är orsaken till att alla hans filmer blivit megasuccéer är svårt att sja om.

Tar hand om familjen

Den stora stjärnan i TV-serien Även svärmödrar har en gång varit svärdöttrar är Smrita Irani, som en gång var finalist i Miss India-tävlingen. Hon spelar i serien svärdottern Tulsi som tar hand om alla i storfamiljen: svärmodern, sin mans bröder, deras fruar och barnen. Seriens budskap är att om alla kommer tillsammans och arbetar för ett gemensamt mål kan de bli starka.

Jag lyckades fånga in Smrita Irani under en paus i inspelningen och vi hittade en ledig plats i kortändan på ett bord där vi kunde tala ostörda. Jag ville fråga henne hur det känns att spela Indiens populäraste kvinna.

Dagligen får hennes rollfigur hundratals brev som har synpunkter på hur hon behandlat de andra rollfigurerna i serien. Ibland frågar de också henne om personliga råd eftersom hon i serien har så god hand med alla människor. De flesta känner säkert inte till att det är Smrita Irani som spelar Tulsi. För dem är Tulsi en del av familjen som fem dagar i veckan, klockan halv tio på kvällen, kommer hem till dem via TV:n.

– De uppfattar mig mer som en dotter i familjen än en skådespelare, till skillnad från Bollywood där stjärnorna är kända vid sina riktiga namn. Jag är för dem en familjemedlem och jag tror att de har större respekt för mig, säger Smrita Irani.

Jag frågade henne vad hon tycker om den kritik som riktats mot många TV-serier, att de är konservativa och inte beskriver hur moderna kvinnor lever i dagens Indien.

– Varför skall vi ge upp det indiska och bli helt västerländska? Jag vill vara fri och ha möjlighet att välja, men för den skull vill jag inte negligera familjen. För att min mormor var hemmafru och min mor är yrkeskvinna innebär det inte att min mormor var mindre intelligent. Det gäller att skapa balans i hemmet. Det viktigaste är att kvinnan har ett val, säger Smrita Irani.

Pär Jansson

Journalisten Imtiaz Alam slåss för demokrati och yttrandefrihet. Asma Jahangir är advokat och företrädare utsatta kvinnor. Båda är sekulariserade pakistanier och utgör en minoritet av landets befolkning. Övriga medborgare betraktas ofta av västvärlden som muslimska fundamentalister. Det är fel, enligt journalisten Shaukat Ali:
 – Väst borde bry sig mer om vanliga, måttfulla muslimer, det är hos dem som Pakistans framtid vilar.

I tre artiklar berättar fri-lansjournalisten Carl Godani om landet som ofta ensidigt beskrivs i termer av terrorism och fundamentalism.

Tre unga män spelar fotboll i en park i Lahore.

Hos dem ligger bollen

Men Pakistans moderata muslimer har börjat tystna

– Jag ser folk förändras. Extremisterna kommer och när de gör det kommer jag lägga skulden på väst, som inte stödde oss vanliga muslimer.

Shaukat Ali, pakistansk journalist, är en av många som ser den breda opinionen radikaliseras i en tid då extremhögern kan framstå som det enda rimliga alternativet.

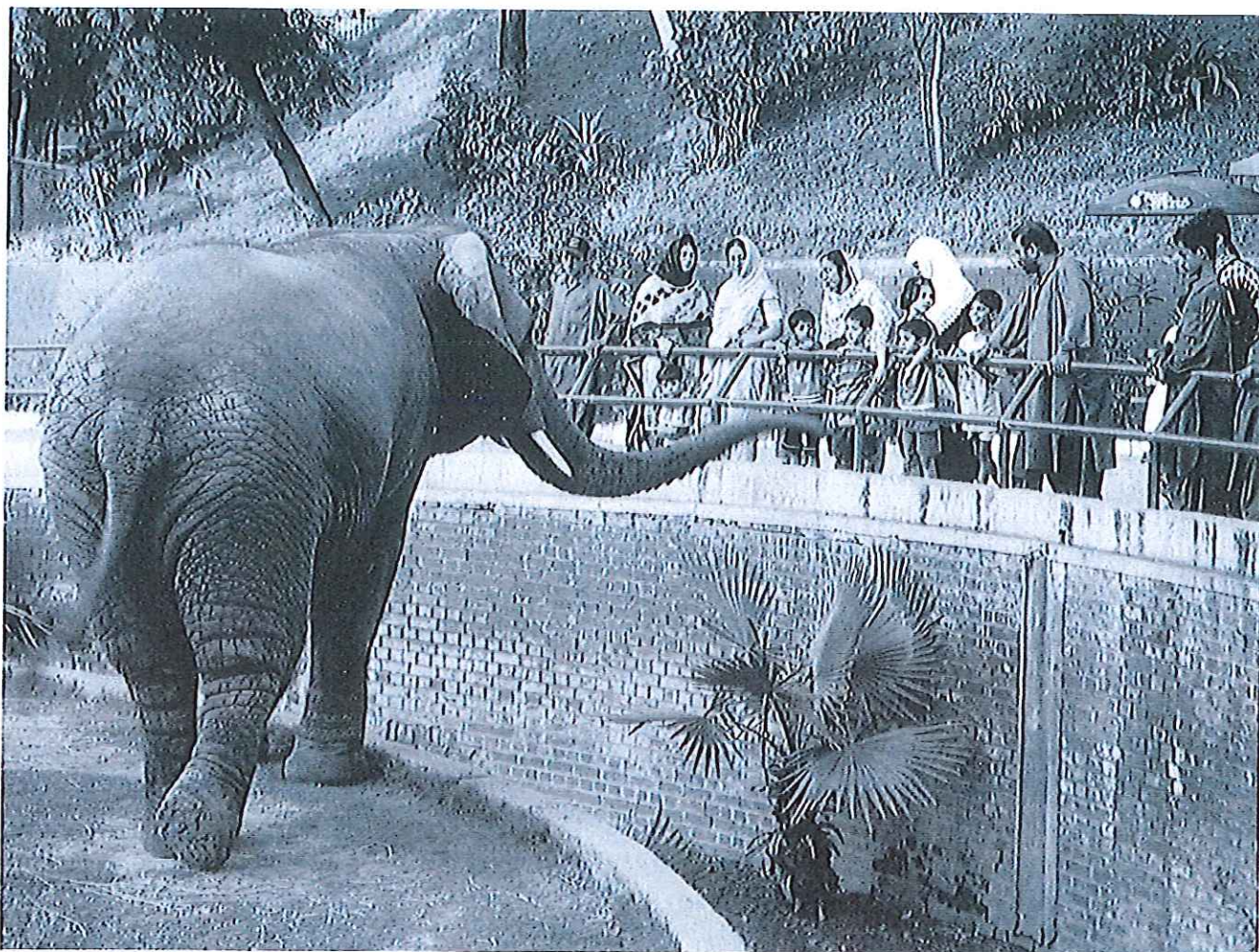
I Pakistan finns muslimer över hela spektret, från den fundamentalistiske till den helt sekulariserade muslimen. Enligt Shaukat Ali tillhör de här två extremerna en mycket liten del av Pakistans befolkning. Däremellan ligger den stora gruppen "vardagsmuslimer", en slags ickegrupp av vanliga pakistanier som i trosavseende är allt från konservativa till moderna. Från deltidsmuslimen som syndar ibland till den gode muslimen som försöker förena islams regler med vardagens umbäranden. Läskunniga och analfabeter, rika och fattiga,

stadsbor och bönder.

I stor utsträckning är det deras hållning som utgör Pakistans framtid – ändå syns de sällan i västerländska medier. En vanlig, icke-aggressiv muslim är helt enkelt inte medialt gångbar.

Att islam i dag spelar en viktig roll i pakistansk politik ska inte blandas ihop med de extremistgrupper som kommit att associeras med landet, även om det finns kopplingar. Och islam har inte alltid haft samma roll.

"Det hela slutar här" ska landsfadern

Mannen – och kvinnan – på gatan är inte särskilt fundamentalistisk, menar Wajahat Masood, direktör för Demokratiska kommissionen för mänsklig utveckling. Här ses familjer som besöker zoo-parken i Lahore.

Jinnah ha sagt strax efter delningen från Indien. Delningen hade religiösa motiv men dessa skulle inte präglade staten. Pakistan fick en sekulär författning.

Men i vakuumet efter den evakuerande brittiska koloniala makten fann religiösa grupper plats att växa. Politiska partier och diktatorer använde religion som ett populistisk trumfkort, i jakt på röster och på legitimitet.

I dag fjäskar till och med moderna, sekulära partier för religiösa grupper för att få stöd. Islamisk retorik har blivit en förutsättning för att få spela i Pakistans politiska elitserie.

– Majoriteten i Pakistan är ickepraktiserande muslimer i religiösa avseenden, men religiösa fanatiker i politiska avseenden, säger Wajahat Masood, direktör för Demokratiska kommissionen för mänsklig utveckling.

Han beskriver sig som uteslutande kulturell muslim och hymlar inte med sin avsky för religionens roll i pakistansk politik. Något tillspetsat och provokativt påstår han att även om mannen på gatan uttrycker extremistiska åsikter, så är han inte särskilt religiös.

– Folk är slappa med religion i sin vardag, har inget emot att mjölken är oren (ha-

ram), är inte snälla mot sina barn, är lata på jobb och syndar dagligen.

Mannen på gatan är alltså inte alls särskilt extremistisk, menar Wajahat Masood. Men:

– Det pakistanska folket är ett lätt byte för indoktrinering, säger han och beskriver den socio-ekonomiska kontext där åsikterna formas.

Låg levnadsstandard, ett utbildningssystem som han kallar ett brott, religiösa skolor som frodas i inkomstgapet, en när-synt urdustråkig press och utbredd arbetslöshet.

När mannen på gatan uttrycker extremistiska åsikter är det helt enkelt andra sidan av populistmyntet.

– Vi har inte tränats i att skapa ett politiskt jag sedan mer än 50 år. Folk ser islam som lösningen för att de saknar alternativ. Religion är inget annat än ett medel för att få politisk makt och detta är andra sidan av det.

Populistisk urvattning

Men den populistiska religiösa urvattningen av politiken har mycket lite gemensamt med Jamaat-i-Islamis radikala politiska islam eller med de nya och mer militanta organisationernas.

– Extremisterna har alltid haft inflytande som politiska påtryckningsgrupper, men tills nyligen hade de aldrig vunnit en enda valkrets, berättar Shaukat Ali.

I valet i oktober i fjol blev en allians av religiösa högerpartier, MMA (*Muttahida Mahaz-e-Amal*), det tredje största partiet, med nästan en femtedel av platserna i parlamentet och kontroll över två provinser.

Fremst fann MMA sina röster längs gränsen mot Afghanistan, bland dem som var direkt påverkade av USA:s krig mot Afghanistan, vilket stöddes av Musharraf-regimen.

– När deras familjemedlemmars blod började flyta över gränsen förändrade det färgen på politiken i de trakterna, säger Shaukat Ali.

– Inte heller de som röstade för MMA är extremister, säger Abdullah Iqbal, även han journalist och en av grundarna till fredsprjektet *South Asia Free Media Association*.

Han är övertygad om att MMA aldrig hade nått samma framgångar om deras valparoll hade varit jihad i Kashmir i stället för anti-amerikansk opposition. Han jämför med att Hitler aldrig hade kunnat ta makten med folk mord som uttalad målsättning.

The New Yorkers korrespondent Mary

Ann Weaver instämmer. I sin bok *Pakistan – i skuggan av Jihad och Afghanistan* skriver hon att även om jihad-grupperna har en teokratisk stat som mål så är själva tanken främmande för de afghanska och pakistanska folken. De har snarare alltid trott på måttfullare tolkningar av islam.

Med de två främsta oppositionsledarna, Nawaz Sharif och Benazir Bhutto, förbjöds att delta i valet och med en regim som stödde USA:s krig i Afghanistan för att behålla internationell legitimitet, fanns det egentligen bara ett rimligt val, resonerar Abdullah Iqbal.

– För många var MMA det enda alternativet.

Orättvisor från väst

Det koloniala arvet gör, menar Shaukat Ali, att de flesta pakistanier betraktar landets moderna historia som orättvisor begångna av väst. Viktigast är hur USA övergav Afghanistan och Pakistan efter Sovjets uttåg från Afghanistan 1989. De lämnade "tiotusentals vältränade och tungt beväpnade arabiska, asiatiska och Afghanska kämpar tillgängliga för nya jihad", skriver Mary Ann Weaver.

Det finns ett arv av hat som är lätt för religiösa grupper att frammana.

– Historier om engelsmännens illdåd berättas fortfarande. På senare tid har väst varit hjälpsamt i att förse de religiösa grupperna med nya, säger Shaukat Ali.

Han är synbart upprörd när han pratar och med sin ilska sätter han ord på det som många pakistanier känner.

Medan kampanjerna fortsatte i Afghanistan, påbörjade USA sitt krig mot Irak. Ohyggligheter blåstes upp stort i den urdustråkiga pressen och ropen om att USA förde ett krig mot islam växte sig starkare än någonsin.

– Folk som vanligtvis inte påverkas av extremisterna blir stumma inför "den civiliserade världens" beteende.

Tappar argumenten

Hälften av Pakistans vanliga, måttfullare muslimer har tystnat, uppskattar Shaukat Ali. Ett första steg av radikalisering. Han menar att till och med utbildade medelklasspakistanier tappar argumenten efter västs grymheter.

– Det är de vanliga muslimerna som håller extremisterna utanför makten. Om hälften skiftar, så går det inte att få tillbaks dem. Då kommer extremisterna till maktens kärna och de kommer inte att släppa taget.

Den israeliska författaren Amos Oz anser att nyckeln för att lösa extremismen finns hos måttfulla muslimer. Om väst inte räknar med dem så riskerar vårt agerande mot terrorism att få motsatt effekt.

USA förstår inte muslimska länder helt enkelt för att de inte haft kontakt med dem förrän efter Andra världskriget, dömer Edward Said, palestinsk intellektuell och

64 000 dör i tbc varje år

Sufaid Gul fick svår hosta och sökte läkare för över 16 månader sedan. Han behandlades för luftvägsinfektioner men ingenting hjälpte. Först sedan han börjat spotta blod förstod läkarna att han hade tuberkulos, tbc, och han kunde få rätt behandling

Läkarna röntgade mig och gjorde andra tester men de sa aldrig att det var tbc, säger 35-åriga Gul.

Trots allt kan Gul vara glad att han faktiskt fått den rätta diagnosen innan det var för sent. Tre av fyra människor som får tuberkulos i Pakistan får inte rätt diagnos eller felbehandlas, enligt statlig statistik.

171 av 100 000 invånare i Pakistan smittas av tbc varje år, enligt Världshälsoorganisationen WHO. Totalt beräknas 1,8 miljoner pakistanier vara smittade av tbc och omkring 64 000 dör i sjukdomen varje år.

Pakistan antog det behandlingsprogram mot sjukdomen som rekommenderas av WHO redan 1995. Programmet har dock inte genomförts i mer än ett fåtal av landets hälsodistrikt.

Sedan år 2001 räknar regeringen tbc som en "nationell katastrof" och satsar på att nå större delen av landets med tbc-kampanjen år 2005.

Många hinder kvar

Men många hinder kvarstår innan kampanjen kan lyckas. Bland annat saknas ofta utbildad personal på distriktsnivå och tbc-kontrollen i städerna är dålig. En anledning till att tbc fortfarande skördar så många liv är att den pakistanska staten satsar så lite pengar på sjukvård – bara 0,8 procent av BNP. Hälsoaktivister kritiserar också regeringen för att inte engagera den privata sektorn i kampanjen.

Många som smittas av tbc i Pakistan får fel diagnos och fel behandling – eller

rätt diagnos men fel behandling. Felmedicinering av tbc-patienter kan leda till att den resistenta formen av tbc, som på engelska förkortas MDR, utvecklas, säger apotekaren Azhar Hussain om arbetar för det Islamabadbaserade *Network for Consumer Protection*.

Hussain undersökte nyligen de allmänpraktiserade läkarna i städerna Rawalpindi och Islamabad, som tillsammans har en befolkning på över två miljoner invånare.

Han fann att bara 3,8 procent av de registrerade läkare som ingick i studien kunde skriva ut ett recept som stämde överens med de nationella behandlingsriktlinjerna för tbc.

En annan studie från Karachi, som gjorts av Aga Khan Medical University, visade att nio av 10 läkare inte kunde skriva ut korrekt medicinering till tbc-patienter.

– Studier visar att omkring 120 000 tbc-patienter varje år riskerar att behandlas med fel mediciner, säger Hussain.

Enligt WHO är 9,6 procent av alla nyrapporterade tbc-fall i landet resistenta. Det är mycket dyrtare att behandla den resistenta formen av tbc vilket innebär att detta är en katastrof i ett fattigt land som Pakistan.

Medicinerna mot "vanlig" tbc kostar i Pakistan cirka 60 dollar för nio månaders behandling. Behandlingen mot resistent tbc kostar över 4 000 dollar och tar två år. Det är en kostnad som bara få har råd med i Pakistan där den genomsnittliga årsinkomsten ligger på mindre än 500 dollar.

– Regeringen måste starta en massiv utbildningskampanj för allmänläkare eftersom en majoriteten av patienterna behandlas av dem. Tuberkulos är en infektionssjukdom som, om den felbehandlas, påverkar hälsan för andra människor i samhället, säger specialistläkaren Javaid Khan. Ett obehandlat tbc-fall kan infektera 10 till 15 nya människor på ett år, tillägger han.

Muddassir Rizvi/IPS

författare till *Orientalism*:

"Avsaknaden i USA av både kolonialt förflutet och långvarig kulturell uppmärksamhet för islam gör den nuvarande besattheten desto mer egendomlig, abstrakt och second-hand".

I USA, fortsätter Said, är "islam huvudsakligen en policyfråga för utrikesdepartementet, ett hot eller en militär och säkerhetsmässig utmaning som saknar motstycke i den mångfald av kulturer och nationer som USA har relationer med".

Oroligheterna fortsätter i både

Afghanistan och Irak, med upptrappningar i båda. Flyganfallen fortsätter från den amerikanska Shahbaz Airbase utanför pakistanska Jacobabad. USA verkar se sig om efter nya mål för förebyggande attacker och president Musharraf är mer och mer hjälpsam i att jaga Al-Qaidamisstänkta.

Med diktatorn på slaklina mellan inhemsk och internationell politisk överlevnad frodas extremisterna som det enda rimliga alternativet.

Carl Godani,
text och foto

Patriarkatet sparkar bakut

Mordhot och trakasserier mot Pakistans största kvinnokämpe

– Allra mest smärtsamt är att inte låtsas om det. Vi ser att det är fel och vi känner att det är fel, men förväntas hålla tyst om det.

Pakistans främste människorättskämpe Asma Jahangir berättar hur det är att växa upp som kvinna i Pakistan, om kopplingen mellan hedersmord och kränkningar som hon själv utsattes för som flicka, och om ett kvartssekels kvinnokamp i ett av världens mest extrema manssamhällen. Advokatbyrån AGHS är anonym från utsidan. I trapporna upp till kontoret trängs beväpnade vakter med hantverkare. En kvinnobank håller på att öppnas i samma byggnad.

Många av vakterna och mycket av den internationella uppmärksamheten kom med den makabra händelsen då en klient hedersmördades inne på advokatbyrån. Samia Warheed var en ung kvinna från Peshawar som sökte juridisk hjälp för att skilja sig från sin våldsamme man, när hon sköts ihjäl framför sin advokat, Hina Jilani, Asma Jahangirs syster och partner.

Det var en spektakulär händelse som gav starka reaktioner runt Pakistan och i resten av världen. Men de båda systrarna och deras kollegor hade då levt under hot i

många år. Asma Jahangir hade redan skickat sina barn utomlands av rädsla och hon själv hade klarat sig undan mordförsök.

Pakistans patriarkat sparkar bakut när kvinnors rättigheter omsätts i handling, i form av skilsmässor, vårdnadstvister, åtal för hedersmord och skydd för hotade kvinnor.

Pakistan är troligen det land där det sker flest hedersmord i världen. Uppskattningar talar om minst 1 000 kvinnor om året som förlorar livet i hedersrelaterade mord, så kallad *Karo kari*. Mindre än en procent leder till åtal och färre än tio har fällits de senaste fyra åren.

Snart sagt alla pakistanska kvinnor lever under vardagligt förtryck, könen är effektivt åtskilda i samhället och arrangerade äktenskap är de enda socialt accepterade.

Fruktad motståndare

Asma Jahangir är en storhet i Pakistan, fruktad av motståndare och högaktad av resten. Men hon ser försvinnande liten ut bakom sitt skrivbord, med det snaggade håret och de vakna ögonen, som smalnar när hon pratar om hedersmord.

– Jag vägrar acceptera det som en del av min kultur eller religion. Jag förstår det inte heller.

I 23 år har Asma Jahangir drivit kampen för Pakistans kvinnor med ursinnig kraft, som advokat i högsta domstolen, som FN:s speciella rapportör för utomrättsliga avrättningar, som ledamot i *Human Rights Commission Pakistan*, som grundare av en rad organisationer och som aktivist i rad andra. Outtröttlig fortsätter hon, trots mordhot, och drar sig inte för att förklara för domarna i högsta domstolen det som hon tycker att de inte har förstått.

– Det här århundradet springer kvinnor, medan ni fortsätter att krypa.

Föga förvånande händer det att domarna tappar besinningen. Pakistanska Weekly Independent rapporterar hur en domare under en rättegång skrek till Asma Jahangir "Du har ingen rätt att vara i den här rättssalen, det är du som borde sitta i fängelse".

Lagstiftarna bildar tillsammans med militären och mullorna en patriarkal trojka, som enligt Asma Jahangir är det största hotet mot Pakistans kvinnor.

Fundamentalisternas i dag framträdande roll skapades genom en historia av populistiska islam-friande militärdiktatorer, i symbios med jihadgrupper, med konflikterna Kashmir och Afghanistan som outsinliga näringskällor.

Lägg därtill folkets missnöje med geri-

mens USA-vänliga politik så framstår inte valresultatet i oktober 2002 som så märkligt. Trots valfusk tog en allians av religiösa högerextrema partier makten i två provinser och en femtedel av sätena i parlamentet. Och återigen är det Pakistans kvinnor som får betala.

– Kvinnor behöver slåss på alla nivåer, men religiös konservatism är nyckelfrågan, säger Asma Jahangir.

Det betyder dock inte att all religion är av ondo. Asma Jahangir tycker att det vore naivt att förklara kvinnoförtryck med bara religion, eller bara kultur. Det går djupare och vidare än så.

– *Karo kari* (hedersmord) och det att jag inte fick leka med mina manliga kusiner har samma ursprung. En ung flicka förväntas offra allt, varje förhoppning och målsättning, för kyskheten.

Asma Jahangirs första klinch med den mansdominerade världen hon växte upp i, var när hennes mor en dag förbjöd just henne att leka med sina manliga kusiner. Hon berättar med inlevelse hur förnedrad hon kände sig och att hon under ett par dagar inte kunde se kusinerna, som var hennes lekkamrater sedan år, i ögonen.

– Sen blev jag förbannad och bestämde mig för att inte lyssna. Det här var mina vänner och det skulle de fortsätta vara. Men jag sa ingenting och de är fortfarande mina vänner.

Bortgift vid 11 år

Asma Jahangirs mormor blev bortgift när hon var elva. Att hon kom från en helt annan tid, det kunde Asma Jahangir förstå. Men att inte hennes mor, som själv hade studerat och varit framträdande simmerska och badmintonspelare, kunde vänta sig att hennes dottrar skulle fortsätta utvecklingen förbryllar Asma Jahangir.

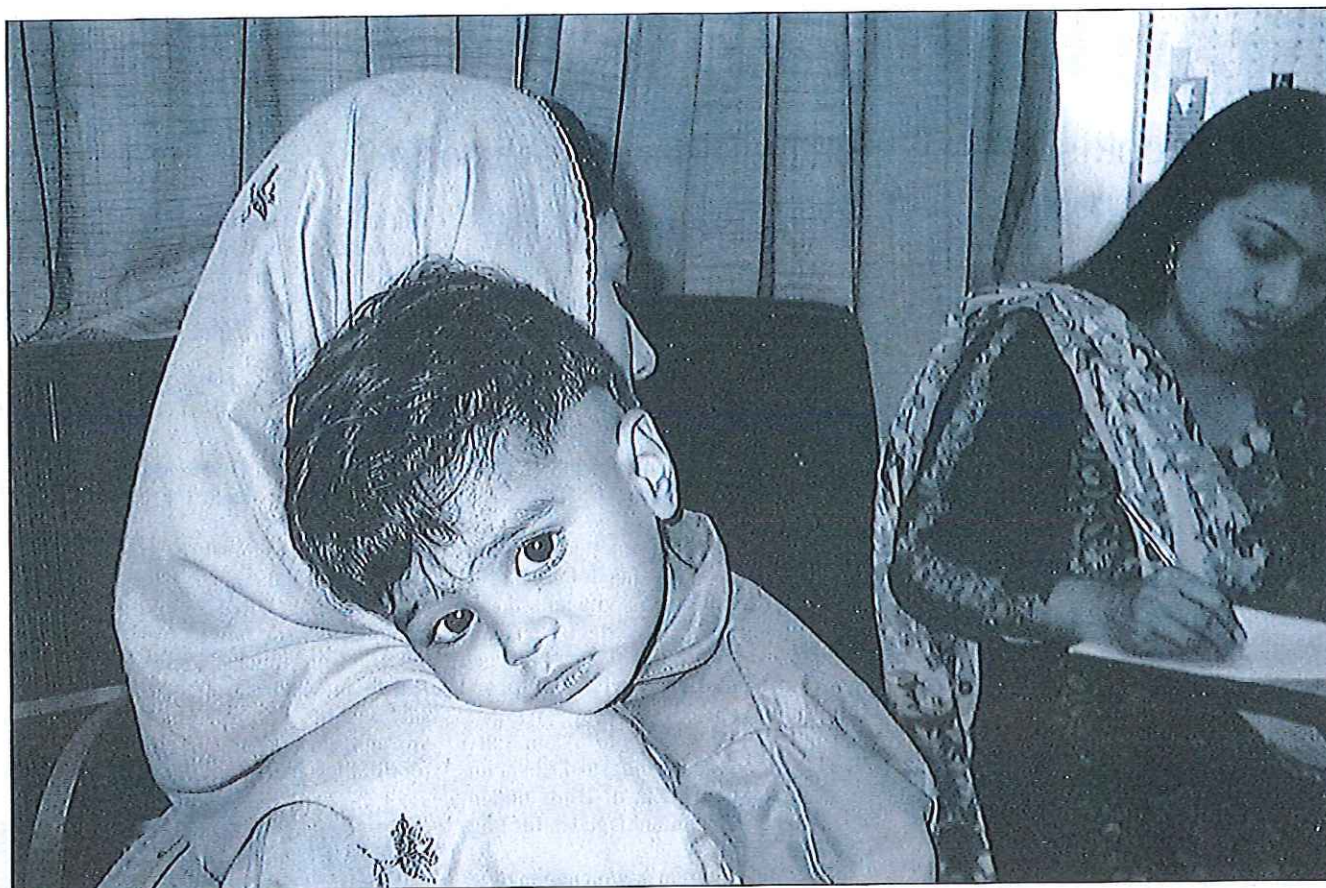
– Jag växte upp i en blandning av traditionellt och nytt. Vissa traditioner är välkomna, som respekt för äldre, och andra är inte så välkomna, som att en flicka inte får prata med en pojke. Fastän jag förväntades sköta en del politiskt arbete för min far, fick jag inte ta emot telefonsamtal från pojkar hemma. Jag tyckte att det var motsägelsefullt.

Modern har senare förklarat att det var för att skydda, för att hon inte ville att hennes barn skulle vara olika andra. Asma Jahangir beskriver det som en rädsla som kommer från föräldrarnas osäkerhet inför samhället.

– Man kan skydda sitt barn från att skada sig, men man får inte isolera sitt barn. Det är en fin skillnad.

Advokaten och kvinnokämpe Asma Jahangir tycker att religiös konservatism är den största, men inte den enda, orsaken till kvinnoförtryck.

På kvinnokriscentrat på Asma Jahangirs advokatbyrå får en kvinna från landsbygden i Punjab hjälp. Apatisk har hon irrat omkring med sin son sedan hennes man övergav henne någon vecka tidigare.

– En av de saker jag ogillar med "öst" är att vi tror att vi äger våra barn. Det gör man inte. Vi måste lära oss att släppa taget.

Varje steg i kvinnans frigörelse är en smärtsam dragkamp mellan generationerna. Men allra mest smärtsamt är att låtsas som ingenting.

– Vi ser att det är fel och vi känner att det är fel, men förväntas hålla tyst om det.

I de flesta delar av samhället är arrangerade giftermål det enda som är socialt accepterat. Ibland vägs de ungas vilja in, ibland inte. De som går emot normen får känna det sociala etablissemangets hela tyngd. Valet kan stå mellan familjen och kärleken.

Asma Jahangir gifte sig med en man som hon älskade, som hon valde. Men det har inte varit utan komplikationer.

– I stället för att vi skulle lära känna varandra och anpassa oss till varandra, förväntades jag anpassa mig till hans familj och deras traditioner. Det var en kamp, stundtals mycket smärtsam.

Könen hålls åtskilda

I Pakistan hålls könen traditionellt åtskilda, med separata skolor för pojkar och flickor, med olika avdelningar på bussen, men främst genom att kvinnors vardagliga rörelsefrihet inskränks.

Med segregationen mellan könen finns det inga möjligheter för pojkar och flickor att mötas och så länge de inte möts finns det ett behov av arrangerade giftermål, re-

sonerar Asma Jahangir.

– Jag menar att det är den viktigaste delen av att växa upp, att lära känna det andra könet. Annars ser man bara en sida av allt.

– Det är ett sätt att ge kvinnor makt. Mental utveckling är makt. Jag vet hur kvinnor i min ålder har tvingats leva med de här begränsningarna och jag tycker att man förlorar en bit av sin värdighet av det.

Asma Jahangir fumlar fram en cigarett och rufsar om det gråsprängda håret i brist på tändare. Jag tändar hennes cigarett och har sen hennes fulla uppmärksamhet igen.

Hon fortsätter på sin vältaliga engelska, som är så typisk för den indiska subkontinentens intelligenta, och berättar hur hon läste till jurist under militärdiktatorn Ziaul Haqs härjningar. Detta var en period som i dag ses som en viktig förklaring till den religiösa extremhögerns numera framträdande roll i Pakistan. Med tillägg i grundlagen sålde han ut det sekulära Pakistan för att köpa religiös legitimitet för sitt styre.

Det var också en period av motstånd och Asma Jahangir var med i studentrörelsen mot Ziaul Haq. Hennes far var politiker och engagerad i den östpakistaniska oppositionen Awami League. Under hennes uppväxt satt oftast han i fängelse. Han drev ständigt rättsliga processer mot staten. Kärleksfullt beskriver Asma Jahangir honom som en tvångsmässig rättsutövare.

– Han tillhörde dem som ansåg att man måste fortsätta knacka på lagens dörr tills

den öppnas.

Som 18-årig juridikstuderande ställföreträdde Asma Jahangir sin far, under en av hans fängelsevistelser, i ett mål som skulle bli ett av de viktigaste i landets juridiska historia. Hon vann och domen, som allmänt bär hennes flicknamn, Asma Jilani, fastställde att Ayub Khans militärregim var olaglig.

– Jag har alltid trott att man måste fortsätta knacka, men jag har inte samma tilltro till systemet som min far. Man måste variera sina strategier.

– Kvinnor är verkligen överlevare. Jag har ärvt något av det, att inte alltid konfrontera saker med full fart.

Uppdämt behov

Tillsammans med tre kvinnliga kollegor startade Asma Jahangir AGHS Legal Aid, som blev Pakistans första helkvinnlige advokatbyrå, 1980. Något som lockade kvinnliga klienter, med kvinnors särskilda problem, varav många inte hade sökt juridisk hjälp om det var av män.

Efter bara några månader stod det klart att det fanns ett stort uppdämt behov. De fyra bestämde att lägga undan hälften av sina intäkter för att ge gratis juridisk hjälp till kvinnor som inte hade råd att betala.

I dag är Norge huvudsponsor för AGHS och Asma Jahangir tackar varje vecka nej

VÄNDI

Från barrikad till redaktion

Radikal pakistansk penna skapar presshistoria

– Jag står inte längre på barrikaderna, men jag kämpar fortfarande och nu når jag fler, säger pakistanske Journalisten Imtiaz Alam.

Han har gått från radikal studentledare, förföljd av pakistanska diktatorer, till politisk redaktör på landets största tidning och grundare av fredsprojektet South Asian Free Media Association (SAFMA).

Imtiaz Alams ögon är ständigt på väg, redan vid nästa mening, nästa möte, nästa artikel. De stannar upp ett ögonblick medan han förhör sig om vårt ärende. Irriterat smickrad av uppmärksamheten börjar han berätta om sin bakgrund. Om sju år i fängelse under olika regimer. Sen ytterligare tre under jorden. I slutet av 1980-talet sadlade han om, lämnade politiken, och bestämde sig för att kämpa för fred, demokrati och yttrandefrihet i rollen som journalist i stället.

– Här har jag en bredare och mer mångfacetterad publik. Och med Internets intåg får jag ofta feedback på det jag skriver, ibland flera hundra mejl efter att jag skrivit en artikel, säger han som för att ursäkta sin numer etablerade position i samhällets mittfåra.

Opinionsmässig balansgång

Sedan tornen i New York föll 11 september 2001 står Pakistan i terrorstormens öga. Inför Bushs ultimatum gjorde Pakistans president, general Musharraf, en helomvändning och vände gamla vänner ryggen till sitt folks förtret. Under Irakkriget gick generalen en opinionsmässig balansgång som i mycket påminde om Lindhs och Perssons förhållningssätt i Sverige.

FORTS.

till rader av organisationer som vill bidra med finansiering.

– Vi vill inte expandera och bli ännu en myndighet. AGHS ska förbli personlig, säger hon och nickar ut mot hallen där barn leker och familjer dukar upp mat medan de väntar på sin tur.

Förutom gratis juridisk hjälp för kvinnor arbetar AGHS med en rad andra projekt. De besöker kvinnofängelset i Multan och hjälper de dömda att överklaga, de driver ett kriscentra och ett kvinnohärbär-

Övertygad sekularist, demokrat och socialist höll Imtiaz Alam sig kritisk till regimerna i såväl Bagdad, Washington som Islamabad. Alla fick breddsidor i hans opinionsartiklar i Pakistans största tidning, en gång i veckan.

Han är övertygad om att opinionen i USA ingalunda är så enig som mannen på gatan i Pakistan lockas att tro, precis som att den pakistanska opinionen inte står enig bakom mullorna vilket västmedier ger sken av.

– De allra flesta av de mejl jag får kommer från Nordamerika. Jag är faktiskt förvånad över att hundratals vita amerikaner skriver till mig angående kriget. Den övervägande delen är starkt kritiska till sin egen regering och uttrycker sina tvivel inför vad som händer.

Den sista gången Imtiaz Alam satt i fängelse var också den längsta. Det var under militärdiktatorn Zia-ul-Haqs undantagstillstånd och han anklagades för högförräderi.

– Jag satt exakt fem år utan någon rättgång. Jag plockades in på min födelsedag 1980 och släpptes på dagen fem år senare.

Under sin tid i fängelset fortsatte han kämpa för dem längst ner på den sociala stegen. Eftersom knappt 40 procent är läs- och skrivkunniga i Pakistan, blev undervisning på fängelset en viktig fråga för honom. Med sociologi, historia och ekonomi kunde fångarna analysera sin egen plats i det demokratiskt haltande Pakistan.

– Vi hungerstrejkade för att få böcker, för att kanske få en transistorradio, för att bara få prata med varandra.

Det gick någon månad innan böckerna plockades bort, transistorradien stängdes av och fångarna åter tvingades till tystnad. Så började hungerstrejken om. Om och om igen i fem år.

Imtiaz Alam har många vänner från fängelsetiden. Bland de fängslade motståndarna till militärregimen fanns också

den religiösa extremhögern representerad. En av dem som blev hans vän var Fazal-ur-Rehman, i dag partiledare för fundamentalistalliansen MMA i parlamentet. 18 år senare är de fortfarande vänner, trots sina motsatta åsikter.

– Vi hörs ibland. Jag dricker whiskey och han klagar, säger Imtiaz Alam och skrattar högt.

– Vi respekterar varandra och har det gemensamt att vi båda är kritiska till regimen.

Även om de engelskspråkiga tidningarna i dag är oväntat öppna mot både militärregimen och de religiösa extremisterna, så kvarstår hotet mot yttrandefriheten. Det finns mycket som Pakistans journalister inte kan kritisera. I det pressfrihetsindex som Reportrar utan gränser ställt upp återfinns Pakistan på 119:de plats och för tillfället sitter två journalister i fängelse

Obekväm, hotad och trakasserad men med en stor publik. Imtiaz Alam har fått större

ge och så kallade medvetandegörande kampanjer för att sprida kunskap om kvinnors rättigheter och hjälpa kvinnor att förstå aktuella politiska frågor.

Försvarat journalister

AGHS tar sig också an andra mänskorskorätsfall, som fängslade barn, tvångsarbete och något de kallar för Människoräts-offer, folk som förföljs på grund av sitt arbete för mänskliga rättigheter. Asma Jahangir har bland annat försvarat många journalister som åtalats un-

der Pakistans ökända hädelselagar.

– Saker har förändrats sedan min generation växte upp, åtminstone i vissa samhällslager. De mycket fattiga och de mycket rika har fått det bättre, men medelklassen förblir stängd och vaktar svart-sjukt vad de kallar för sina traditionella normer. Normer som följs på kvinnors bekostnad.

Det traditionella patriarkala strukturererna luckras upp allt mer. I dag är få kvinnor renodlade hemmafruar. Statistiken är missvisande eftersom den inte räknar sä-

under de ökända hädelslagarna. Att kränka islam är straffbart med döden, även om något sådant straff ännu inte har verkställts.

Imtiaz Alams senaste projekt, South Asian Free Media Association (SAFMA), samlar närmare tusen journalister från Sydasiens bakom en enkel idé. Genom att ta bort hindren för informationsflöde över gränserna skapar man förutsättningar för bättre rapportering. Då är Imtiaz Alam övertygad om att opinionen för fred kommer av sig själv.

– Varför inte skapa en gemensam plattform för att kämpa för den yttrandefrihet som länderna här till så stor del saknar?

Han skissar upp ett Sydasiens som präglas av interna konflikter, lågintensiva krig och terrorism. I alla länderna finns det intressen som tjänar på status quo, på att hålla pressen förbannad och polariserad. Sydasiatiska journalister har i dag svårt att besöka sina grannländer. En skog av byråkratiska hinder ställs upp till hinder för den som vill ha besöksvisum.

Indiska dagstidningar i praktiken förbjudna i Pakistan och om de pakistanska redaktionerna över huvud taget får tag på några så är de två veckor gamla. Så är det

till och med i Lahore, bara sex mil från gränsen.

Indiska Bollywood-filmer är förbjudna, men med satellit-tv har de blivit otroligt populära och i dag finns en stor svart videomarknad. Länderna har också förbjudit varandras respektive nyhetskanaler.

Trots det verkar folk i allmänhet skilja på högt och lågt. I Punjab, som delades av den artificiella gränsen 1947, är man väl medveten om att man är ett folk. Både indier och pakistanter tenderar skilja på folk och stat när man frågar vad de tycker om det andra landet.

Samma intressen som tjänar på konflikt vet att sätta käppar i hjulen för initiativ som SAFMA. Trots alla upptänkliga byråkratiska hinder hölls dock de två första konferenserna som planerat i Islamabad och Kathmandu.

Stor portlon fräckhet

Medarbetarna i SAFMA ger Imtiaz Alam hela äran. Med bra kontakter, en näsa för vad som lockar politiker och en stor portion fräckhet lyckades han rädda projektet undan en tidig död.

Även i år har där funnits motstånd, men den 25 och 26 maj hölls den tredje SAFMA-konferensen i Dhaka, Bangladesh, något försenad på grund av Irakkriget. En osannolik tillställning där ett par hundra hökar och duvor från de fem ländernas största medier träffas för att se hur man själva kan styra utvecklingen mot större öppenhet och minskade konflikter. Fundamentalister från Pakistan och hindu-nationalister från Indien sitter ner och pratar.

– Ni kanske tror att det blir kaos, men det går faktiskt. De som inte är öppna för dialog kommer inte.

En av deltagarna berättar att stämningen i de mindre workshopgrupperna är öppnare än i de stora konferenssammanhangen.

– Det är en rå jargong där vi tävlar om att säga våra egna länders politik i mycket grova ordalag. Vi hade jättekul.

Bangladesh premiärminister Begum Khaleda Zia höll tal och invigde SAFMAs nya sajt. En gyllene chans för premiärministern att oredigerad nå ut till journalister från hela Sydasiens. Och för SAFMA, ett

sätt att förankra konferensen på högsta ort, att se till att den verkligen blev av.

Reazuddin Ahmed, en bangladeshier, valdes till president för SAFMA, såsom har blivit kutym inom den unga organisationen.

Den pakistanska delegationen bad formellt bangladesherna om ursäkt för de grymheter som den pakistanska militären gjorde sig skyldiga till under 1971 års blodiga krig. Även om ursakten formulerades diplomatiskt försiktigt, oroade sig en del av pakistanierna för repressalier från militärregimen när de återvände.

SAFMA hoppas nu att rida på vågen av det nya fredsinitiativet mellan Pakistan och Indien. De sydasiatiska journalistkollegorna är dock härdade till cyniker och som snacket gick under konferensen var det få som trodde på ledarnas ärliga avsikter. Men med förtroendebyggande åtgärder åter på modet har SAFMA en roll att spela i sin strävan att förbättra rapporteringen i regionen.

Imtiaz Alams 68-rörelse må ha varit radikal, men i dag, med ett allt starkare SAFMA, känner han att kraften finns för att påverka utvecklingen.

– De stora striderna framöver är att kullkasta det feodala systemet, vi måste ta makten från fundamentalisterna och mullorna, sekularismen måste slå igenom och kvinnors och minoriteters rättigheter måste tas på allvar.

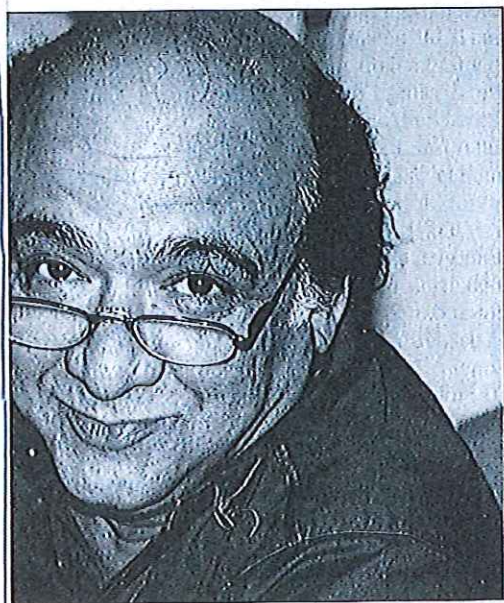
– För att kunna komma dit måste vi först få till stånd en varaktig fred mellan Pakistan och Indien, säger han på ett sätt så man undrar om det faktiskt är möjligt.

Hopp och kraft att fortsätta finner han i övertygelsen om att folk inte är galna fanatiker som törstar efter nästa konflikt.

– Pakistanierna är inte som mullorna, utan överlag liberala. Mullorna rider bara på en tillfällig anti-amerikansk våg.

Imtiaz Alam är tillbaka där han började sin kamp. Fortfarande obekvämt, hotad och trakasserad av såväl regim som extremister. Men i dag har han en större publik, och större pondus som initiativtagare till regionens övergripande pressorganisation med fred på agendan.

Carl Godani och Danlel Wilby

Inflytande som journalist än vad han hade under tiden som aktivist.

songsarbete och arbete som sker i hemmet, som lantbrukarkvinnornas och sömmerskornas inkomstbringande arbete.

– Kvinnor blir alltmer medvetna. De vill utbilda sina barn hellre än att sätta dem i arbete och då räcker inte en lön. Så de börjar arbeta.

Dessutom är allt fler pakistanska kvinnor i dag familjens enda försörjare, på grund av det ökade drogberoendet bland män.

– Heroin är enormt utbrett. Var trettonde man är missbrukare.

– När vi startade var vi fem kvinnliga advokater i högsta domstolen. I dag finns det över hundra.

Och med flera av äldre kollegorna på AGHS som advokater i högsta domstolen har byrån en direkt påverkan på lagstiftningen, genom prejudikat, eftersom Pakistan har ett brittiskt common law-system.

Det har skett framsteg. Nu hoppas Asma Jahangir att kvinnans frigörelse ska gå snabbare än den gjorde i Europa, när Pakistans feodala samhällsstruktur väl

börjar upplösas. Modernare politiska strukturer och massmedier kommer se till det.

– Domarna påpekar att det tog lång tid för de brittiska kvinnorna. Men jag säger, synd om dem. Jag tänker inte sitta här och vänta i ett århundrade.

Carl Godani,
text och foto

Kolkata 30 augusti 2003

Den flyktigt rusande indiska politiken har på nytt gett uttryck för sin oberäknelighet. Efter att med 126 rösters marginal ha besegrat en misstroendeförklaring som Sonia Gandhis kongressparti riktat mot regeringen i parlamentet, Lok Sabha, firade det jublande regeringspartiet BJP *Vijaya Divas* (Segerdagen) runt om i landet. Men att det var en pyrrhusseger, stod klart när initierade bedömare började slita segeranspråken i stycken.

Den styrande koalitionen, Nationella Demokratiska Alliansen, NDA, visade sig vara i splittring, när ett lagförslag om totalförbud mot koslakt snabbt måste dras tillbaka sedan det stod klart att flera av BJP:s viktigaste allianspartier fullständigt motsätter sig en sådan nationell lag. Då ska man betänka att förbud mot koslakt står högt på dagordningen för hindunationalisterna i BJP och RSS.

Därefter följde den förödmjukelse som Sushma Swaraj, partiets framträdande och ytterst aggressiva taleskvinna, tvangs utstå i debatten kring avslöjanden om giftrester i cola-drycker i Indien. Swaraj är såväl hälsominister som minister för parlamentariska frågor. När hon i Lok Sabha lät rapportera att regeringsanställda kemister gett tummen upp för Cola-dryckerna och rentvått tillverkarna från alla anklagelser om föroreningar i läskinehållet möttes detta av ett tumultartat motstånd, med medlemmar ur regeringskoalitionen i spetsen.

Som ett resultat därav tvingades Swaraj backa och tillkännage att en parlamentarisk kommitté ska tillsättas med uppgift att granska hela frågan, och denna kommitté ska ledas av en framstående medlem ur den politiska oppositionen.

Ett veritabelt politiskt bombnedslag kom emellertid allt annat att förblekna strax innan "Segerveckan" var till ända. Mayawati, ledare för det dalitbaserade

Gateway of India i Mumbai 25 augusti 2003 efter dödsbringande bombexplosionerna.

partiet Bahujan Samaj Party (BSP), och tillika chefsminister för den koalitionsregering, bestående av BSP och BJP, som regerat i delstaten Uttar Pradesh, upplöste den 25 augusti ensidigt koalitionen och lämnade in sin regerings avskedsansökan till delstatsguvernören.

Bombexplosioner i Mumbai

Samma dag, och nästan vid samma tidpunkt, inträffade en ytterst reell explosion i Mumbai – Indiens finanshuvudstad. Två bombexplosioner inom loppet av fem minuter spred död och ödeläggelse på två platser i staden, varvid 52 människor dödade och 180 skadades.

Det påminner om den rad av bombexplosioner som drabbade samma stad för tio år sedan, strax efter förstörelsen av Babar-moskén i Ayodhya den 6 december 1992. Den gången dödades mer än 200 personer i

bombdåd.

Alltmedan myndigheterna snabbt deklarerar att olika terroristgrupper står bakom de senaste förbrytelserna kan man inte utesluta att det finns en koppling mellan bombdåden och den uppstrappning som de hindufundamentalistiska rörelserna VHP och RSS på sistone svarat för i sina kampanjer för att uppföra ett Ram-tempel på den plats där Babar-moskén tidigare stod i Ayodhya.

När debatten framåt midnatt natten mellan den 19 och 20 augusti var över i Lok Sabha om misstroendeförklaringen som oppositionens ledare Sonia Gandhi väckt, slutade prologen till ett historiskt drama som kommer att nå sitt klimax vid kommande parlamentsval i november 2004 (om inte valen tidigare läggs av regeringen). Den 18 timmar långa debatten utgjorde i sig finalen på en period fylld av förtätade spänningar i det politiska livet. Spänningar som i synnerhet kretsat kring följande frågor:

□ Försöken att fylla nytt blod i den allt bleksiktigare kampanjen för ett Ram-tempel i Ayodhya (*Ramjannabhoomi*-kampanjen) genom att på nytt dra in den vördade hinduiska helgonfiguren Kanchi Sankaracharya i spelet.

□ Avskedandet av över 200 000 statsanställda i Tamil Nadu, beordrat av BJP:s nyförvärvade allianspartner Jayalalithaas AIADMK-regering i delstaten. Jayalalithaas vapen var en nyligen instiftad drakonisk lag som innebär att de anställda kunde avskedas på grund av protestaktioner gentemot delstatsregeringens nedskärningar av löner och sociala förmåner.

□ Stödet för AIADMK-regeringens handlande som en dom i Högsta domstolen innebär. Domstolen förklarade att statsanställda saknar grundläggande eller konstitutionella rättigheter att strejka; och de har inte heller någon moralisk rätt därtill.

Misstänkt samband mellan bombdåd och arkeo

De bombdåd som den 25 augusti skördade minst 50 liv i Mumbai har lett till att landets myndigheter snabbt utökat säkerhetsbevakningen i landet. Viktiga platser bevakas hårdare och myndigheterna har förberett sig på att bemöta eventuellt sektaristiskt våld i attentatens efterspel.

Det är ännu oklart vem eller vilka som låg bakom detonationerna. Kärnvapengrannen Pakistan, som vanligtvis får skulden för liknande attentat, fördömdes snabbt "terrorhandlingarna".

Efter att den indiske premiärministern Atal Bihari Vajpayee i våras gjorde en fredstrevare mot ärkefienden Pakistan har de indiska ledarna varit noggranna med att

försöka göra skillnad mellan de militanta grupper som är baserade i landet och dess regering.

Detta skiljer sig mot den tidigare linjen då Indien rutinemässigt beskyllde Pakistans regering för militanta våldsdåd som begås i landet. I december 2001 utsattes det indiska parlamentet för en attack. Regeringen svarade då med att skicka stora trupper till gränsen mot Pakistan och ett krig hotade att bryta ut mellan de båda kärnvapennationerna.

Ingen grupp tog direkt på sig ansvaret för de två bombattentaten i Mumbai. Den ena bomben detonerade i närheten av den historiska Porten till Indien, och den andra

invid diamant- och guldmarknaden Zaveri bazaar. Minst 150 människor skadades vid attentaten.

Säkerheten kring flygplatser och andra viktiga knutpunkter höjdes snabbt i delstaten Maharashtra efter attentaten. Dessutom fanns fler poliser utkommanderade i områden där man oroade sig för att religiösa oroligheter skulle bryta ut. Så skedde dock inte. Även i andra indiska delstater med en stor muslimsk minoritet höjdes snabbt säkerheten.

Bombdåden i Mumbai sammanföll med publiceringen av den arkeologiska undersökningen av tempel/mosképlatsen i Ayodhya (se SYDASIEN 2/03). I rappor-

Avgångne chefsministern Mayawati matad av sin nestor inom dalitpartiet BSP, Kanshiram, vid Mayawatis födelsedagsfirande i Lucknow den 15 januari 2003.

FOTO: PAWAN KUMAR/AP

□ Detta domstolsutslag som omedelbart ifrågasattes av justitiekanslern (*Attorney General of India*), Indiens högsta juridiska tjänsteman, och som fick fackföreningarna i landet – även BJP-anknutna *Bharatiya Majdoor Sangh* – att gå till samlad attack emot.

□ Den statliga Nationella Människorättsorganisationen, NHCR, som tog det fullständigt enastående initiativet att till Högsta domstolen å offrens vägnar (*suo motu*) överklaga en frikännande dom med anknytning till pogromen mot muslimer i delstaten Gujarat våren 2002, och kräva att rättegången görs om på annan plats i Indien. Samtliga åtalade i fallet rörande mordbrand och mord i staden Vadodara frikändes av en lokal domstol sedan alla vittnen skrämts till tynad.

□ Åtalspunkten om brottslig konspiration som riktats mot inrikesministern och tillika biträdande premiärministern L K Advani, och ministern för Mänsklig Resursutveck-

ling M M Joshi ströks från målet rörande förstörelsen av Babar-moskén i Ayodhya av den brottsutredande myndigheten Central Bureau of Investigation (CBI) som formellt sett står under direkt kontroll av premiärministern. Det ursprungliga åtalet har därmed förändrats.

□ Det diktatoriskt utformade krav som Mayawati, Uttar Pradeshs chefsminister och nyckelallierad till BJP, ställde om att en minister i centralregeringen måste avskedas. Efter att Mayawatis partigrupp ställt till fullt kaos i Lok Sabha (som tvingades ajournera sin session) avvisade premiärminister Vajpayee blankt detta hennes krav.

□ Samma Mayawati satte trots omfattande protester i gång ett omfattande kommersiellt byggprojekt på flodbanken intill Taj Mahal i Agra, ett monument som finns med på FN:s världsarvslista. Projektet igångsattes utan att ta hänsyn till normala juridiska och administrativa procedurer. Högsta domstolen vände sig emot projektet och rekommenderade CBI att inleda en rättslig prövning av fallet.

Parlamentet lamslaget

Spänningar intensifierades och nådde nya höjder när regeringskoalitionen och oppositionen inledde bråk i parlamentets båda kamrar om försvarsminister George Fernandes vägran att lämna ut rapporter, från *Central Vigilance Commission (CVC)* och *Comptroller & Accountant General of India (CAGI)*, till den parlamentariskt tillsatta *Public Account Committee*. Han vägrade lämna ut rapporterna, som sägs innehålla för regeringen besvärande uppgifter om försvarsdepartementets ekonomiska transaktioner, med hänvisning till den nationella säkerheten.

En beslutsam opposition lamslog däref-

ter förhandlingarna i Lok Sabha i flera dagar innan misstroendeförklaringen väcktes. Talmannen i parlamentet konstaterade att mer än 35 timmar, av en total tid på 113 timmar och 26 Lok Sabha-möten, det vill säga en tredjedel av tiden, gått förlorade till följd av brist på ordning i kammaren.

Regeringskoalitionen numerära överlägsenhet gentemot den samlade oppositionen gjorde utgången given, och likaså är Vajpayees personliga karisma betydligt starkare än Sonias. Och att motsättningarna inom oppositionsläget, angående inställningen till en ny kvinnorepresentationslag (som reserverar en tredjedel av alla platser till kvinnor) och till frågan om att bojkotta George Fernandes framträdanden i parlamentet kvarstår, utgjorde inte heller de någon uppseendeväckande nyhet.

Men den grad av sammanhållning som oppositionens medlemmar faktiskt uppvisade och deras totala acceptans av (utlandsfödda) Sonia Gandhi som oppositionens främsta företrädare, var något helt nytt. Det stärkte Sonias självförtroende och kom att allvarligt oroa regeringsidan.

Slutligen, och allvarligare, är det utstuderade sätt på vilket premiärminister Vajpayee undvikit att ta tag i någon av dessa centrala och kontroversiella frågor. Sammanfattningsvis har debatten som uppstått blottlagt nya, ännu inte helt artikulerade, impulser i det politiska livet som antyder mera grundläggande omgrupperingar på gång bland de krafter i landet som bekämpar BJP och RSS.

Ett viktigt fast aningen senkommet bidrag till denna utveckling står Jyoti Basu för. Denne kommunistiske veteran och ledare för CPI(M), ryktbar genom att i ett kvartssekel ha lett Västbengalens vänsterfrontsregering, har öppet deklarerat att hans parti i de kommande delstatsvalen avser att stödja kongresspartiet mot BJP i alla stater utom dem där vänstern regerar. Uttalandet har orsakat smärre missnöjesyttringar inom partiet, men detta missnöje kan förväntas ebba ut.

Basu har tillsammans med partiets generalsekreterare H S Surjeet envist arbetat för att föra samman de sekularistiska och demokratiska krafterna i landet, öppet såväl som informellt, i strävan efter att skapa en ny konfiguration i den nationella politiken. Kongresspartiets snabba och positiva respons på regeringskrisen i Uttar Pradesh, att i den nyuppkomna situationen alliera sig med Mulayam Singh, och därmed bereda väg för en alternativ koalition i delstaten, bär tydliga spår av Basus och Surjeets förarbete.

Idémässig grund saknas

Även om CPI(M):s uttalanden om behovet av att övervinna sekundära motsättningar och vikten av att mobilisera en bred demokratisk front utgör ett positivt och välkommet steg på vägen är detta emellertid inte

VÄNDI

logisk rapport

ten, som tagits fram på en domstolsorder, talas om att man funnit bevis för att en "massiv struktur" tidigare funnits på platsen där Babar-moskén stod fram tills den revs av hindufundamentalister i december 1992.

Domstolen har i sin tur lämnat över den arkeologiska rapporten för att granskas av en grupp experter, som inom sex veckor ska lämna sitt omdöme. Rapporten är inte helt avgörande för huruvida ett tempel kommer att byggas på moskéns ruiner, men dess slutsatser kommer troligen öka bitterheten mellan hinduer och muslimer i Indien.

Ranjit Devraj/IPS

FORTS.

tillräckligt. Det saknas en djupare idémässig förankring. Varken kommunisterna eller de indiska liberala demokraterna har hittills varit särskilt frispråkiga i sin beskrivning av RSS:s och BJP:s aggressiva kampanjer.

Trots de brutala erfarenheterna av den statsunderstödda pogromen i Gujarat har man mer betonat *hindutva*-rörelsens hindufundamentalistiska avsikter än de underliggande fascistiska målen. Till följd därav saknas en fast grund för att motivera bred enighet såväl inom kongresspartiet som bland andra demokratiska krafter utanför kongresspartiet.

Trots allt har dock ledningen för kongresspartiet till följd av intensivt grubblande på sistone tagit vissa inledande steg för att skapa en bred demokratisk allians. Detta baserat på erfarenheten av det svåra i att helt på egen hand försöka hejda BJP/RSS-utmaningen.

Daltpolitikernas förvandling

Den metamorfos som dalitpolitikerna, representerade av BSP, företagit förtjänar särskild uppmärksamhet. För 10 år sedan segrade BSP:s dalitpolitiker i Uttar Pradesh, under ledning av Mayawati och hennes läromästare Kanshiram, stort i delstatsvalet i allians med Mulayam Singhs Samajwadi Party. I en krönika jag skrev då, strax innan valresultaten var klara, kommenterade jag så här: "Daliterna i UP spelar inte längre rollen som passiva bihang till yadavas, på samma sätt som man tidigare traditionellt enbart utgjort anhängare till ett ledarskap bestående av brahminer, rajputer och jater. Detta nya fenomen markerar ett slags framsteg i det att daliternas separata identitet markeras gentemot de dominerande sociala samhällsskikten..." (*Economic & Political Weekly, Mumbai, 4/12-93*)

Processen nådde sin höjdpunkt för 16 månader sedan när BJP:s höga och mäktiga brahmiska och rajputiska ledare gick med på att tjänstgöra som underordnade partners i en koalitionsregering ledd av Mayawati. Sedan dess har BJP:s högkastiga och överklassiga ledare i Uttar Pradesh fått finna sig i den ena skymfningen, tillrättavisningen och förödmjukelsen efter den andra, allt för att partiets nationella ledning hoppats dra nytta av Mayawatis solida valmanskår bland daliterna i landet i de stundande valkampanjerna inför fyra viktiga delstatsval i höst och parlamentsvalet 2004.

Den yttersta vanäran som det högkastiga ledarskapet och i synnerhet rajputerna, utsattes för var arresteringen och den fortsatta interneringen av Raghuraj Pratap Singh, oberoende rajputisk ledamot av delstatsparlamentet. Singh, också kallad *Raja bhaiya*, har gjort sig ökad för brott begångna emot daliter och fattiga, och han har tidigare befunnit sig utom lagens räck-

Raja bhaiya, vars arrestering utlöste Mayawati-regeringens fall.

FOTO: SUBIR ROY/FRONTLINE

håll, vare sig det suttit Kongressparti-, Janata- eller Samajwadi Party-regeringar

vid makten i Uttar Pradesh. Arresteringen blev droppen för de högre kasternas företrädare som gick samman över partigränserna och svor ed på att Raja bhaiya till varje pris måste släppas fri. Mayawatis öde var därmed beseglat trots hennes utfästelser om framtida stöd till BJP i valen, och trots att hon uttryckt sitt totala gillande för RSS:s och BJP:s övriga dolda agenda, bland annat genom att efter pogromen på muslimer i Gujarat våren 2002 aktivt delta i valkampanjen där till stöd för den blodsbesudlade BJP-chefsmministern Narendra Modi.

Droppen som rann över

Under tiden som Mayawati suttit vid makten i Uttar Pradesh har hon inte skytt några medel för att berika sig och sina närmaste vänner, och fylla partiets koffertar. Något förefaller dock ha gått snett i denna fungerande ordning i och med den tidigare nämnda Taj Mahal-skandalen, som väckte till och med Högsta domstolens vrede.

Vad som verkligen skett därefter och vad som ledde fram till hennes avgång är inte helt klarlagt. Men en sak är uppenbar, och det är att någon form av tyst överenskommelse slutits mellan toppskiktet inom BJP och Mulayam Singhs Samajwadi Party, i vilket verkat en stark påtryckningsgrupp av rajputer (av thakurkast), med partiets generalsekreterare Amar Singh i spetsen.

En välvillig insats av delstatsguvernören – gammal RSS-medarbetare – liksom den förbindliga neutralitet som Vajpayee/Advani-duon kom att inta var dessutom ingen tillfällighet, och det var inte heller det faktum att förre premiärministern och *thakur*-socialisten Chandrasekhar, fanns på plats, liksom samordnaren av Nationella Demokratiska Alliansen George Fernandes, som varit den samlade oppositionens hatobjekt nummer ett. Lägg därtill de välsignelser som affärsvärldens magnater snabbt gav uttryck åt till den nya regeringen under Mula-
yam som svors in.

Vad detta får för effekter på nästa fas i indisk politik vilar än så länge i en dimmig framtids sköte.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Skandinaviska fredsövervakare hamnar i svår mellansituation

Rebellrörelsen LTTE – de tamilska tigrarna – i Sri Lanka vägrar lämna ett läger i den norra delen av landet, trots att de skandinaviska fredsövervakarna hävdar att det ligger på regeringskontrollerad mark och måste utrymmas. Dispyten har gett upphov till frågetecken kring fredsövervakarnas möjligheter att driva genom sina beslut.

Fredsövervakarna i SLMM, som styrkan kallas, har till uppgift att se till att de stridande parterna följer föreskrifterna i det avtal om vapenvila som skrevs under i februari 2002. SLMM beslutade i slutet av juni att ett nytt LTTE-läger i Trincomaleeområdet ligger i regeringskontrollerat område, och måste flyttas.

Undergräver ställning

Men trots att båda parterna i landets inbördeskrig – regeringen och LTTE – har lovat att följa SLMM:s beslut så vägrar tigrarna att lämna lägret. De hävdar att lägret har funnits där en tid och att de bara har återbemannat det.

– Det har skapat ett problem för oss. Om LTTE inte flyttar från lägret kommer den andra sidan inte att lyssna på oss nästa gång. Det undergräver vår ställning, säger Hågrup Haukland, biträdande chef för SLMM.

SLMM består av 53 fredsövervakare från Danmark, Finland, Sverige, Island och Norge.

– Jag undrar om SLMM någonsin ser sig själva i spegeln. De lider definitivt av en viss mesfaktor, säger Dayan Jayathileke, en föreläsare som är knuten till statsvetenskapliga institutionen vid Colombos universitet.

Jayathileke menar att SLMM har varit mer strikt gentemot regeringssidan än mot tigrarna.

Förespråkar sanktioner

Fredsövervakarna väntar fortfarande på ett svar från SP Thamilselvan, som leder LTTE:s politiska gren, angående lägret. Haukland säger att han inte vet vilka åtgärder som kan vidtas om LTTE inte lämnar lägret.

Jayathileke anser att SLMM måste vara mer påstridigt.

– De borde se till att dess beslut följs, antingen genom sanktioner eller genom någon slags tvång, säger han.

Amantha Perera/IPS

Fredsprocessen i gungning när LTTE drog sig ur förhandlingarna

Den snabba och nästan uppslupna serien av förhandlingsrundor mellan den nya UNF-regeringen under Ranil Wickremasinghe och tigergerillan LTTE fick ett abrupt slut i april i år när tigrarna plötsligt drog sig ur. De vägrade samtidigt att delta i det Internationella biståndsgivarmöte i Tokyo som hölls då, och alltför oros över stiltjen i fredsprocessen som tycks skapa problem för båda parter.

Som skäl för att dra sig ur hävdade tigrarna att fredsprocessen gått för långsamt, att de känt sig marginaliserade, att "utomstående krafter" har blandat sig i processen och att deras krav på att få politisk och administrativ kontroll över öns nordöstra del inte tillgodoses.

Enligt uppgift består de utomstående krafterna av de rika länder som under Tokyorundan utlovade ungefär motsvarande fem miljarder svenska kronor till landets återuppbyggnad, ett stöd som Tigrarna uppfattar som ett stöd för regeringssidan.

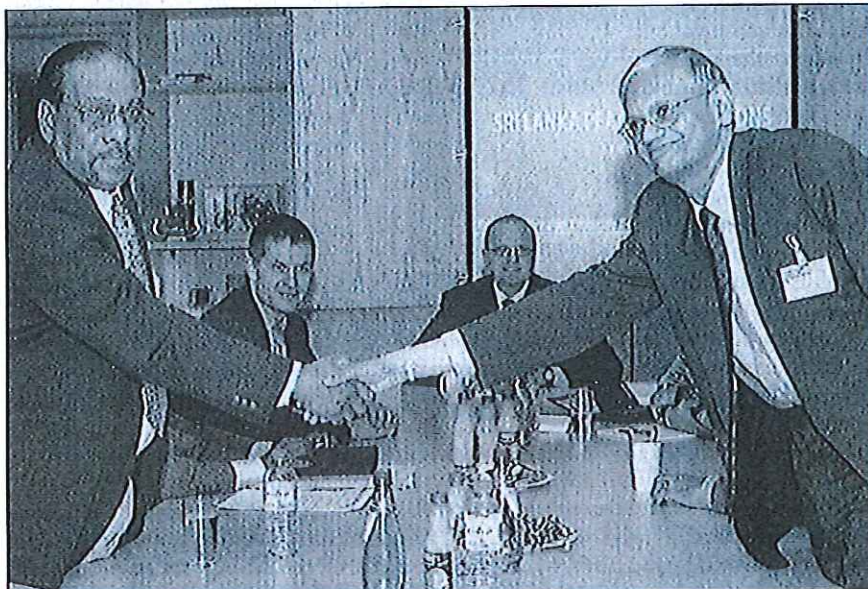
Interimsregering föreslagen

Under hård kritik från oppositionen och landets president Kumaratunga så har ändå premiärministern försökt få tillbaka Tigrarna till förhandlingsbordet genom löfte om att gå dem till mötes. Hans förslag har gått ut på möjligheten att installera en interimsregering för de tamilska områdena i nordöst och/eller att kvotera in tamiler i parlamentet.

Bra men inte tillräckligt, tycker tigrarna som kräver att få vara med och dela den politiska makten och därmed också makten att stifta lagar. Hittills har de dock inte återvänt till förhandlingsbordet, även om regeringssidans förhandlingschef G L Peiris tror att förhandlingarna kommer att återupptas i september.

Tigrarna har dock under året som gått drabbats av hård kritik för ett stort antal mord på ledande representanter för tamilska partier som är i opposition mot Tigrarna. Såväl Amnesty som Human Rights Watch säger sig ha övertygande bevis för "en systematisk kampanj för att tysta oppositionella röster".

Den Londonbaserade månadstidskriften Tamil Times hänvisar bland annat till den

Regeringssidans chefsförhandlare G L Peiris, till höger, skakar hand med LTTE:s företrädare Anton Balasingham vid fredsförhandlingarna i Berlin i våras. Norske medlaren Erik Solheim tittar på.

FOTO: TIM BRAKEMEIER/AFP

nordiska övervakningskommissionen i Sri Lanka när man rapporterar en mängd övergrepp från Tigrarnas sida med 50 politiska mord överst på listan sedan eldupp-höravtalet skrevs under i februari förra året, varav 30 bara under de senaste månaderna. "Enligt eldupp-höravtalet avväpnades alla tamilska grupper utom Tigrarna, och det är deras ledare och medlemmar som nu blir försvarslösa offer", skriver tidskriften.

I östra Sri Lanka har dessutom muslimer dödade eller kidnappats vid flera tillfällen och spänningen stiger snabbt där. Vissa muslimska politiker pekar ut Tigrarna som skyldiga till övergreppen, men Tigrarna tillbakavisar detta och säger att det är krafter som är fientliga till fredsprocessen som står för dem.

Inget att tjäna därpå

Oberoende bedömare menar att det inte behövs vara dåd av Tigrarna, eftersom de inte har mycket att tjäna på en ökad spänning i öster just nu, och eftersom muslimerna är en viktig allierad till UNF och Wickremasinghe, det vill säga tigrarnas motpart i de hittills förhållandevis framgångsrika förhandlingarna.

Skulle regeringen falla, exempelvis genom att det muslimska stödet dras undan, då rycker sannolikt en väpnad konflikt närmare.

Thomas Blbln

Tigrarna positiva till förslaget interimsstyre

□ Mellan 23 och 26 augusti i år möttes representanter för LTTE och närstående rådgivare i Paris för att diskutera förslaget från Sri Lankas regering om ett interimistiskt tiger-styre i nordöstra Sri Lanka. Enligt LTTE:s delegater var mötet "positivt och innovativt", något som får de norska medlarna och Sri Lankas regering att hoppas att tigrarna kommer åter till de fredsförhandlingar som de drog sig ur i april.

Det var den 17 juli som regeringen kom med sitt förslag om ett provisoriskt styre i nordöst för att bryta det uppkomna dödläget i fredsförhandlingarna som pågått i fem omgångar sedan den 16 september 2002. Förslaget innebär att LTTE får majoritet i en regional administration som ska ta hand om utvecklingsåtgärder och återuppbyggnad efter det långa inbördeskriget liksom rehabilitering av de krigsdrabbade. Förslaget inbegriper inte polis och säkerhet, jordfrågor eller skatt.

Kommande förhandlingar kan ge dem mer än ursprungsförslaget. Men oavsett vilket så är oppositionen på den singalesiska sidan hård mot regeringen. Och det gäller inte bara buddhistmunkarna och det extrema JVP, utan även presidentens parti SLFP.

TB

Journalisthögskola i Sri Lanka drar i gång med svenskt stöd

Efter två års diskussioner med den lankesiska regeringen och landets medlakollektiv så är det nu klart att Sri Lanka ska få sin första oberoende högre journalistutbildning, Sri Lanka Press Institute.

Målet för satsningen är att stärka journalistikens oberoende och kvalitet i ett land där journalisterna antingen varit i händerna på politiska och ekonomiska intressen eller riskerat livet om man vågat stå för sanningen eller opartiskheten. I satsningen ingår också en fristående Pressombudsman.

Pressinstitutet ska börja arbeta redan efter årsskiftet och de tre första åren kommer att kosta drygt 20–21 miljoner kronor, varav Sverige och Norge bidrar med drygt nio miljoner vardera och Sri Lanka med de resterande cirka tre miljonerna. Institutet ska rymma två delar, dels en utbildningssektion för både grundutbildning och vidareutbildning (arbetsnamn *The Colombo Institute of Journalist training*), och dels en Pressombudsman (*Press Complaint Commission*). Allt ska styras av medlemmarna själva via en ledning som består av representanter för tidningsägarna (privata och statliga), tidningsutgivarna och *Free Media Movement* som är en fristående och tidigare hårt utsatt oberoende journalistförening.

Lankesiska journalister har vittnat om sitt yrkes låga status (se SYDASIEN nr 1/03), och flera rapporter har vittnat om den smutsiga roll som journalistiken spelat i etniska och politiska frågor liksom i rapporteringen från det snart 20-åriga inbördeskriget i landet. (Johan Milkaelsson: *Building Bridges or Adding Fuel to the Fire*, Göteborgs universitet 1999; och Stig Arne Norstedt (red), Sunil Bastian och Jöran Hök: *Jour-*

nalism Training and Research in Sri Lanka, Sida 2002).

Många av dem som hävdat sitt oberoende och sin rätt till granskande journalistik har fått betala med sina liv. Faran är inte över, men Pressinstitutet och den knappt två år sittande nya regeringens beslut att göra sig av med förtalslagar och annan bråte kan tyda på att en ny tid randas.

Den förra regeringen ställde sig tvekan till att skapa ett oberoende institut, och "Planer har funnits länge, men först nu finns en samsyn med regeringen att ett sådant institut måste vara totalt oberoende av staten", säger Anders Emanuel till SYDASIEN. Emanuel är andresekreterare vid svenska ambassaden i Colombo och den som handlägger journalistbiståndet.

Fojo, det svenska vidareutbildningsinstitutet för journalister vid högskolan i Kalmar, deltar i det lankesiska journalistprojektet. Fojo har hyrt in en av SYDASIEN:s tidigare redaktörer (han var med och grundade tidningen 1976), författaren Stig Hansén som också har erfarenhet av flera journalistutbildningsprojekt i andra länder förutom ett antal års undervisning i Sverige. Hansén ska under hösten arbeta

Radion viktigaste mediet i Sri Lanka

□ Lankesiska medier är trespråkiga, singalesiska, tamiliska och engelska. De två största dagstidningarna är singalesiska, men den totala dagstidningsupplagan ligger bara på drygt 700 000 ex i ett Sri Lanka som har nära 19 miljoner invånare. 68 procent av de sålda dagstidningarna är singalesiska. Radion når ca 70 procent av befolkningen och ungefär hälften av landets hushåll har tillgång till TV.

Dystert 20-årsjubileum för konflikt i Sri Lanka

□ Tredje veckan i juli 1983 trappades konflikten mellan tamilerna och den dåvarande regeringen upp till en pogrom där en singalesisk mobb, delvis ledd av politiker på ministernivå och med en i bästa fall passiv ofta understödjande polismakt, drog genom Colombos och några andra städers gator, släpade ut hundratals, troligen tusentals tamiler och slog ihjäl dem med påkar och andra verktyg och satte deras bostäder i brand.

I det stora Welikade-fängelset hjälpte väktarna till så att singalesiska fångar den 25 och 27 juli kunde klubba ihjäl 52 tamiliska fångar i deras celler.

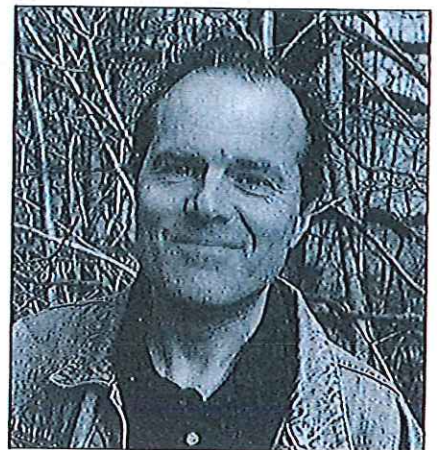
Konflikten i landet beskrivs ofta som "etnisk", och det har den många gånger bli-

vit. Men i grunden handlar det om en konflikt mellan den tamiliska minoriteten och regeringsmakten i Colombo. Det konstaterade Internationella Juristkommissionen redan i en rapport från mars 1984 där man konstaterar att det som hände i juli 1983 "var en serie avsiktliga handlingar genomförda enligt en samordnad plan, genomarbetad och organiserad i god tid före".

Många protesterade redan då över att regeringen kastade ut tamilerna ur parlamentet samtidigt som man underlät att tillätta undersökningskommissioner för att redan ut de blodiga våldsdåden mot den största befolkningsminoriteten.

Priset för det har blivit ett krig som varade i nära 20 år

TB

Stig Hansén, före detta SYDASIEN-medarbetare, nu involverad i planeringen för Sri Lankas nya journalisthögskola.

fram en utbildningsplan för institutet i Colombo.

"Det ska bli intressant att ta sig an Sydasien, en region jag faktiskt aldrig jobbat i", säger han till SYDASIEN. Meningen är att det ska utbildas ett 30-tal journalister om året, och "det är också intressant att det ska vara tio vardera från de engelska, singalesiska och tamiliska språkgrupperna i den ettåriga grundutbildningen", fortsätter Hansén.

Fojo annonserar nu också efter en projektledare på två år stationerad i Colombo från januari och framåt. Se vidare på <http://www.fo.hik.se>.

Thomas Biblin

Reportrar utan gränser rapporterar övergrepp mot journalister

□ RUG är en internationell organisation till försvar för journalister och den fria journalistiken världen över som följer också utvecklingen i Sri Lanka. RUG har i år rapporterat om en granatattack mot en journalist på den tamiliska nättidningen Tamilnet, om ett dödshot mot en lokalanställd reporter för brittiska BBC och om hur de tamiliska tigrarna attackerat en tamilsk tidning vars journalistik inte låter sig styras av tigrarna.

I söder har regeringssidan eller de dem närmast dödspatruller eliminerat missgyliga journalister i många år, av vilka den mest omtalade var Richard de Zoysa. Nu senast var det landets fiskeriminister som den 27 juli i år i vittens närvaro i parlamentsbyggnaden hotade mörda utgivaren av veckotidningen *The Sunday Leader* sedan tidningen i undersökande reportage anklagat ministern för korruption. "Very soon I'll put him into a room and have him shot or he will be stabbed", sa ministern. Uppgifterna om hotet kan bli mycket besvärande för regeringen.

RUG hittar ni på nätet under adress <http://www.reportrarutangranser.org/>

Federalism som exportvara

kanadensiska huvudstaden Ottawa ligger huvudkontoret för Forum of Federations, en global organisation med nätverk som spänner över världens federala nationer.

Som en del i biståndet till Sri Lanka har Kanadas regering gett organisationen uppgiften att snickra på en passande federal modell för 8-republiken. Förutom den praktiska statsvetenskapliga uppgiften har kanadensare varit med och genomfört informationskampanjer i de södra singalesdominerade delarna av Sri Lanka.

– Federalism har ju varit ett skällsord i de södra delarna av ön, säger professor Karl Nerenberg, kommunikationsdirektör vid Forum of Federations.

Intervjun med Nerenberg blir en föreläsning, en resa genom federalismens olika varianter från dess tidiga former i Schweiz och USA till dess färskare varianter i Nigeria och Mexiko. Precis som i hans tegelsten "Handbok över federala länder" som kom ut 2002.

Federalismens styrka ligger i möjligheten att finjustera maktindelningen från centret till provinserna, delstaterna, kantonerna eller vad regionerna nu kallas. Dessa ges passande friheter, rättigheter och skyldigheter. Språk, nationalitet, religion är några av parametrarna att mata in.

Kanada ligger nära till hands som exempel. Senast under 1990-talet hotades landet av splittring. Men när Quebec fick rösta om självständighet valde medborgarna att hålla sig kvar inom federationen.

Debatterna i parlamentet har stundtals varit heta. Men kanadensarna har hållit sams sedan grunden var färdiglagd 1867. Då hade den franska delen förenats med den engelskspråkiga.

Kanske är det de 396 centimetrarna mellan regeringens och oppositionens säten i House of Commons i parlamentet som bevarat freden. Knappa fyra meter är längden av två armar och två huggare, de långa svärd som parlamentarikerna var utrustade med under kanadiekernas pionjärrera. På sin höjd kunde svärdsspetsarna mötas under

hårda bataljer om nya lagar. Så förhindrades onödig blodsutgjutelse. Och inbördeskrig.

Nerenberg skrattar gott åt att en utlänning hört den gamla anekdoten. (Den hålls vid liv av Patrick och andra guider som leder rundvandringar i parlamentsbyggnaden.) Han skrattar ännu mer åt att de 396 centimetrarna kan ses som en förklaring till den långa tiden av fred i landet.

Nerenberg är övertygad om att Sri Lanka kan bli nästa framgångshistoria bland federala system. Men det är ingen tvekan om att den politiska kostymen måste skräddarsys efter Sri Lankas besvärliga mått och former.

– Federalism kan ersätta etniskt inbördeskrig i Sri Lanka. Alternativet är mer blodspillan, säger Karl Nerenberg.

Han tar tydligt avstånd från tigrarna. Det finns en berättigad kritisk hållning till gerillan från givarländernas sida.

– Det är en militär väpnad styrka som har använt självmordsbombare och avrättat politiska motståndare. Det återstår för tigrarna att visa att de kan acceptera en pluralistisk demokrati och politiska opponenter. Nu har det inte varit krig på mer än ett år och under fredsprocessen går det sakta framåt dag för dag och ledarskapet uttrycker en vilja för ett öppet demokratiskt samhälle. Det är positiva signaler.

I en skyskrapa i centrala Toronto har Forum of Federations ordförande Bob Rae sitt kontor. Han var tidigare delstaten Ontarios förre president. Nu arbetar han vid den stora och framgångsrika advokatbyrån Goodman

Karl Nerenberg.

Phillips & Vineberg.

Han har själv plöjt ner både arbete och pengar i "The Forum". Organisationen grundades så sent som 1999 i Quebec, som svar på "utbrytningsförsöken". Bob Rae och andra ville visa att Kanadas styrka ligger i provinsernas olikheter. Nu är

målet att sprida och utveckla federalism.

– Visst är vi kanadensare stolta över vår federalism. Målet är att använda den som en grundsten i vår utrikespolitik. För Sri Lankas del finns nu en mycket god möjlighet att finna en lösning på konflikten, säger Bob Rae.

"The Forum" har en ödmjuk inställning till sin federalism. Kanadas variant ska inte framhåvas. Arbetet bedrivs tillsammans med partners i världen, bland annat i Schweiz. Forskare och experter i Sri Lanka har också inflytande. Rohan Edrisinha vid Centre for Policy Alternatives i Colombo pratade om federalism under krigsåren på 1990-talet, då det var farligt för akademiker att andas om politiska system som ansågs kunna splittra ön.

Kanadensiska handelsresande i federalism, som inte tar betalt av slutkunderna, ska nu övertyga singaleser om att federalism inte ska behöva leda till att tamilerna i en förlängning bryter loss en egen stat. Tamilerna å andra sidan måste känna att de verkligen kan få den frihet från centralmakten de längtat efter.

Rae, Nerenberg och de andra måste klura ut vad Prabhakarans "internt självstyre inom ett enat Sri Lanka" kan bli i praktiken. Frågan om vad tigrarnas alla soldater i gerillans områden ska göra med sina vapen kommer också närmare dag för dag. Förhandlarna, gerillan och regeringen måste finna ett svar. De söker efter det i en federal modell för Sri Lanka.

Bob Rae har träffat representanter för både Sri Lankas regering och tigrarna, såväl vid fredssamtal i Norge och Thailand som i Sri Lanka.

Krig kastar omkring människor. Några dödas, andra slungas till flyktingläger, eller länder långt bort. Det visar en berättelse som återgavs i den kanadensiska tidningen Sunday Star i början av året.

När Rae klev av ett militärflyg i Jaffna i september förra året, tittade en man som arbetade med bagagehanteringen vid flygplatsen förvånat på honom och utbrast:

"Jag känner ju igen dig, du är Bob Rae, jag röstade på dig!"

Johan Mikaelsson

Bob Rae.

Matprogram i gång för krigsdrabbade barn

I början av september 2003 meddelade FN:s "World Food Programme" att man drar i gång sitt första projekt någonsin i Sri Lanka. Det handlar om att ge fria måltider till de under- och felnärda barn som finns i landets krigsområden. WFP räknar med att uppemot 25 procent av barnen där lider av

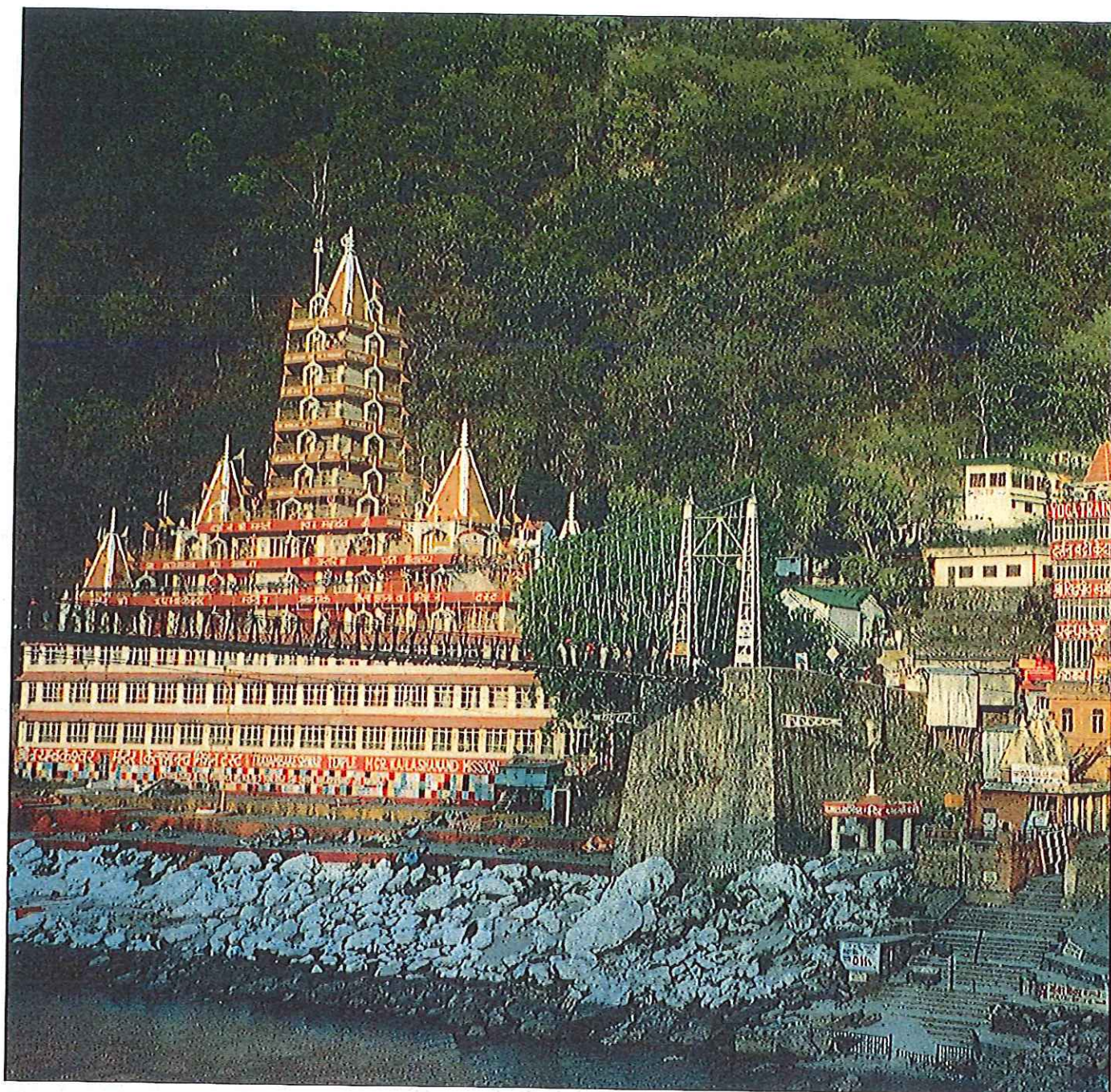
matbrist och en tysk studie har visat att en tredjedel av skolbarnen i dessa områden inte äter frukost och därför har svårt att följa undervisningen.

WFP inleder med hjälp till 33 000 barn för att nästa år öka till 170 000. Barnen erbjuds lunch med ris, linser och grönsaker.

Allt för att åter få barnen till skolbänkarna – och i stånd att lära sig något.

Tidigare i år erbjöds Sri Lanka 4,5 miljarder USA-dollar i bistånd under en givarkonferens i Tokyo. Men givarna avvaktar medan de hoppas på att fredsprocessen tar fart igen.

TB

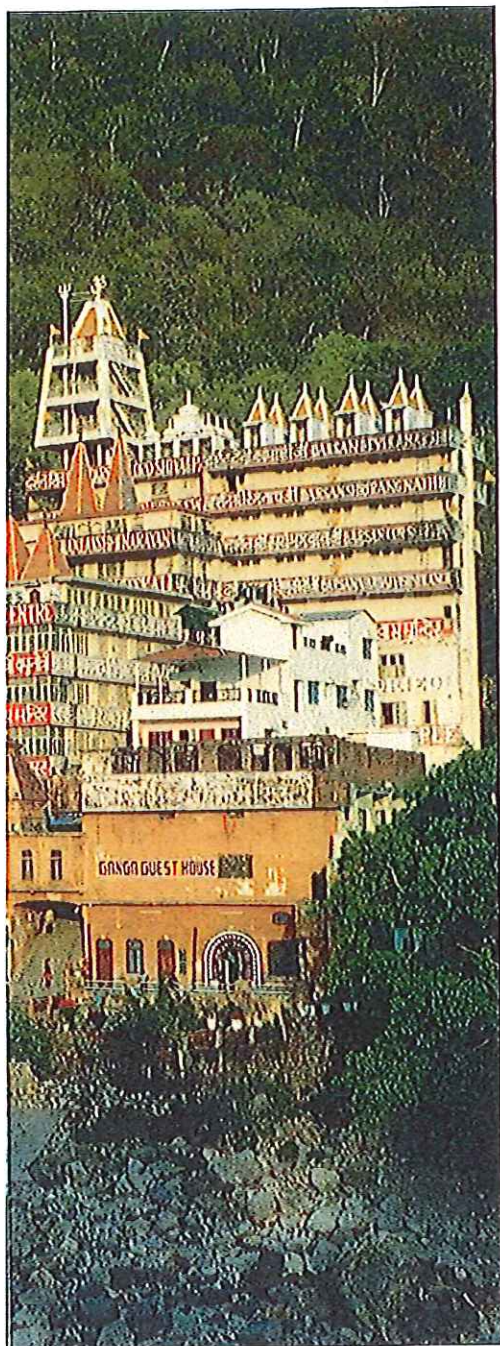

På studieresan i Indien möte Frida Mörtsell i pilgrimsorten Rishikesh heliga män och andligt sökande västerlänningar.

En färd till Indien

I våras reste 22-åriga Frida Mörtsell runt i Indien och Bangladesh under tre månader. Resan ingick i Sydasienkursen på Österlens folkhögskola. När planet landade på Mumbais flygplats var det Fridas första möte med Indien. Läs hennes reseberättelse.

Iman jag lämnade Sverige hade jag läst mängder av reseskildringar och faktaböcker om Indien, men trots att jag är väl förberedd går det inte att i förväg föreställa sig intensiteten i mötet. Redan när jag stiger av flygplanet känner jag luften, en het vägg som pressar sig mot kroppen. Flygplatsen är stor och

mat, sjunger, arbetar med allt från skomakeri till prostitution. Fascinerat betraktar jag en man i kalsonger som tvålat in sig från topp till tå vid en vattenpump, han skrubbar sig noggrant ren till synes oösvärad av gatan, folket, livet runtomkring. Miljön är så levande, inga blanka fasader och inget sterilt, allt är färg och människor. Även de fattiga kvinnorna bär färgspråkande saris, i färgkombinationer som få européer skulle våga sig på. Slumkvarteren andas liv även om situationen för många är ohållbar. Men ur smutsiga dörrar på hyddor av kartong kommer nykammade skolbarn i prydliga skoluniformer, som klippta ur en annan värld inger de hopp om förbättrade livsvillkor.

Som ett enda stort Indiska

När vi är framme i de något finare kvarteren är det dags för en kryddstark måltid på en restaurang, sedan ger jag mig till fots ut på Mumbais gator. Det är mörkt ute men shoppingen pågår för fullt på de mer turistvänliga stråken. Gatorna är som en enda stor Indiska-butik: färgspråkande orientalska, kryllande av elefanter och gudabilder. Försäljarnas enträgna rop och den skramlande muntra hindifilmmusiken bildar en matta av ljud i min överfulla hjärna. Rika indier, turister och tiggare blandas i ett hav av människor. Shoppinggatan i nattljus skulle nästan, nästan kunna liknas vid ett turiststråk vid Medelhavet. Det är bara dofterna, atmosfären, utbudet, värmen, luften, känslan, som är annorlunda.

Även om hjärnan är omtöcknad när tiggarnas blickar och böner ända in i hjärtat. Redan första kvällen börjar avtrubningen, man kan inte på allvar sätta sig in i varje fattig människas situation om man ska orka med den mentala resan genom Indien. Jag har fått blandade råd om hur man ska förhålla sig till tiggarna och deras böner. Det är vanligt med påståenden om att man inte bör ge dem något, eftersom de ofta är ku-vade under en ledare som mottar större delen av deras förtjänst.

Säkert ligger någon sanning i detta, men jag valde att som många av indierna själva se tiggarna som fattiga människor som inte har något annat alternativ, och försöka hjälpa dem med lite småpengar eller ännu hellre en måltid eller lite kläder när möjligheten fanns. Som det ser ut idag har inte alla möjlighet att tjäna de pengar de behöver, arbetslösheten är stor och många har ingen möjlighet att försörja sig och sina familjer. Indierna betalar låga inkomstskatter och det sociala skydds nätet är inte tillräckligt utbyggt för att fånga upp alla som behöver hjälp. Kanske kan man se gåvorna till tiggare som ett sätt, om än otillräckligt, att omfördela tillgångarna människor emellan.

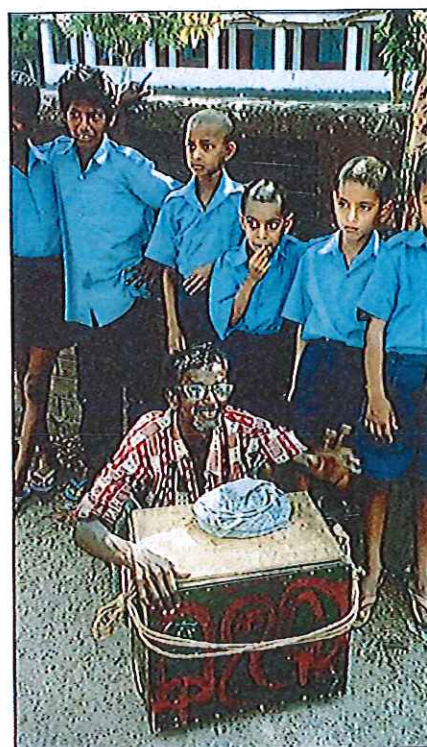
Första natten är det svårt att somna, vi ligger tio tjejer i en sovsal på frälsningsarméns hostel. Sängplats och frukost kostar ungefär 25 svenska kronor, men då ingår

sänglös och kackerlackor i priset. Fläktens ljud och larmet från gatan utanför skulle kanske kunna kallas sövande, men madrassens obefintlighet och sängens fallfärdighet gör det svårt att slappna av. Fjärilarna i magen är definitivt inte sömniga, knappast sänglösens eller kackerlackorna heller. Följande nätter fortsätter i samma stil eftersom jag aldrig riktigt vänjer mig vid värmen, inte förrän på fältarbetet uppe i Himalaya börjar jag sova riktigt gott.

Efter två intensiva dagar i Mumbai, varav en omfattade medverkan i Bollywoodfilmen "The Hero" (det var helt hysteriskt!) är det dags att åka söderut. Vi tar nattbuss till Goa, och där stannar jag och min kompis att par dagar innan vi fortsätter mot Kerala. Goa kan kanske enklast beskrivas som "Indien light". Visst är det Indien, men stränderna är fulla av halvnakna västerlänningar och i restaurangerna serveras pasta och pizza men även biryani och dal.

Att få en tågbiljett från Goa till Trivandrum i Kerala visar sig snart vara lättare sagt än gjort. Hotellet lovar först att boka biljetten åt oss, men när vi ska hämta den har de inte bokat ännu. Två dagar senare har vi fortfarande inte fått tag i någon biljett, och när vi till slut lyckas boka en går det tåget två dagar senare än vi egentligen planerat. Under tågresans gång visar det sig dessutom att biljetten inte är giltig från den station där vi klivit på, trots att resebyrån sagt att den skulle vara det. Vi tvingas betala straffavgift för ogiltig biljett, vilket som tur är blir mer retsamt än kostsamt.

Tåget är ett par timmar sent till stationen i Trivandrum, och när vi sedan ska ta riksha från tågstationen till busstationen börjar

Glassförsäljare i Bangladesh.

- och Bangladesh

förvånansvärt folktoym sedan, i taxin: dofterna, stanken, kryddorna och larmet från gatan. Indien invaderar taxibilens minsta skrymslen och att veva igen bilrutan gör värmen än mer outhärdlig och stänger visserligen ute tiggarnas händer men inte deras blickar. Vi åker genom Mumbais stora slumområden, och på gatorna pågår livet: människor bor där. De tvättar sig, lagar

kaöset i den varma svarta natten. ALLA vill prata med oss och hjälpa oss. Väl framme på busstationen har vi hur många män som helst till vår tjänst som till slut hjälper oss att hitta rätt lokalbuss. Resan slutar lyckligt men svettigt med att vi sent på kvällen är framme vid Mitraniketan, som betyder "vänskapens hus", där vi tillbringar de närmaste två veckorna med föreläsningar och studiebesök. Föreläsningarna handlar om allt från Gandhi till ayurvedisk medicin och hiv/aids-situationen i Indien. Jag lär mig otroligt mycket även om de indiska föreläsarna verkar ha en annorlunda uppfattning om hur länge man kan koncentrera sig i 30 graders värme, kanske för att de själva är vana vid den klubbiga hetten. Långt innan de slutar prata och ger oss paus är jag så trött att orden går in genom ena örat och ut genom det andra.

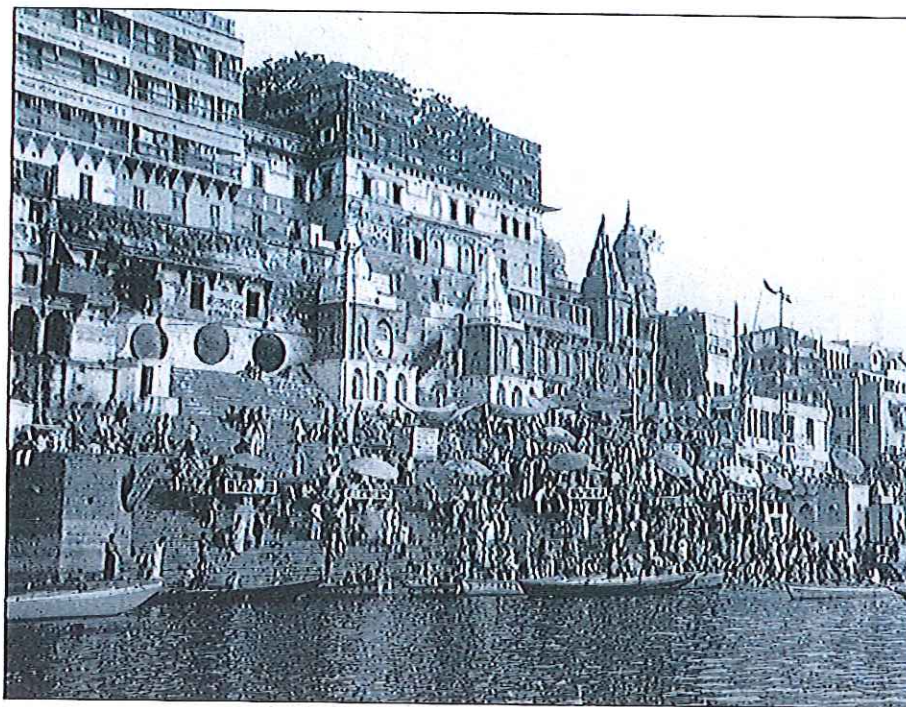
Efter två veckor på Mitraniketan är det dags för en vecka på en socialhögskola, där eleverna är i vår egen ålder. Här kan alla elever engelska, vilket är en stor fördel för oss och öppnar helt nya möjligheter att lära känna de indiska studenterna. Sista dagen, under avslutningen i aulan, ber de oss sjunga en popsång och vi framför ovilligt en oförlömlig version av "Sånt är livet". Jag tröstar mig fortfarande med att de aldrig hört originalet och förhoppningsvis inte förstod graden av falsksång. Efter denna vecka skiljs klassen åt, och vi ger oss av på våra respektive fältstudier.

Vansinnigt billigt

Färden till min fältstudie går genom nästan hela Indien, från sydspetsen till de nordligare delarna nära gränsen till Nepal. Resan tar över en vecka, eftersom vi tar god tid på oss och stannar till ett par dagar både i Goa och i Delhi. Att åka tåg i Indien är vansinnigt billigt, och standarden är helt OK om man inte är känslig av sig. Vi åker i "2nd class sleeper" hela vägen och snart känns tågvaggen som ett andra hem. Vagnarna är väldigt enkelt inredda med tre våningars britsar där de två undre fälls ihop till en soffa på dagen. Dagtid kan det vara riktigt trångt och man är ofta fler än tre personer på varje brits, men på nätterna är det endast de som har sovbiljett som får en säng och för det mesta får man faktiskt ha sin säng i fred. Lyckas man få den översta sängplat-

Barn på Moder Teresas barnhem.

"En båttur i gryningen på den heliga floden Ganges är en vacker upplevelse."

sen kan man dessutom ligga där och slumra även under dagtid. Passagerarna i andra klass är allt från barnfamiljer till pilgrimsällskap som sjunger lovsånger långt in på natten.

Vid flera tillfällen hamnar jag bredvid indiska affärsmän som genast tar chansen att pröva sin engelska och inleder samtal. Jag blir snabbt bekant med de vanligaste samtalsämnen; giftermål och studier. Det är inte lätt att förklara att jag tyvärr inte kommer att bli något särskilt av att läsa sydasielinjen, och att jag faktiskt inte vet vad jag vill bli i framtiden. Att jag har pojkvän men inte vet om jag kommer att gifta mig med honom ger jag mig inte alltid in på att förklara, när det gäller synen på äktenskap är traditionerna väldigt olika och en kortfattad förklaring av pojk- och flickvänner, skilsmässor och andra i indiers ögon underliga traditioner kan leda till grova missförstånd då man inte alltid har tid att förklara ordentligt.

Att säga att jag är förlovad känns snart som den enklaste förklaringen även om det inte är riktigt sant. Det är dock en nyttig erfarenhet att få perspektiv

på våra västerländska traditioner, i många fall håller jag med indierna om att våra vanor när det gäller kärlek och familjeförhållanden faktiskt är väldigt konstiga och inte särskilt trevliga. Helt klart finns många fördelar med arrangerade äktenskap och starka famil-

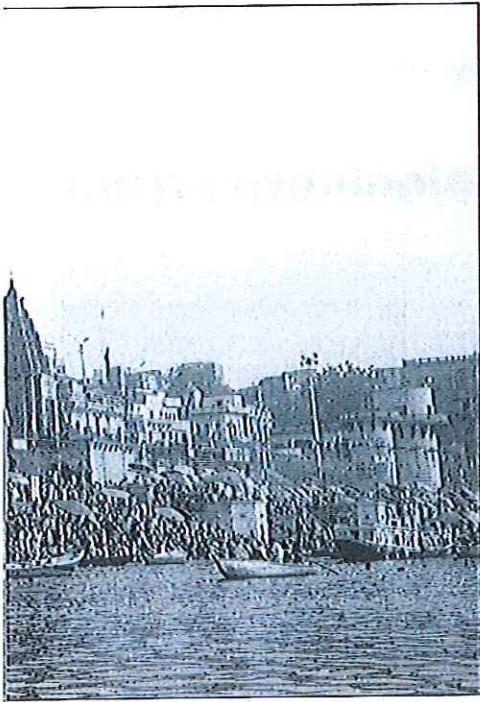
jeband, även om jag personligen ställer mig helt negativ till att byta bort min pojkvän till en av mina föräldrar utvald lämplig äkta make.

När den sista sträckan med tåg är avklarad befinner jag och mitt resesällskap Erika oss i Dehra Dun, huvudstaden i den bergiga delstaten Uttaranchal, och därifrån återstår fyra timmars jeepfärd till byn där jag ska vara. Vägar klamrar sig fast på bergssluttningarna och det är lätt att bli åksjuk. Två gånger kräks en kvinna ut genom bilrutan, chauffören reagerar inte ens och att stanna kommer tydligen inte på fråga. Jag är som tur är så fascinerad av landskapet att jag alldeles glömmet bort att bli åksjuk.

Luften är så klar och vattnet i den heliga floden Ganges är så grönt och rent att man inte kan tänka sig att den längre ner är så totalt nedsmutsad att fiskar inte kan leva i vattnet. Terrassodlingarna lyser gröna, och i buskagen längs vägen är det gott om apor. Långt där borta skymtar snötäckta bergstoppar där gudar föddes för länge sedan enligt hinduisk tro.

Besatta av andar

Huset vi ska bo i ligger precis vid floden, och på andra sidan floden ligger ett hindutempel. Varje morgon väcks jag tidigt av musik från templet, och ibland ser jag kvinnor vid flodkanten bli besatta av någon ande när de badar i det heliga vattnet. Vi bor på övervåningen och på nedervåningen bor husets ägare, rektorn på den skola där jag genomför min fältstudie. På morgnarna åker jag ibland jeep med honom, och ibland motorcykel med min tolk till skolan. Fältarbetet ger mig verkligen chansen att lära känna människor ordentligt, eftersom

jag stannar så länge på samma plats. Jag och min tolk Bhuwan, som bara är ett par år äldre än mig, blir snabbt goda vänner. En helg åker jag och Erika upp till hans by och träffar hans familj.

Byn ligger långt borta från alla moderna bekvämligheter, flera timmars jeepfärd och sedan en vandring på två kilometer från vägen, det är två mil till närmsta telefon men så otroligt vackert och rent. Hans mor och hustru är vackra och varma människor, de lever enkelt i de otillgängliga men vackra bergen och försörjer sig dels på pengar som Bhuwan skickar hem, och på potatis som de odlar och säljer. Vi bjuds på stekt färskpotatis med mild kryddning och det är det godaste jag har ätit på hela resan.

På kvällen ser vi en kricketmatch på en liten svartvit TV som drivs av solceller på hustaket. Bhuwans tvååriga son har aldrig sett någon vit människa förut och verkar tycka att vi är superläskiga. Han frågar försiktigt Bhuwan om det kan vara så att vi kommer från Nepal eftersom vi ser så konstiga ut, och vill inte bli lämnad ensam med oss. Grannarna är nyfikna och kommer över för att hälsa och vara med på något av fotona vi tar. Helgen i Bhuwans hemby blir ett av mina bästa resminnen.

Minnesvärt blir också fältarbetet, jag får god kontakt med skolans rektor och både intervjuer och observationer går bra, om än inte alltid precis efter planerna. Eleverna är blyga men intresserade, och typiskt nog känns det som att precis när fältarbetet är slut och jag ska åka därifrån igen har vi börjat lära känna varandra och de vågar prata med mig mer fritt.

Efter många sorgliga farväl lämnar jag och Erika bergen, med en överenskommelse om att fortsätta samarbeta med våra tol-

kar och deras organisation via solidaritetsorganisationen Twiga som vi båda är medlemmar i. Vi vill utbyta tankar och idéer och på något sätt stötta de kvinnogrupper föreningen startat i otillgängliga bergsbyar. Resan går vidare mot Kolkata via Rishikesh, där upplysta västerlänningar med tomma blickar varvas med mängder av heliga män, sadhus, i en salig blandning av yoga och new age.

Från Rishikesh åker vi vidare genom Delhi, därifrån tar vi nattåget till den heliga staden Varanasi. En båttur i gryningen på den heliga floden, där hundratals indier badar för att rena sig är en vacker upplevelse. Den magiska känslan grunlas dock av att vi då och då åker förbi halvbrända kroppar; veden är dyr och alla som vill brännas i den heliga floden blir inte till aska utan slutar som korpmat. Väl framme i Kolkata möter vi resten av klassen och flyger vidare till Bangladesh.

Inga djur på gatorna

Bangladesh är ett av världens minst utvecklade länder, men huvudstaden Dhaka känns ändå modern och förhållandevis ren. Kanske är det för att där inte finns några djur på gatorna som i de indiska städerna. Eftersom Bangladesh är ett muslimskt land ser man inte till några heliga kor utanför hotellet eller på shoppinggatorna. Den skillnaden vi mest märker av är att människorna här inte alls är vana att se västerlänningar. Stannar man till för länge på gatan har man snart en ring av människor runt en, outtröttligt stirrande. Få talar engelska så det är svårt att inleda en konversation, det blir mest bara stirrande. Det är roligt men efter ett tag också frustrerande.

I nästan två veckor bor vi i en by hos en förening, och tyvärr är jag är magsjuk hela tiden. Det började redan i Kolkata, förmodligen med de uppskurna papayabitar jag åt på tågstationen. Jag försöker kurer mig med mina medtagna Lexinor, men de hjälper inte. När det är som värst kontaktar vi en läkare i Bangladesh, men han ordinerar mig bara att fortsätta med antibiotikan och det hjälper inte alls. Trots att jag tillbringar mesta tiden i sängen förstår jag att Bangladesh är ett väldigt vackert land. Klimatet påminner mest om det i Kerala, det är kokospalmer överallt och varmt och fuktigt i luften. Barnen som går i skolan på området är artiga och intresserade, och kommer fram för att erbjuda mig en mango varje gång jag går förbi dem. När vi åker tillbaka till Indien är jag fortfarande sjuk och det övervägande minnet från Bangladesh blir tyvärr de mångfaldiga toalettbesöken och de ensamma timmarna i sängen.

På språng igen

Den sista veckan tillbringar jag och ett par kompisar i Kolkatas. Redan i början av veckan uppsöker jag ett sjukhus, får ta ett antal prover och får ett recept på medicin. Så snart jag tagit de första tablettorna till-

frisknar jag, det tar mindre än en dag innan jag är på språng igen. I Kolkatas myller finns allt från välsorterade Levi'saffärer till gatuförsäljare och tiggare. Det är med klivet hjärta jag handlar presenter till de nära och kära, det finns tiggare i mängder och egentligen skulle man vilja hjälpa alla om man bara visste hur. I Kolkata besöker jag två av moder Teresas institutioner, ett barnhem och ett hem för sjuka och döende fattiga människor. Dessa institutioner drivs av nunnor och volontärer som kommer för att hjälpa till varje dag. På en dag hinner man inte göra så mycket, men om jag åker tillbaka till Indien vill jag åka hit igen för här kan man verkligen göra en insats. Mycket av arbetet är helt beroende av volontärernas insatser, och här finns jobb så det räcker åt alla. På barnhemmet räcker det att sitta i timmar med ett sovande barn i famnen, de behöver närhet och omtanke. På Kalighat, där de döende fattiga ligger, är arbetet hårdare och man hjälper till med allt från att diska till att mata och tvätta de sjuka. Döden är ständigt närvarande, den dag jag var där dog tre människor till nunnornas böner och välsignelser. Även om hemmet är överfullt och inte håller någon vidare materiell standard känns det som ett väldigt alternativ till att dö på gatan.

Jag lämnade Indien full av intryck och ännu, flera månader senare, går inte en dag utan att jag tänker på landet och människorna. De första dagarna reagerade jag flera gånger över hur bleka och tråkiga svenskar kan se ut, men nu har jag börjat vänja mig igen. Jag tänker fortfarande på hur rent det är här, hur gott luften smakar och hur skönt det är att kunna dricka vatten direkt ur kranen.

Ändå längtar jag tillbaka till Indien, särskilt till bergen och mina vänner där. Jag, min kompis Erika, Bhuwan och hans vän Sanjay spånar via mail angående Twigaprojektet med kvinnogrupperna och det börjar sakta ta form.

Att jag kommer att åka tillbaka till Indien förr eller senare känns som en självklarhet.

Frida Mörtzell,
text och foto

Fotnot: Om någon har frågor eller är intresserad av att stödja projektet Twiga går det att malla till f_mortzell@hotmail.com

Frida Mörtzell och tolken/vännen Bhuwan.

Nikobarerna –

Koleran stoppade alla försök att kolonisera öarna

I april 2003 gästade Rasheed Yusuf Lund. I lokaltidningen *Sydsvenskan* uppmärksammades besöket stort och han kallades för Prinsen av Nikobarerna, och han framstod som en österländsk sagoprins. Och visst är det så att Rasheed Yusuf och hans familj har en viktig position på den Indiska ögruppen strax norr om Sumatra. Man leder ett kooperativ som driver koprahandeln, öarnas ekonomiska ryggrad. Systemet med kungliga familjer härstammar dock från kolonialtiden, då ögruppen först var dansk och därefter brittisk koloni.

Rasheed Yusuf som till hälften har fastlandsindiskt och till hälften nikobariskt ursprung kommer från Nancowry-arkipelagen i den mellersta delen av Nikobarerna, där ögruppens bästa hamn finns.

Av den anledningen har det också historiskt varit den plats där danskar och britter primärt etablerat sig, vilket resulterat i en blandbefolkning mellan kolonister och lokalbefolkning. Ofta har några av dessa kommit att fungera som "hövdingar" eller kontaktpersoner i relationen till kolonialmakterna och i dag till den indiska statsmakten.

Nikobarerna består av sju större och tolv mindre öar belägna söder om Andamanerna och norr om indonesiska Sumatra. Det är tropiska öar och kustlinjen är varierad med korallrev, sandstränder och mangroveskog. Sett med dagens ögon är det ett underskönt tropiskt paradiset, men historiskt har öarna snarast uppfattats som ett tropiskt grönt feberhelvete.

Nät av handelsrutten

Öarna har genom historien knutits samman i ett nät av handelsrutten med ön Chowra i dess mitt. Den ön utgjorde förbindelselän-

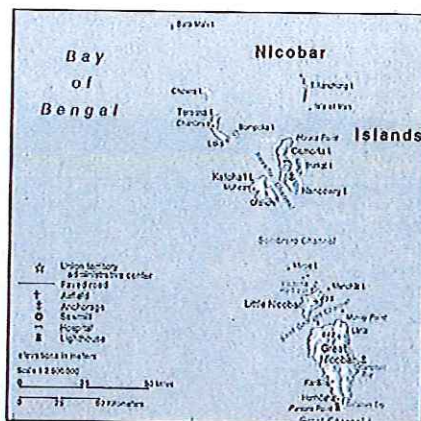
Prins Rasheed Yusuf från Nancowry i indiska ögruppen Nikobarerna, under sitt besök i Lund i april.

FOTO: LARS EKLUND

ken mellan de nordliga öarna, däribland den mest befolkningsrika ön Car Nicobar, med öarna söderut.

Befolkningen på Chowra hade därför en speciell ställning, och man hade bland annat monopol på att tillverka de lerkruror som använts på alla öarna. Dessa lerkruror hade en särskild kulturell betydelse och brukades vid viktiga ceremonier.

Detta handelssystem ser ut att ha funnits under lång tid och finns beskrivet i en lång rad äldre historiska källor. Enskilda öar har haft specialiserade uppgifter inom handeln utifrån lokala förutsättningar, såsom att virket till de allmänt förekommande utrigg-

Nikobarerna, indisk ögrupp i Indiska oceanen strax norr om Sumatra.

gade kanoterna kom från öarna i söder, medan de nordligaste öarna inte hade lämpliga träslag till det.

De nordliga öarna har å andra sidan alltid haft en stor handel med kopra vilket lett till en större tillgång på importerade produkter än hos de andra.

Transithandeln har också gammal tradition, för genom Nikobarerna passerade handeln mellan det som i dag är Indonesien och Indien. Vi känner också sedan länge till förekomsten av handel med varor som varit eftertraktade i Kina, såsom sköldpaddsskal och svalbon. Mycket av den handeln gick genom Malayahalvön. Kontakten med Europa är av långt senare datum och har för Nikobarernas del i stort sett uteslutande koncentrerat sig på koprahandel och diverse misslyckade försök till kolonisationsförsök.

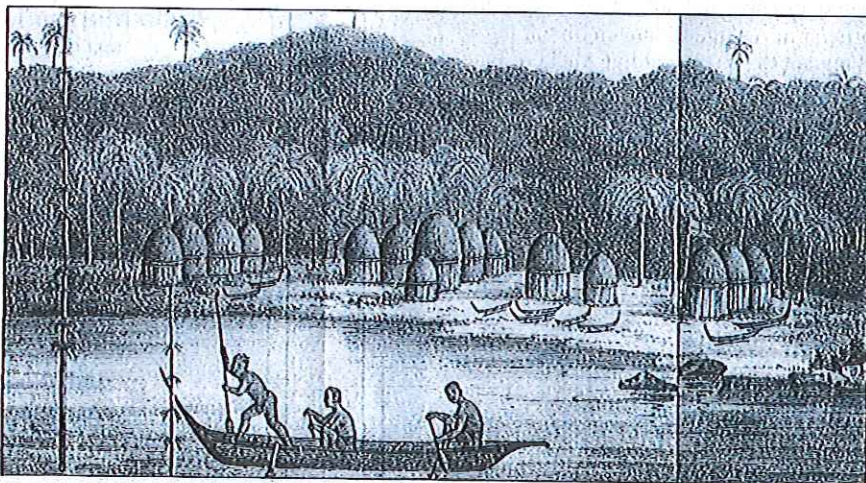
Dagens befolkning uppgår till cirka 50 000 människor. Flertalet lever längs kusterna, men en liten grupp håller till i det inre av Great Nicobar, den allra sydligaste av öarna i Nikobarerna.

Danska kolonisationsförsök

Det första danska kolonisationsförsöket inleddes av hernhutiska missionärer år 1768, och danskarna gjorde därefter flera försök att etablera bosättningar men alla misslyckades. Nybyggarna insjuknade snabbt och dog i malaria.

1778 erövrade Österrike en av öarna. De båda konkurrerande europeiska nationerna satt därefter förskansade på var sin malarriadbrad nikobarisk ö, tills den siste överlevande österrikaren slutligen evakuerades av danskarna och fördes till Trankebar på indiska fastlandet, där Danmark behöll en koloni i Indien allra längst.

Trots misslyckade försök att kolonisera

Typisk nikobarisk utriggad kanot med vilken långa sjöresor över öppet hav kunde ske. Ur Rosens bok från 1839.

öarna förblev dock Nikobarerna, med avbrott för brittiska ockupationer 1802 och 1808, formellt sett en dansk koloni. Det förekom planer från dansk sida att dra i gång en omfattande produktion av opium, starta plantager med utnyttjande av importerade afrikanska slavar och att använda öarna som förvisningsplats för danska brottslingar, men ingenting av detta förverkligades.

Det mesta av de danska kolonisationsförsöken genomfördes med hjälp av indiska soldater, för Danmark hade haft kolonier i Indien ända sedan 1620. Dessa kolonier miste dock gradvis sin betydelse i takt med att det Brittiska Ostindiska kompaniet ökade sitt inflytande. Slutligen sålde Danmark sina kolonier till engelsmännen och övergav dem 1848.

Storslagna planer

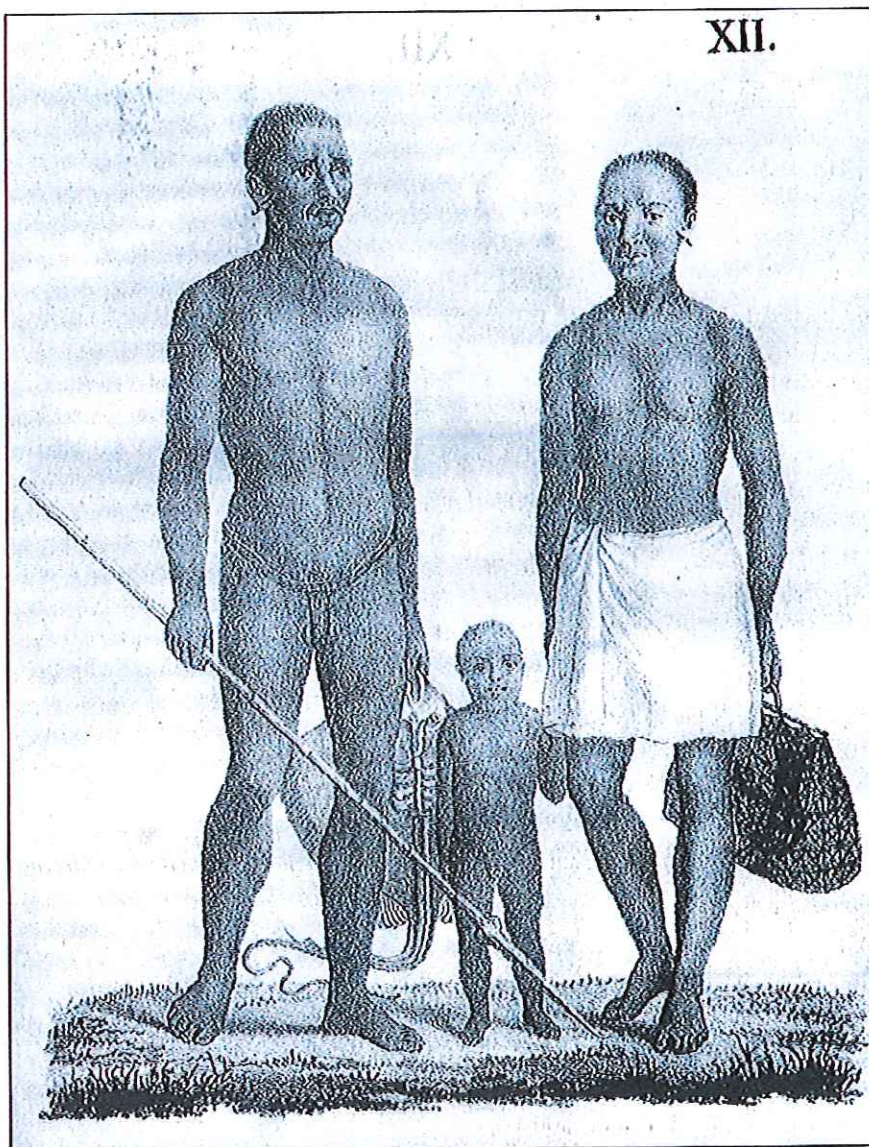
Det var framförallt två danska kolonisationsförsök som gjordes strax innan man gav upp ansträngningarna. Det första genomfördes av missionären David Rosen under åren 1831–1848, då man hoppades kunna utveckla jordbruk och handel. Men det misslyckades fullständigt – alla nybyggarna dog eller insjuknade i malaria.

I ett allra sista försök att göra något av sin koloni presenterades storslagna planer på att utveckla en större hamn och bunkringsstation för de nya ångfartygen. Såväl briterernas straffkoloni i Australien som handelsstaden Singapore utgjorde förebilder för danskarna. Rosen publicerade för övrigt 1839 i Danmark ett bokverk, "Erindringer fra mit Ophold paa de Nicobariske Øer" med exotiska planscher målade på Nikobarerna. Några av dessa illustrerar denna artikel.

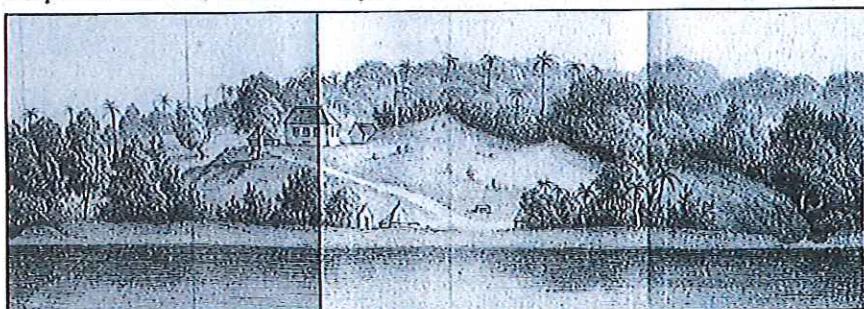
Sedan danskarna slutligen gett upp sina territoriella anspråk på öarna kom dessa av de europeiska nationerna att betraktas som herrelösa. Med den den tidens logik betydde det att första bästa kolonialmakt som tog över fick äganderätt till ögruppen. Britterna blev först ut och förklarade 1868 att Nikobarerna var deras. Man hade redan kontroll över Malakka och Singapore, Burma, Indien och Andamanerna. Dessutom var det viktigt för britererna att förhindra att andra nationer lyckades etablera sig invid det strategiskt belägna Malakkasundet.

Brittisk straffkoloni

Det fanns flera konkurrenter. För holländarna låg Nikobarerna strategiskt till som en förlängning av det nederländska Sumatra, och även fransmän, tyskar och amerikaner kände sig lockade. Österrike hade som tidigare nämnts gamla territoriella krav på öarna, och en lång rad andra länder var uppfyllda av tankar om att utmärka sig själva i världen genom att skaffa kolonier. De gamla avdankade kolonialmakterna Portugal och Spanien var inte heller främmande inför att komplettera sina kolonialväldnen med nya besittningar.

"De vackra vilda." Romantiska figurer i Rosseaus anda. Plansch målad av dansk konstnär på Nikobarerna, ur Rosens bok från 1839.

Kolonialtjänstemännens residens dominerade den danska kolonin. Arbetare och soldater levde i betydligt sämre bostäder. Ur Rosens bok från 1839.

Lokalbefolkningen var det ingen som brydde sig om. Det var helt självklart att någon skulle komma att lägga beslag på öarna, och det blev alltså britererna. Vilket förmodligen var ganska bra, för i valet mellan pest och kolera hade det sina fördelar med en kolonialmakt som hade så mycket annat att administrera att Nikobarerna i stort sett fick vara i fred.

Under det brittiska styret kom en av öarna i den centrala arkipelagen att nyttjas

som straffkoloni, dit indiska fångar fördes. Några av dessa var vanliga kriminella medan andra var politiska motståndare. Den sistnämnda gruppen representerade det vi i dag skulle kalla för frihetskämpar.

Straffkolonin utgjorde en del av den mera välkända straffkolonin i Port Blair på Andamanerna, och den kom att avvecklas redan efter kort tid då såväl fångar som fångvaktare insjuknade och dog i malaria.

Käppfäktning, traditionellt inslag i den årliga benhusfesten Kinruaka på Nikobarerna.

FOTO: SIMRONJIT SINGH

FORTS.

Strax efter att Japan 1942 erövrade Singapore och nuvarande Malaysia tog japanerna också över Andamanerna och Nikobarerna, vilka därmed blev de enda delar av det Brittiska Indien som hamnade under japansk ockupation.

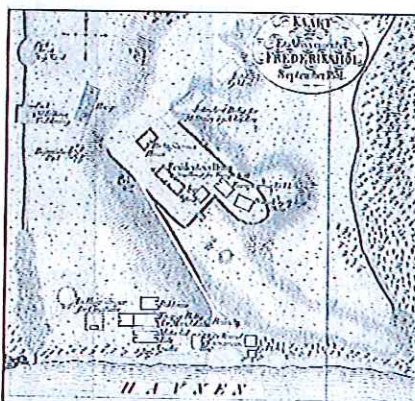
Denna varade tills Andra världskrigets slut 1945, och under denna tid byggdes en flygplats på den nordligaste ön, Car Nicobar, och längre söderut, på Nancowry, upprättades en mindre flottbas. Lokalbefolkningen tvingades utföra tvångsarbete och många dödades – en del för misstänkt samarbete med britterna, andra för bristande samarbetsvilja och slutligen andra till följd av hårt tvångsarbete.

Särställning i Indien

Andamanerna och Nikobarerna blev efter kriget åter en del av Brittiska Indien, och 1947 kom de att ingå i det självständiga Indien, för vilket de båda ögrupperna intog en särskild ställning i det att många ledande politiker och frihetskämpar varit deporterade dit, och vissa till och med dött under fångenskapen där.

Både under det brittiska och det nuvarande indiska styret intar öarna en särställning. Indiska regeringen har lagt stor vikt vid att skydda Nikobarerna mot påverkan utifrån. Det råder därför strikta restriktioner kring vem som får lov att resa dit, och i praktiken släpps bara indiska myndighetsföreträdare och forskare in.

På den allra sydligaste ön, Great Ni-

Karta över Fredrikshavn från Rosens bok. Fredrikshavn var ett av flera försök att etablera en bosättning på öarna. Men inget av dem varade mer än några få år. Ingenting återstår i dag av husen.

cobar, har det likväl i ett avgränsat område upprättats en indisk jordbruksbosättning med några få tusen invånare. Det är en koloni för före detta anställda i det indiska försvaret, och utgör därmed samtidigt en militär resurs, ett hemvärn som lätt kan mobiliseras vid behov.

Nikobarernas läge vid inloppet till Malakka-sundet ger ögruppen en fortsatt viktig strategisk betydelse, eftersom det är en av världens viktigaste skeppsrutter. För Indien utgör Nikobarerna dessutom en yttersta gräns mot Malaysia, Singapore och Indonesien. Jämte Andamanerna ligger också Nikobarerna strategiskt placerade söder om Burma, ett land som står i allians

med Kina. I dag är förhållandet mellan Indien och Kina fredligt, men de båda länderna har tidigare varit i konflikt och det råder oenighet om gränsdragningen på flera sträckor.

Hittills har Indien inte militariserat Nikobarerna, men man har ett klart intresse av att markera sin närvaro på öarna och de kan komma att spela en viktig roll i eventuella konflikter både med Pakistan och Kina. Indiens ambition att vara en regional stormakt spelar så klart också in.

Nikobarerna representerar något så underligt som en ännu ganska orörd ögrupp. Turister släpps inte in, och befolkningen har kommit att bevara mycket av sin ursprungliga livsstil. Dagens nikobariska befolkning lever till största delen av havet och av öarnas inhemska produkter. Den viktigaste exportvaran är kopra.

Vad framtiden kommer att föra med sig till Nikobarerna är det ingen som vet. Helt klart är att krävs mycket för att totalt förändra ögruppens ekonomi, men den indiska jordbrukarkolonin på Great Nicobar visar tydligt att dramatiska förändringar dock kan ske. Den lokala ekonomin, liksom livsstilen, är sårbar, och tillgång till modern medicin och förbättrade kommunikationer gör att öarna inte är lika isolerade som förr. Malaria som i alla tider skyddat öarna mot invasioner och kolonisatörer ger i dag inte längre samma skydd.

Hans-Jørgen Wallin Weihe

Översättning: Lars Eklund

Eländesbilden av CALCUTTA får kändisarnas hjärtan att blöda

Kolkata (Calcutta) har, som en författare en gång ironiskt anmärkte, varit döende i mer än hundra år nu. En klichéartad bild har spritts över världen där Kolkata framställs som en utarmad metropol översvämmad av hemlösa och fattiga, stadens namn har blivit synonymt med samhällslig dysfunktion.

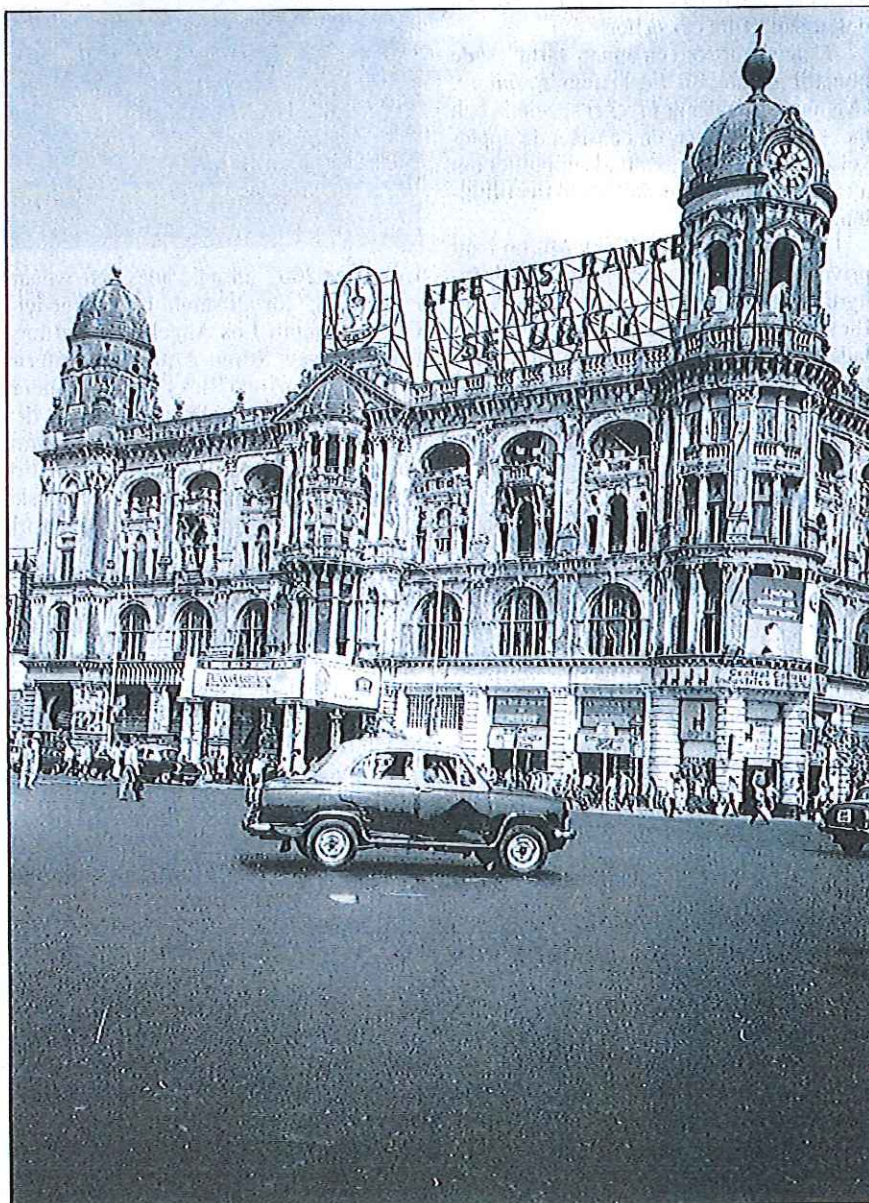
Sju år efter att en av stadens mest berömda frälsare, Moder Teresa, gick bort finns bilden fortfarande kvar. Ja i en sådan grad att Kolkata kommit att bli en favoritdestination för världens jet-settarna med hjärtan som blöder, såväl kända kricketspelare och fotbollsspelare som Hollywood-stjärnor.

Först ut var den franske författaren Dominique Lapierre vars bästsäljare *Glädjens stad* förstärkte bilden av en fattig, ibland bloddrypande, stad men med ett hjärta av guld. (Regissören Roland Joffe förvandlade därefter Lapierres bok till en likgiltig 27 miljoner dollarsfilm som kom att slå alla kassarekord). Före detta landslagskaptenen för det australiensiska kricketlaget, Steve Waugh, tänkte på nytt det internationella intresset när han 1998 besökte staden för att spela en testmatch. Han besökte Udayan, ett 25 år gammalt rehabiliteringshem för 300 barn till spetälskapatienter.

"Besöken skänker glädje"

Waugh har därefter kommit tillbaka minst en gång om året, och han har skänkt mer än 1,3 miljoner rupees genom att sälja minnesföremål, han har förmått sin bror Mark – också tidigare känd kricketspelare – att adoptera en flicka från hemmet och slutligen har han satt igång en fond i Australien med uppgift att samla in pengar. "Varje besök i Calcutta skänker mig mer och mer glädje" har Waugh noterat i rehabiliteringshemmets Gästbok.

Om det ger samma välbehag åt sådana kändisar som Penelope Cruz och popstjärnan Ricky Martin kan man dock inte veta något om. För till skillnad mot Waugh färdas det övriga Calcutta-kotteriet in och ut ur staden mycket mera hemlighetsfullt. Man checkar i all tysthet in på stadens femstjärniga hotell, gör sig oåtkomliga för media och så gör de flyktiga privata besök till de barnhem där de sponsrar föräldralösa pojkar och flickor. Sedan försvinner de därifrån lika obemärkt utan att lämna någ-

Kolkata en stad dit världens jet-set numera drar för att ägna sig åt välgörenhet.

FOTO: TUTHIKA SEN

ra fotografiska spår efter sig.

Till dem som uppvaktar dessa kändisar hör en fem år gammal tidigare så gott som okänd NGO med namnet Sabera Foundation. Stiftelsen med högkvarter i det sömniga Gazipur i stadens södra utkant driver två slumskolor, tre läkarmottagningar, ett antal program för matbepisning samt ett härbärge för övergivna flickor.

Sponsras av storföretag

I Saberas försäljningspropåer heter det att "Calcuttas gator är fyllda med barn som antingen övergetts av sina föräldrar eller som

tvingas att tigga pengar och i vissa fall prostituera sig". Stiftelsen säger vidare att man "är fast beslutsam att förändra dessa unga flickors liv genom att erbjuda dem säkert boende, näringsrik mat och utbildning".

Denna NGO grundades av den populära spanske popstjärnan Ignacio Cano, som förklarar att han blev intresserad av Kolkata 1999 efter att ha producerat en dokumentärfilm som "speglade de stora svårigheter som tusentals människor möter i Calcutta". I dag sponsras Sabera av företag som British Airways och Pfizer, och man kan skryta med celebriteter som Penelope

VÄNDI

FORTS.

Cruz, Melanie Griffith och Esther Canadas i styrelsen.

Så nu har en Sabera-inspirerad kändis-invasion av Kolkata kommit i gång på allvar. Cruz, som sägs ha donerat sitt första Hollywood-gage till Moder Teresa, smög sig för tre år sedan in i staden för att göra en dokumentärfilm också hon.

"Calcutta är som en annan värld", sade hon till senare till tidskriften *Premiere*. "Människorna där är mycket speciella och tacksamma. Det var en enastående upplevelse". Det finns obekräftade uppgifter om att Cruz också besökt staden vid fler tillfällen.

I juni 2002 anlände Ricky Martin i sitt privata jetplan. Omgiven av 50 lokalt inhyrda säkerhetsvakter träffade han de tre flickor han sponsrar vid barnhemmet, spelade fotboll, tog några bilder, dansade med barnen och avslutade med att spela in några låtar på den förstklassiga inspelningsstudio (betald av Universal Studios) som Sabera Foundation uppfört vid sitt högkvarter i Gazipur.

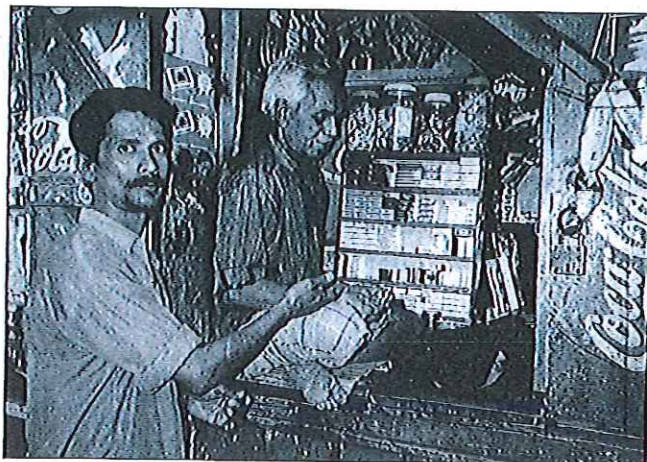
Inlogerade på lyxhotell

En månad senare anlände under lika stort hemlighetsmakeri Melanie Griffith som inlogerades på lyxhotell med sitt sexmannafölje, däribland countrysångerskan (och system) Tracy. Melanie träffade också den flicka hon sponsrar och spelade sedan in ett antal sånger i studion.

"Melanie var konstant tårögd under sitt besök här", fick en tidsningsreporter höra av Carlos Duran San Roman, den spanske ingenjör med placering i Kolkata som övergick till att bli socialarbetare och som nu är hjärnan bakom Sabera.

"Hon är en mycket känslös person och hon överväldigades av kärlek till flickorna".

Vad – och vem – kommer härnäst? Ryktet går att Ricky Martin tänker återvända, liksom Real Madrids fotbollsstjärna Raul.

"Calcutta är som en annan värld" (Penelope Cruz)

FOTO: TUTTIKA SEN

mang i Kolkata, men tillägger:

– Även om man ska vara tacksam för att kändisar väljer att satsa på välgörenhet är det viktigt att komma ihåg det betydligt mera intensiva arbete som ett stort antal inhemska organisationer be-

drivit på det här området i flera decennier.

Längtan efter uppmärksamhet

Fascinationen inför internationella celebriteter som ströer allmosor i Kolkata kan också ha att göra med lokala attityder. Som Sunanda K Datta-Ray, tidigare chefredaktör för *The Statesman*, uttrycker det:

– Bengaler längar efter att bli uppmärksammade. Det spelar ingen roll vem som uppmärksammar dem eller varför, så länge det handlar om en utlänning och helst en vit sådan. Vita kändisar som Günter Grass, Moder Teresa eller den puertroricanska popstjärnan Ricky Martin, ses som gudagåvor, även om deras närvaro i Kolkata i sig själv står som en anklagelse för materiell otillräcklighet, som knappast kan understödja sann intellektuell stolthet. Men om man rör sig i kulturella och politiska cirklar blir denna desperata åtrå efter uppmärksamhet till en sjukdom.

Uppenbart är det så att eländesbilden av Kolkata lika mycket kan vara ett resultat av dess egna invånares längtan efter bekräftelse som av de berömda frälsargestalerna från Västerlandet.

Ranjita Biswas/Outlook

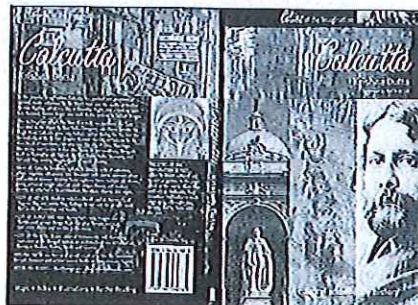
Översättning: Lars Eklund

Bästa turistguiden avlivar alla myter om fascinerande Kolkata

KRISHNA DUTTA:
Calcutta. A Cultural and Literary History

Interlink Books (City of the Imagination series) 2003

Krishna Dutta, född och uppvuxen i Kolkata men numera bosatt i England, är en av världens främsta auktoriteter på bengalisk kultur. Tillsammans med Andrew Robinson publicerade hon 1995 den lysande biografien över Rabindranath Tagore, *"The Myriad-Minded Man"*, och hon har genom åren översatt en stor mängd bengalisk litteratur till engelska.

Ingen är därför bättre skickad än Dutta att skriva en turistguide om Kolkata, som är såväl initierad och sakkunnig men samtidigt en skön läsoplevelse.

Det är en bok som handlar om stadens historia, om dess arkitektur, stora konstnärer och religiösa högtider, men till skillnad från andra böcker om Kolkata dröjer den sig inte kvar i det förflutna, utan det är

Kolkata av år 2003 som man möter.

En annan förtjänstfull detalj är det sköna sätt på vilket Dutta med sina sakkunskaper tar död på de seglivade myter som ännu florerar i Västvärlden om denna i grunden fascinerande kulturstad, Satyajit Rays, Subhash Chandra Boses och Amartya Sens hemstad.

Äntligen, må man säga, sätts Claude Levi-Strauss, Louis Malle, Günter Grass och andra västerländska intellektuella, som på olika sätt använt sig av "Calcutta" som en metafor för att skildra eländet på Jorden och sina egna tillkortakommanden, på plats. Bristerna i deras allt annat än trovärdiga niddbilder – som märkligt nog ännu hyllas som stor konst här i Sverige – avlivas med sakargument. En fantastisk bok för oss som älskar staden.

Lars Eklund

Imponerande fynd efter 1500 år gamla risbönder

Unikt indiskt arkeologiskt material göms på Östasiatiska museet

Litet kvinnoansikte i bränd lera.

Östasiatiska museet i Stockholm ansvarar för stora samlingar av kulturföremål från framförallt Kina och Japan, men man har också föremål och samlingar från Sydasiens, däribland sedan mitten av 1990-talet ett indiskt arkeologiskt material av betydande internationellt intresse.

Rang Mahal-keramik med typisk blomdecor.

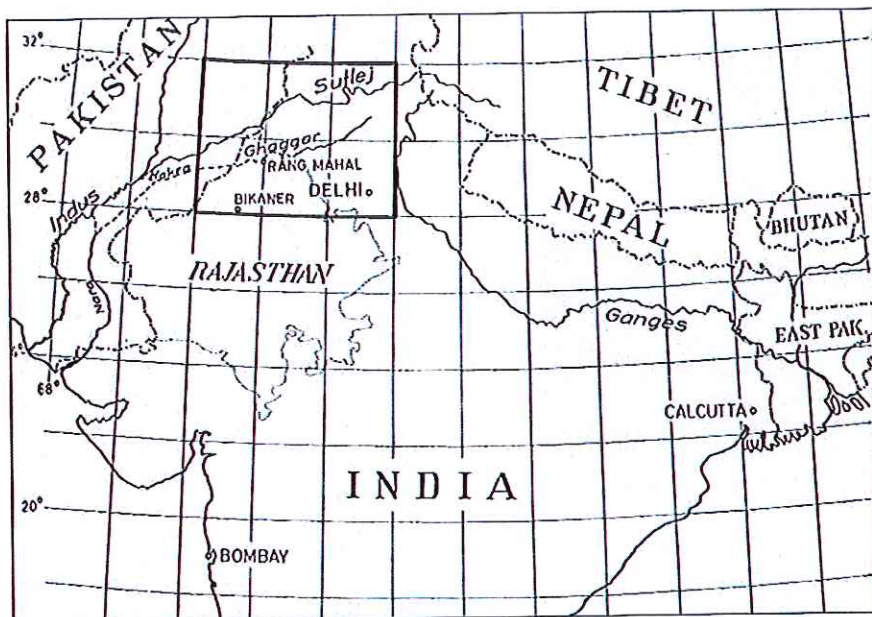
Den svenska arkeologen Hanna Rydh grävde i samförstånd med den indiska antikvariska myndigheten på 1950-talet ut en boplatz (ruinkulle) i norra Rajasthan. Fyndmaterialet delades upp mellan indiska

och svenska institutioner och till Sverige togs ett hundratal mynt och drygt 500 föremål, vilket förefaller vara huvuddelen av de tillvaratagna fynden.

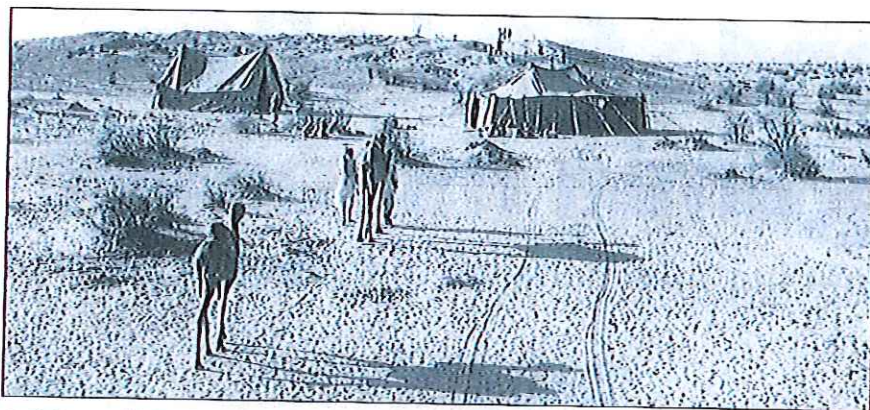
Platsen som grävdes ut kallas Rang Mahal och ligger invid en uttorkad flodbädd. När byn var bebodd mellan 200-talet och 500-talet e.Kr. fanns det vatten i floden. Naturförutsättningarna var därför helt annorlunda än de var för de boskapskötare som 1500 år senare bodde grannar med utgrävningen på 1950-talet. Rang Mahals inbyggare odlade ris men var också boskapskötare. Bland dem fanns krukmakare och andra hantverkare, exempelvis personer som tillverkade smycken av molluskskal.

I materialet finns en speciell sorts keramik; rödgods med svart dekor av blommor, växtslingar, fåglar och andra djur. Den har benämnts efter platsen och lämningar från "Rang Mahal-kulturen" påträffas framförallt i västra Rajasthan i den numera uttorkade Sarasvatiflodens dalgång.

Ett 25-tal boplatser med sådan keramik är kända från inventeringar av ytfynd men Hanna Rydhs utgrävning är den enda större arkeologiska undersökningen. Det är därför till det material som nu finns i

Karta över Indien med boplatzen Rang Mahal utmärkt.

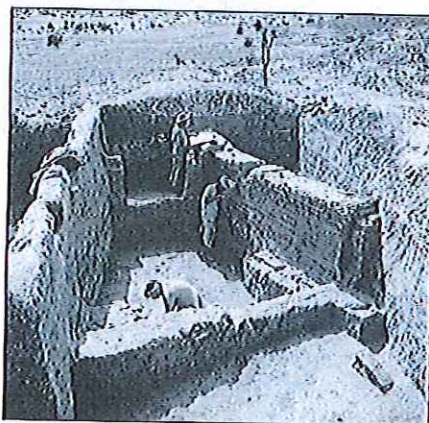
Fältlägret på 1950-talet vid ruinkullen Rang Mahal i västra Rajasthan. I dag ökenområde men en gång bördiga risfält i den nu uttorkade Sarasvatiflodens dalgång.

FORTS.

Sverige som man hänvisar i internationella arkeologiska publikationer då man diskuterar Rang Mahal-kulturen. Sedan materialet kom till Sverige på 1950-talet har det dock legat väl nerpackat, först i Lund och sedan i Stockholm. Resultatet av utgrävningen är publicerat på engelska, men materialet har aldrig varit utställt och det är inte heller katalogiserat på något museum.

Östasiatiska museet där dessa Indiensamlingar finns, befinner sig sedan 1999 i en ny situation som ett av de fyra museerna inom Statens museer för världskultur. Tillgänglighet är ett centralt koncept, som är vägledande för både ombyggnader och för den omorientering som pågår.

Målet är ett mer aktivt utnyttjat museum, som bättre kan tillvarata den stora potential som finns i samlingarna för att berätta om "Asien i världen" och på så vis fungera som en "Mötesplats Asien." En starkare internationalisering är likaså ett viktigt mål, inte minst i den nya globala situation där samlingarnas historia och status ofta (med rätta) ifrågasätts från ursprungskulturernas sida, särskilt då utifrån

Husgrunder av saltorkat tegel grävs fram av Hanna Rydhs expedition.

moraliskt-etiska utgångspunkter.

Samlingarna liksom museets resurser i sin helhet måste då katalogiseras och göras lätt tillgängliga för både forskare och andra, som kan hjälpa museet att utveckla deras potential, liksom för allmänheten och för den yngre publik som museet gärna vill nå ut till i större utsträckning än hittills.

Under våren 2003 har arbetet påbörjats

för att på sikt göra Rang Mahal-materialet tillgängligt. Första steget är att föra in uppgifter om föremålen i Östasiatiska museets digitala databas. Målet är att göra museets hela digitala databas nåbart via Internet och att foga bilder av varje föremål till registreringsuppgifterna. På sikt kan förhoppningsvis delar av Rang Mahal-materialet presenteras för besökare också i musci-montrar.

Inte bara kungars historia

Indiens historia berättas fortfarande ofta som vore den en historia om kungalängder och krig endast. Skulle vi titta på platsen Rang Mahal med dessa ögon skulle vi säga att detta var en del av Kushan-härskarnas område under deras nedgångsfas och att det var en del av Gupta-väldet under uppbyggnad.

Att bylivet skulle vi rycka på axlarna och säga att det i Indien varit alltid oföränderligt detsamma. Att arkeologer grävt fram skäror, kokkärl, lersmycken och leksaker som använts, gått sönder och kastats i en by i Rajasthan för mer än 1500 år sedan leder oss dock fram till andra berättelser. Keramiken till exempel berättar om föränderliga vägar för kontakt och utbyte av idéer.

Medeltidsarkeologiska undersökningar i Sveriges skogsbygder av i dag hjälper oss vidare bakom de historiska källorna och "befolkar" dåtiden med fler tänkande och

Indien hotar med dödsstraff för falska mediciner

Dödsstraffet hänger som ett moln över handlarna i Bhagirath Palace – ett medeltida palats i gamla Delhi. Varje dag säljs billiga mediciner för miljontals kronor i de myllrande gränder som omger palatset. Men läkemedelsindustrin och indiska regeringen har tröttnat på farliga substitut och olaglig konkurrens.

Regeringen presenterade i början av augusti planer på nya lagar mot dem som säljer falska mediciner.

– Dödsstraffet är verkligen inte för hårt för folk som bara är intresserade av att göra vinster, även om resultatet är massmord, säger hälsovårdsministern Sushma Swaraj.

I ryggen har Swaraj en rapport från en kommission som har utrett handeln. Kommissionen, som leds av ordföranden för det indiska Forskningsrådet, R A Mashelkar, uppmanade till stränga åtgärder.

”Straffet för försäljning och tillverkning av falska mediciner som orskar allvarlig skada eller dödsfall bör ökas från livstids fängelse till dödsstraff”, skrev Mashelkar-kommittén i sin rapport

Kommittén rekommenderade också att den som anklagas för brott som har med falska mediciner att göra inte ska kunna släppas fri mot borgen.

Ravi Kant, som är högt uppsatt vid det indiska Läkemedelsverket, säger att en sak som gör att det har varit svårt att få någon färd för handel med falska mediciner är att det är besvärligt att bevisa att en patients dödsfall beror på medicinen – i synnerhet i de fall då medicinerna varit harmlösa, men helt överksamma.

Men det är också ett känt faktum att korruption är en anledning till att de skruppellösa medicintillverkarna går fria.

Inte helt oväntat så är läkemedelsindustrin en av de mest påstridiga rösterna för hårdare tag mot falska och kopierade mediciner. I en presentation inför Mashelkar-kommittén i somras sade Harinder Sikka, chef vid läkemedelsbolaget Nicholas Piramal, att de falska medicinerna omsätter motsvarande åtta miljarder svenska kronor. Det motsvarar en femtedel av den officiella läkemedelsindustrins omsättning.

Och Lalit Kumar från det stora läkemedelsföretaget Wockhardt, påpekar att falska och undermåliga mediciner också exporteras från Indien till andra länder som Vietnam och Nigeria. Världshälsoorganisationen WHO beräknar att Indien producerar 35 procent av alla falska mediciner som säljs i världen.

Ranjit Devraj/IPS

Rang Mahal-keramik med typisk blomdekoration, ovan.

Mansansikte med turbanknut i pannan i bränd lera, bara fyra centimeter hög.

med egen rätt kulturbärande människor än heliga Birgitta.

På samma sätt bidrar utgrävningar som den i Rang Mahal till att låta oss skymta till exempel keramik som bär en estetisk tra-

dition vid sidan av de beställare av monumentalarkitektur vi redan känner.

Eva Myrdal och Magnus Fiskesjö

Dokumentärfilmaren Tuttika Sen och fotografen Alma Linder på väg till Indien.

Slående likheter mellan kvinnors liv i öst och väst

Därför gjorde Tuttika Sen sin film

Tuttika Sen är en ung svensk dokumentärfilmare med rötter i två kulturer. I filmen "Att dansa vals till Bengallsk sltar" har hon skildrat två kvinnors livsöden, hennes farmor i Indien och sin mormor på Österlen i Sverige. Här berättar hon om vad som låg till grund för att göra den flinstämda filmen.

Sommaren 97 kom jag gående på en grusväg på Koster, ön i havet vid Sveriges västra kust.

Eftermiddags sol.

Jag var på väg till båten som skulle ta oss tillbaka tillfastlandet efter att ha firat midsommar hos en vän. Inte en jätteglad midsommar för min del.

Jag funderade på många saker.

Inget lätt liv, tänkte jag. Tungrott. Svårt att veta vad jag skall välja. Väl medveten om att man – att jag – ständigt måste välja.

Funderade på valen. Funderade på framtiden. På jobb. På relationer. På kärlek. På

hur barn skall få plats bland allt arbete, allt som "måste" göras. På hur jag någonsin skulle orka diska alla diskar, tvätta alla kläder, handla all mat. Och ovanpå det ta hand om ett litet liv, arbeta heltid för att försörja mig/oss och ändå ha kraft och ork över till vänner och allt som lockar och pochar.

Jag staplade allt som måste göras, för att tillvaron skall fungera, ovanpå vartannat och pustade under tyngden av alla krav.

365 dagar på varje år och kanske 50 år till att leva. 365 gånger 50 är 18 250 gånger som jag måste diska. Minst!

Hur skall jag klara allt?

Karin, Tuttika Sens svenska mormor som levtt sitt liv på Österlen i Skåne.

Hur ska det gå till?

Och jag tänkte; hur – Hur! – har det gått till tidigare? Hur har alla dessa människor som gått före kunnat forma sin tillvaro. Jaja, OK att tillvaron för många, kanske de allra flesta, varit fasansfullt tung, fattig och utan val.

Och OK för att jag faktiskt var fri att välja, inte hade något fysiskt tungt att utföra, och vidare fattig kunde jag inte heller betrakta mig.

I varje fall inte i jämförelse med de många på jorden som inte ens har mat för dagen.

Indu, Tuttika Sens indiska farmor, som levtt sitt liv i indiska Västbengalen.

Och ändå denna tyngd!
Funderade på gamla människor.
Vilka hjältar. Alla de som levtt i åttio år och nu sitter eller ligger runt om i världen. Som har levtt sina liv. Som har diskat och städlat och älskat och förtvivlat och handlat mat och uppfostrat barn och blivit svikna och besvikna och svikit och ätit korv eller paella.

Som varit unga och gift sig och slitit hårt och blivit medelålders och kammat håret 25 000 gånger.

Så gick jag och funderade där på grusvägen en varm eftermiddag i juni, på en ö utanför Sveriges kust.

Där föddes iden att jag ville prata med gamla människor om det liv de levtt. Om deras val. Om hur de fått allt att gå ihop.

Beslutet fattades

Jag funderade på att det vore roligt att prata med någon i ett land som inte var Sverige. Något annorlunda, långt bort från familj, hus, bil och två barn.

Och att prata med någon som haft just det: Barn och hus och man, i Sverige.

Jag funderade på vilka det skulle kunna vara...

Kanske den där roliga tanten som jag gick till när jag var tjugo och jobbade på hemtjänst? Och den där underbara gubben som jag träffade på en veranda på Cuba 1986. Fast han kanske hade trillat av pinn?

Men så slog det mig att jag faktiskt hade egna gamla att prata med.

Som jag inte kände.

Det var något av en chock att inse att jag faktiskt aldrig pratat med min egen svenska mormor om hennes liv.

Och ännu mindre med min indiska farmor!

Den eftermiddagen på en grusväg beslutade jag mig för att göra en dokumentärfilm om min indiska farmor och min svenska mormor. Jag ville göra en film utifrån de frågor som snurrade i mig, i mitt eget liv.

Jag ville lära känna, fråga, dem som gått före om det liv som jag tyckte var så svårt att leva. Jag ville förstå. Någoting.

Under de kommande åren, 1997-2002, arbetade jag med filmen så fort jag fick tid, lite pengar och lyckats övertyga en eller annan finansör om att det skulle gå att genomföra projektet.

Alma Linder, filmfotograf med sällsynt finstämt och noggrant sinne för bilder och situationer följde med i alla de vindingar som detta projektet kom att innebära.

Tre gånger har vi varit i Skåne, på Österlen och intervjuat mormor Carln.

Två gånger har vi rest till Indien för att filma i Bengalen och intervjuva farmor Indu

Så småningom kopplades Ia Genberg, reporter också till projektet – för det visade sig vara komplicerat att jag själv ställde frågorna till såväl farmor som mormor. De förutsatte att jag visste en del på förhand, och svaren blev ofullständiga och därför otydliga.

Alma, Ia och jag ansträngde oss för att anpassa oss till de situationer vi kastade oss in i: I Indien en massiv familjestruktur som inte var van vid individuellt tänkande.

Nej, mat skall ätas tillsammans på fasta tider och alla meddelar alltid exakt var, när och hur de tänker göra, gå och agera.

I gengäld rådde stor öppenhet och ett sammanhang som mötte oss med öppna armar. Alla frågor mottogs med viss förvåning men stor nyfikenhet.

I Sverige tampades vi med motsatsen:

En mormor som var van att styra och ställa med allt exakt så som det passade henne och var ovan vid alla dessa frågor, och som tyckte att vi skulle koncentrera oss på att filma vackra miljöer. Mormor svarade pliktskyldigt och artigt på våra frågor, men jag tror att hon i sitt stilla sinne tänkte "vad skall detta tjalande om mig och mitt vara bra för? Såå intressant är det inte. En gammal tanta som jag."

Skildring av två liv – plus mitt

Resultatet är filmen "Att dansa vals till Bengalisk sitar". En 35 minuter kort skildring av två liv blandat med några tankar ur det liv som är mitt.

Ur nästan 50 timmar film och intervjuer har Karin Jönsson, klippare, och jag vasakat fram till någonting som är en liten smakbit från två olika liv. I två olika världsdelar. Två liv som varit helt olika – ytligt sett – men som ändå har många beröringspunkter. Likheter.

Deras liv står i stark kontrast till det liv som jag förväntas leva. Eller i alla fall det liv som jag tror att jag kommer att välja att leva. Om jag nu väljer?

För hur fritt är egentligen det fria valet?

Fotograf Alma, reporter Ia, klippare Karin och jag har diskuterat att göra en fortsättning på filmen. Den skulle i så fall handla om just det. Om oss. Om det fria valet här och nu. Både här i Sverige och i de generationer som kommer efter i Indien. Om förvirring och osäkerhet. Om lust och möjligheter. Om att vara fri. Och fången?

Vi får väl se hur det blir med den saken. Tills vidare önskar jag "Att Dansa vals till Bengalisk sitar" lycka till med sin färd ut i världen. Filmen är skapad ur många människors insatser. Alla har varit nödvändiga för att filmen skulle kunna bli till, och bli det den är. En litet utsnitt ur livet. I Indien och Sverige.

Tuttika Sen

FOTNOT: Filmen visas på Nordisk Panorama kort- och dokumentärfilmsfestival i slutet på september i Malmö. Den 20 oktober visas den på Malmö Konsthall i projektet "En värld många skärvor."

Filmen går också att köpa som VHS-kopia från Filmcentrum i Stockholm.

Sverigeresa stärker viljan att förändra bangladeshiska byn

Amatörskådespelarnas upplevelser källa till inspiration

I mars och april i år hade organisationen Svalornas Indien/Bangladeshsektion i Lund under fyra veckor besök av en grupp amatörskådespelare från Bangladesh (se SYDASIEN 1/03).

Två av deltagarna är anställda i en av Svalornas partnerorganisationer i Bangladesh, Nijera Kori, som arbetar med social mobilisering och medvetandeträning bland de fattiga på landsbygden. Övriga fem deltagare är samtliga medlemmar i organisationen, och ledare för var sin grupp av landlösa.

I sydvästra delen av landet har odling av jätteräkor för export expanderat under de senaste 20 åren, och de landlösa i området upplever många problem på grund av denna odling, så som försäljning av jordar, förlorad jordbruks- och betesmark, förlust av arbetstillfällen och hot och våld ifrån stora räkodlare och inhyrda terrorister. Gruppen kom till Sverige för att berätta för de svenska konsumenterna om dessa problem.

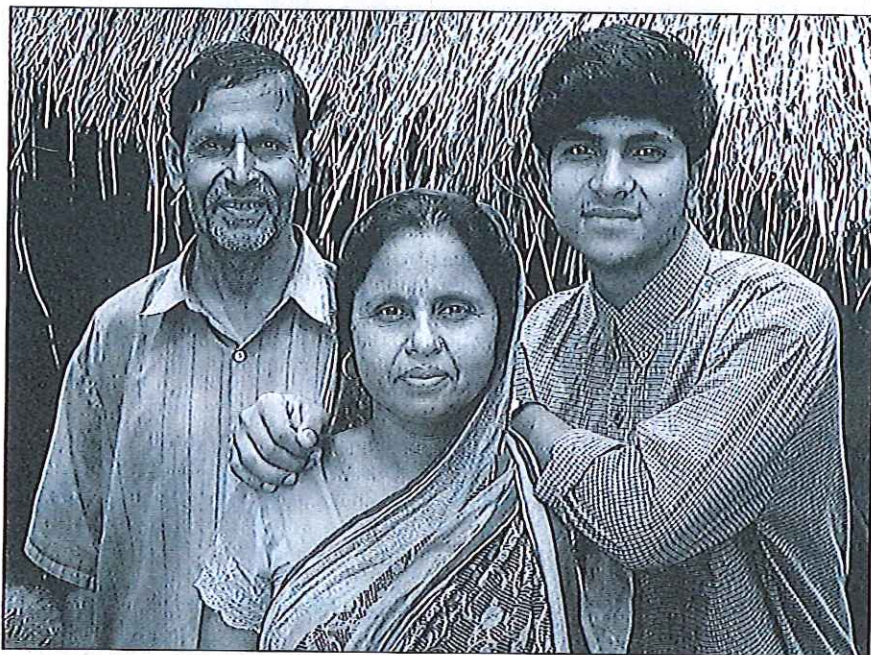
Tillsammans med Teater Tarantel ifrån Malmö spelade de på sex ställen i landet upp en pjäs, som visade både producent- och konsumentperspektivet av jätteräkodling. Det var en lång resa, både i geografien och i levnadssätt, för deltagarna från den bangladeshiska landsbygden. Nu är de alla hemma igen.

Såg hur ojämlik världen är

Den smala vägen som leder till Arnika Dhalls hus är belagd med tegelsten och lätt buktande. På båda sidor breder räkdammur ut sig och på avstånd syns en rad med träd som markerar fördämningen mot floden. När Arnika återvände hit efter en månads vistelse i Sverige kom familj och vänner, ja hela byn, för att möta upp och höra om hennes upplevelser. Till och med ordföranden i Union Parishad (motsvarande kommunfullmäktige) tog sig tid att komma förbi.

– När jag kom hem tänkte jag på hur ojämlik världen är. Hur olika människors livsstil är. Jag har besökt så många vackra platser...

Familjens gårdsplan är omgiven av räkdammur. Vägen passerar alldeles utanför grunden. På gården, två små runda hönshus

Amatörskådespelerskan Shyamoli, i mitten, tillbaka hos familjen i sin by i Dumuria thana, full av intryck från teaterturnén. Sverigeminnena blir till exotiska berättelser om en annan och bättre värld möjlig att sträva efter.

med toppiga tak och så boningshuset, byggt av lera, med släta väggar och skarpa hörn. I rummet är väggarna tapetserade med uppslag ur dagstidningar, och på verandan som löper runt om sitter man i skydd från regnet. Arnikas reflektion visar tydligt hur teaterutbytet inneburit nya insikter om hur världen ser ut.

Arnika, Alauddin (kallad Allal), Atiyar och Shyamoli kommer alla från Dumuria thana (administrativ enhet över by- och union-nivå). Alla fyra pratar om hur rent det är i Sverige och hur de disciplinerade svenskarna alltid slänger skräp i papperskorgar och soptunnor.

– Sedan jag var i Sverige försöker jag hålla mycket renare kring mitt eget hus, säger Atiyar och gör en svepande gest över sin prydligt rensopade veranda och gårdsplanen framför, och möts med skratt från de församlade.

Berättelser möts med misstro

De återkommer ständigt till hur disciplinerade svenskarna är och hur det återspeglar sig i trafiken, i mataffären, på gatorna. Samtliga har fått intrycket att det inte förekommer några brott i Sverige.

– När jag berättar för folk här hemma att man inte ser några poliser på gatorna i

Sverige, så kan de inte tro att det är sant, säger Atiyar.

Byborna är lika misstroga när Allal berättar att de sett vilda rådjur beta på fält och ängar, och ändrar simma i vattendragen, utan att någon stör dem. Det skulle aldrig kunna hända i Bangladesh menar de.

Kontrasten blir naturligtvis så mycket större då laglösheten brett ut sig alltmer i Khulna-distriktet på senare tid. Varje dag läser man i tidningen om mord och andra grova våldsbrott. Nijera Kori har svårigheter att genomföra sina möten med manliga medlemmar eftersom dessa sker på kvällstid och risken hela tiden är överhängande att polisen ska komma och ifrågasätta varför man har samlats, och med våld bryta upp möten. Att vara ute och röra sig på vägarna efter mörkrets inbrott innebär också en risk.

Atiyar är mest imponerad över att människor behandlar varandra som jämlikar i Sverige.

– I Bangladesh sätter folk som tagit en högre examen gärna näsan i vädret och tycker att de är förmer än andra, men i Sverige är det tvärtom. Där behandlas alla lika och ingen betar sig som om de är viktigare än någon annan, menar han. Svenskarna har en vänlig attityd och bryr sig inte

På båda sidor om Arnika Dhals hus breder rökdammar ut sig. Hon lever mitt i det som teaterföreställningen skildrade. När Arnika återvände hem från Sverige mötte hela byn upp för att höra om hennes upplevelser.

om svart eller vit. Särskilt djupt intryck gjorde den professor som kom och bad gruppen att delta i en demonstration mot Irakkriget.

– Att en professor brydde sig om de små människorna. I Bangladesh är det dina pengar, din ställning och dina kontakter som bestämmer vilka rättigheter du har.

Arnika berättar för medlemmarna i sin grupp i Kajirhula att män och kvinnor är jämställda i Sverige. Hur hon själv kunde se att kvinnor var fria, att de arbetade, cyklade, körde bil. På sjukhuset mötte hon till och med en kvinnlig läkare.

Kampen gör människan stark

Bannya Lohani var gruppens ledare, organisatör och tolk under resan till och i Sverige. Hon arbetar normalt på Nijera Koris huvudkontor i Dhaka och berättar;

– Medlemmarna var så nyfikna, de ville veta allt, allt! Det var väldigt intressant att vara den som förmedlade svaren på alla frågor, och som fick berätta om och förklara allt det nya.

Trots att Bannya visste en hel del om landet hon skulle besöka innan hon åkte, blev hon ändå förvånad över de enorma skillnaderna mellan Sverige och Bangladesh. Liksom de övriga deltagarna imponerades hon av "det svenska systemet" och

nämner sophantering och infrastruktur som exempel. I jämförelsen framstår det bangladeshiska systemet som dåligt. Men hon säger också att "vårt land är bra för oss" och verkar vilja ge uttryck för att hemma ändå alltid är bäst.

– Svenskarna vet inte vad fattigdom är, vad katastrofer eller krig är, de känner inte verklig sorg. Vi som föds i Bangladesh vet att livet är en kamp och kampen gör en människa stark. Jag är stolt över mitt land på grund av alla de folkrörelser som vi har och för vår rika kultur. Men för att åstadkomma en förbättring måste alla vara målmedvetna och hängivna, arbeta mot ett gemensamt mål.

I Bandarpara by är Allal inne på en liknande tankegång.

– Jag var och pratade om Sverige i en skola, en klass fem, säger han, där han sitter på en pall i husets kombinerade mat- och sovrum. Bakom honom i ett skåp står en adventsljusstake och en pappersdekoration med älgar. Han berättade för eleverna om miljömedvetenheten och hur staten tar hand om medborgarna i landet som han besökt, och menade att Bangladesh borde ta efter mönstret. Läraren ifrågasatte hur det skulle vara möjligt att genomföra i ett land som är så korrupt, där alla människor sätter sina egna intressen först, men Allal menar

att genom att bygga upp medvetandegraden hos människor kan det bli bättre "i morgon".

När Shyamoli berättar om hur Svalorna arbetar med att samla in gamla möbler och kläder och säljer dem vidare blir hon ivrig och gestikulerar livligt.

– De samlar in pengar som går till Nijera Kori, till att göra fattiga människor medvetna om sina rättigheter.

Klarsynt reflektion

Shyamoli gör också en mycket klarsynt reflektion. Alla deltagarna är mycket positivt inställda till sin upplevelse och tycker att de besökt ett fantastiskt bra land. Men Shyamoli påpekar att eftersom de bara varit i Sverige så kort tid hann de inte bli medvetna om några av landets negativa sidor, endast de positiva.

Färden från Shyamolis hus till Dhaka ger perspektiv på avstånd. Det krävs först en och en halv timmes skumpande på flakriksha och därefter en timmes färd med bytaxi till Khulna, innan den sju timmar långa bussresan till huvudstaden kan börja. Det tar nio timmar att flyga från Dhaka till London.

Anna Axelsson

Svala hos Nijera Kori i Bangladesh

Bangladeshiska baulartister för första gången till Sverige

En grupp *baul shilpi* ("baulartister") från Bangladesh gjorde ett bejublat framträdande på Re:orientfestivalen i Stockholm 14 juni i år. Dagen efter gavs ytterligare en mycket uppskattad föreställning på Pusterviksbarren i Göteborg, i ett samarrangemang mellan Göteborg Dance and Theatre Festival och Clandestino Festival.

Bifallet från åskådarna var öronbedövande och efter sin egen föreställning inbjöds också baulartisterna att sjunga tillsammans med den göteborgsgrupp som följde i kvällsprogrammet. Utöver dessa två offentliga uppträdanden deltog gruppen från Bangladesh också i en informell föreläsning med sång, musik och avslutande festligheter tillsammans med studenter vid Uppsala universitet.

De två sångarna Kajal Dewan och Akkas Dewan (på bilden till höger), som är mycket välkända och populära i Bangladesh, kom till Sverige med fyra skickliga musiker; Fazal Mlya på trumma, Muhammad Israfil på flöjt, Ashik Dewan på harmonium och Abdul Kalek på handcymbaler. Samtliga artister är professionella och ägnar sig åt musiken och sången på heltid.

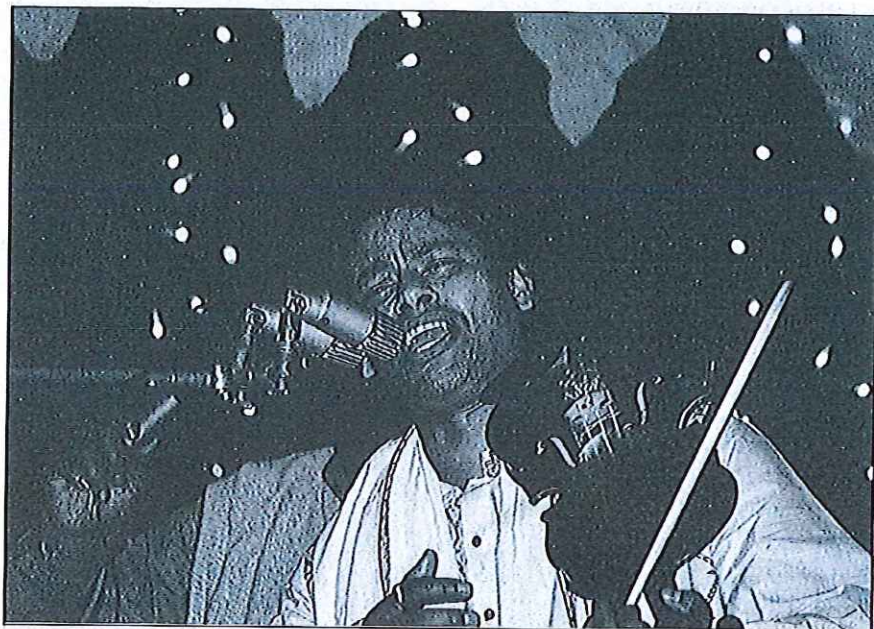
Bengalens bauler

Baulerna intar en särställning i Bengalens brokigt musikaliska, poetiska och religiösa tradition. Just denna mångsidiga atmosfär har varit en stark grogrund för utvecklingen av baulernas ideologi och framtoning.

Sången och musiken är en livsstil som överbryggar skillnader i tanke och tro och avstår all dogmatik. Det odogmatiska förhållningssättet, liksom deras sång och musik, har tagit intryck av esoteriska läror inom hinduisk och buddhistisk tantra, vaishnavism liksom av sufismen, den mystiska traditionen inom islam.

Yttre ritualer anses oväsentliga, och baulerna kan vara gifta eller ogifta, asketer eller inte. Avgörande är i stället längtan efter och kärleken till Det Formlösa, som finns inom varje människa, och som lärs ut av Mästaren, som också finns i det egna sinnet. För en baul är sången och dansen en bön som utförs med oförminskad kraft tills man når en höjdpunkt av andlig samhörighet med Mästaren, Gurun eller Murshid.

Baulerna är religiösa och sociala fritänkare med musiken och sången som viktigaste uttrycksmedel. Sångerna har andligt innehåll med dubbelbottnat och ofta mystiskt budskap som inte går att inordna i någon ortodox lära. Mänsklig likvärdighet inför det gudomliga betonas. Kärleken ses som en enande kraft. Musiken, dansen och poesin är ett redskap att nå en andlig hän-

ryckning.

Det ensträngade instrumentet oktara är baulernas ursprungliga instrument, som numera dock allt oftare ersätts av dotara eller västerländsk fiol. Föreställningarna ackompanjeras ibland även av andra instrument som harmonium, små klockor och cymbaler, trumma och flöjt. Den upprymda atmosfären är framträdande, men balanseras av en inre, okuvlig övertygelse om värdet av en ickematerialistisk tillvaro och en vilja att bryta alla sociala och religiösa barriärer. Även publiken tar gärna chansen att fritt få leva ut under föreställningarna.

Förebilden Lalon Shah

De kringvandrande baulerna i Bengalen går dit näsan pekar, och har musiken och sången som viktigaste kommunikationsredskap. Den store förebilden är Lalon Shah som levde för 200 år sedan och skrev ett stort antal sånger med betoning av mystik, om inre medvetenhet och universell kunskap om livet och döden.

Han förhöll sig fri och ville inte binda sig till någons religion. Hans mångbottnade och svårtolkade texter bär drag av flera trosinriktningar. Lalons sånger känns fortfarande mycket aktuella, inte minst de som förespråkar fredlig samexistens mellan olika religioner.

"Hur länge måste vi vänta för att det samhälle skall födas där man glömmer bort kast, klaner och särskiljande etiketter som hindu, muslim, buddhist och kristen, och där ingen kommer att försöka locka den försvarslöse med löften om frälsning?"

Baulartisterna (*baul shilpi*) har samma

grundläggande livsinställning och sjunger samma sånger som de ursprungliga baulerna men lever ett mer verklighetsnära liv. De låter sig bokas för stora och små fester, bröllop, minneshögtider och nattliga föreställningar som inte slutar förrän i gryningen och ofta samlar en mångtusenhövdad publik.

Tvetydliga texter

Deras tvetydiga texter har alltid en andlig botten men kan samtidigt placeras i vardagligt liv och uppskattas av en mycket bred publik. Sångerna når ofta lika stor, eller större popularitet som filmmusik och schlager.

Baulernas tro och livsstil har knappast accepterats av de stora religionerna men de har däremot ett starkt stöd bland allmänheten. Detta gäller särskilt *baul shilpi*, baulartisterna, som på ett självklart sätt förenar sig till rätta i de flesta sammanhang.

Vid en tidningsintervju berättade Kajal Dewan och Akkas Dewan om sin hänförelse över den kontakt de fått med publiken här i Sverige och sammanfattade samtidigt sin sociala och andliga övertygelse.

– Genom sångerna kan vi alla komma närmare Det Formlösa men också närmare varandra som människor. Det finns olika namn på Gud men egentligen är det samma kraft vi alla tror på. Det är viktigare att överbrygga skillnader och att försöka vara en så god människa som möjligt än att sätta etiketter på varandra.

Christina Nygren,
text och foto

Banbrytande verk av Jaffrelot om kast och politik i Indien

CHRISTOPHER JAFFRELOT:
India's Silent Revolution. The Rise of the Lower Castes in North India

Hurst & Company, London 2003

Kampen mot den brittiska kolonialismen mobiliserades i stort hela det indiska samhället. I kampen framhölls det indiska samhällets goda sidor, den högt utvecklade religionen och kulturen och den sociala sammanhållningen, som den brittiska kolonialismen hade förtrampat eller hotade att förstöra. Mahatma Gandhi hävdade exempelvis att kastsystemet i grunden var ett bra system.

Det var alltså i grunden ett konservativt uppror mot kolonialismen där de högsta kasterna, framförallt brahminerna, hade den ledande rollen inom Nationalkongressen. Det är därför inte förvånande att detta ledarskap även tog över ledarskapet i det fria Indien 1947.

Begynnande mobilisering

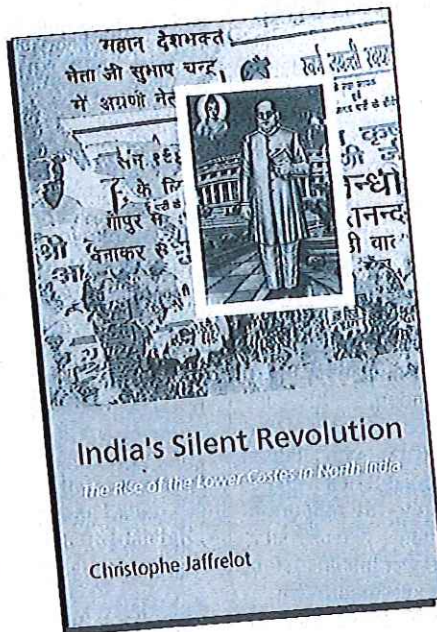
Begynnande mobilisering av de lägre kasterna och de så kallade "kastlösa" neutraliserades också effektivt genom att de allra flesta ledarna sögs upp i Kongresspartiet som ville bli betraktat som minoriteternas befriare. Vägen till befrielse och en höjning av statusen skulle gå genom utbildning och att de lägre kasterna fick en mera förfinad livsstil genom att imitera de högre kasterna (benämnt 'sanskritisering').

Men sedan 1960-talet står en långsam men dramatisk revolution ändå på dagordningen. De lägre kasterna mobiliseras utifrån kasttillhörighet, bildar organisationer och så småningom politiska partier. Först i södra och västra Indien, där den brahminska makten var distinkt och där solidariteten bland de lägre kasterna lättare utvecklades, men på senare år även i norra Indien. I början kanske tyst och smygande, men på senare år kan man allt tydligare och under starka konflikter se hur deras politiska representation växer.

Statlig kvoteringspolitik

Om detta har Christopher Jaffrelot skrivit en gedigen och fascinerande bok efter många års tråget forskningsarbete. Han har ur arkiv och genom intervjuer kartlagt kastsammansättningen i de indiska parlamenten, delstatsförsamlingarna och regeringarna sedan självständigheten.

Jaffrelot visar att denna viktiga mobiliseringsprocess i stor utsträckning präglas av den statliga kvoteringspolitiken, som påbörjades av de brittiska kolonialherrarna och sedan utvecklades i det självständiga Indien. Politiken innebär att det finns särskilda kvoter för de lägre kasterna till

högre utbildning och statliga arbeten. Genom detta cementeras olika kastidentiteter och blir den solidariska grunden för politisk mobilisering.

Högre kasternas försvarare

Vad vi nu ser i Indien är också det politiska motståndet mot denna sociala emancipation. Hindunationalisterna har övertagit Kongresspartiets roll som de högre kasternas försvarare. Både inkorporering, sanskritisering, allianspolitik och skarp konfrontation används i dag för att försöka dämna i denna moderna revolution i det indiska samhället.

Boken är ett måste för den som vill förstå den indiska politikens utveckling i dag.

Staffan Lindberg

Starka texter av helhjärtat engagerad samhällskritiker

ARUNDHATI ROY:
Den oändliga rättvisans matematik

Ordfront 2003 (Översatt från engelska av Lars Andersson, Hans O Sjöström och Tor Wennberg)

Arundhati Roy som vann världsbekännelse med debutromanen *De små tingens Gud* 1997 har inte vilat på lagrarna och inte heller fortsatt med skönlitteraturen. I stället har Roy blivit en samhällskritiker av stora mått i Indien där hon engagerar sig helhjärtat i kampen mot kärnvapenrustningen, mot de stora dammbyggena och den nyliberala ekonomiska utvecklingen.

Med sin kunnighet och sin fräna stil skrämmer hon makthavare och ingjuter mod bland förtryckta. Denna volym består av ett urval essäer, tal och artiklar som Roy skrivit 1998-2003, flertalet publicerade i indiska tidskrifterna Frontline och Outlook (några också översatta och publicerade i svenska tidningar). Allt handlar inte om Indien, här finns också glödande appeller mot USA:s krig i Afghanistan och Irak. Kvaliteten på texterna varierar, från genomarbetade och initierade sådana till mera slagordsmässiga högtidstal exempelvis från World Social Forum i Porto Alegre i våras, men det helgjutna engagemanget finns hela tiden.

Starkaste texten av alla är den om massakrerna på muslimer i indiska delstaten Gujarat våren 2002, en text skriven i raseri och frustration, fylld av smärta och medlidande med människor som dödas i det land som kallas Världens största demokrati, men där nu fascistiska krafter växt sig starka.

Lars Eklund

Vacker turistguide fylld av klichébilder

Sri Lanka
RED AV EDMUND BEALBY-WRIGHT.
APA (Insight Guides. South Asia series)

Bildinnehållet i Insight Guides många resehandböcker är alltid förstklassigt, inte minst sedan förlaget börjat samarbeta med TV-kanalen Discovery Channel. Sri Lanka-guiden utgör absolut inget undantag. Oavsett man tänkt sig att resa dit eller ej är de sanslöst vackra bilderna från turistparadiset i Indiska Oceanen en ren njutning att beskåda.

Det som brukar göra Insight Guide-guiderna perfekta är dock att textinnehållet håller lika hög klass, med initierade artiklar av ämnesexperter. Dessvärre är så inte fal-

let den här gången. Artikelförfattarna är till stor del folk som inte själva bor i landet, och som saknar nödvändiga insikter för att kunna skriva annat än förenklad turistrekla-

Det blir de vanliga klichéerna som staplas på varandra, en romantiserad historiskildring och total avsaknad av komplikationer. Att boken aktualiserats innebär att uppgifter om den pågående fredsprocessen i landet infogats, men det har inte inneburit att man försökt täcka in hela landet. Norra Sri Lanka hoppas fortfarande över som turistmål, med den suspekta motiveringen att "området saknar turistiskt intresse".

Lars Eklund

Rapport om pesticidrester i Coca-Cola och Pepsi vållar stor skandal i Indien

Coca-Cola, Pepsi och tio andra märken av läskedrycker från samma två bolag innehåller i medeltal mellan 30 och 40 gånger högre halter av pesticider (bekämpningsmedel) än vad exempelvis EU tillåter. Samma läskedrycker tillverkade i USA innehåller inga rester av pesticider alls.

Avslöjandet gjordes i början av augusti av den välrenommerade indiska miljöorganisationen CSE (Centre for Science and Environment) i Delhi, som ger ut miljötidskriften *Down to Earth*.

CSE har tidigare, i våras, avslöjat hur mineralvatten på flaskor i Indien innehåller liknande mängder föroreningar.

De höga halterna av hälsofarliga pesticider i indiska läskedrycker beror i första ledet på att tillverkarna använder grundvatten som råvara. I Indien har grundvattennivåerna sänkts dramatiskt och halten av föroreningar därmed ökat. De hälsofarliga indiska läskedryckerna pekar därmed på ett av de stora problemen i världen, nämligen bristen på rent vatten.

I andra ledet beror det på

den mycket slappa indiska lagstiftningen till skydd för konsumenterna vad gäller livsmedels säkerhet. Tillverkarna har helt enkelt dragit nytta av de otaliga möjligheterna att komma undan en mer kostsam reningprocess av vattnet. Det visar betydelsen av en stark och god stat understödd av internationella regelverk, vilket krävs för att få tillverkare att leva upp till sina åtaganden.

I stället för att göra detta drog Coca-Cola och Pepsi CSE inför domstol och krävde att publiceringen av rapporten skulle förbjudas, och en stor lobbyverksamhet inleddes som gick ut på att svartmåla CSE.

Indiska regeringen gick ut offentligt och försvarade colaföretagen, men som Ajit Roy skriver (se sidan 14), tvingades man backa för oppositionens krav att tillsätta en oberoende undersökningskommission. Många delstater har också utfört egna tester av giftinnehållet i colaffaskor lokalt.

Mer information genom svenska webb-nyhetstjänsten Omvärldsbilder:

<http://www.smvk.se/Omvarldsbilder/2003/030814.html>

INDIEN- OCH ASIENSPECIALISTEN

SIMMY'S TRAVELS med specialister som bryr sig och priser som tål att jämföras

Vi skraddarsyr resor över hela världen

Gråbrödersgatan 8
S-211 21 Malmö, SWEDEN
Tel: 040-23 28 30 Fax: 040-12 62 61

www.simmytravels.se

SYDASIEN

Nästa SAARC- möte ska hållas i Januari

□ Tid och plats för nästa sydasiatiska toppmöte har nu fastställts. Mötet ska enligt planerna hållas i Islamabad i januari nästa år. Men den ansträngda relationen mellan kärnvapengrannarna Indien och Pakistan kommer sannolikt att fortsätta förmörka arbetet inom den sydasiatiska samarbetsorganisationen, SAARC.

Från början var planen att organisationens tolfte toppmöte skulle ha hållits i Pakistan redan i januari i år. Men de frostiga relationerna mellan gruppens viktigaste länder, ärkerivalerna Indien och Pakistan, ledde till att mötet sköts upp på obestämd framtid. Men efter stort diplomatiskt manövrerande har nu länderna kommit överens om att mötet ska hållas i Islamabad i Pakistan i början av nästa år.

Den sydasiatiska samarbetsorganisationen SAARC bildades av Bangladesh, Bhutan, Indien, Maldiverna, Nepal, Pakistan och Sri Lanka 1985. Mer än en femtedel av jordens befolkning bor i organisationens medlemsländer, och regionen är en av världens fattigaste och minst utvecklade. Men trots stora ambitioner har SAARC under de 18 år organisationen existerat inte lyckats nå några stora framgångar. Främst beror det på den fientliga inställningen mellan Indien och Pakistan.

IPS

INDIEN

Lagförslag mot slakt av kor stoppades

□ Det hindunationalistiska regeringspartiet BJP misslyckades i slutet av augusti att få stöd från sina koalitionspartier för att driva igenom en lag mot slakt av kor. Misslyckandet är ett tecken på BJP:s koalitionspartners ökande opposition mot partiets prohinduiska dagordning.

Kon är visserligen ett heligt djur för många hinduer, men ses också som en billig källa till protein av hinduer i vissa områden, exempelvis i nordöstra Indien, samt för landets muslimer och kristna. IPS

NEPAL

Vapenvilan och fredssamtalen avbrutna

□ Nepals befolkning oroar sig för att våldet i landet nu åter kommer att trappas upp. Detta efter att den sju månader långa vapenvilan och fredssamtalen mellan den maoistiska gerillan och landets regering i slutet av augusti bröt samman.

Våldsamheterna blossade snabbt upp efter att vapenvilan. Minst tio personer dödades under det första dygnet i olika delar av landet, och en högt uppsatt militär skottska-dades i sitt hem i huvudstaden Kathmandu. Maoistrebeller misstänktes ligga bakom. Gerillan motiverade den avbrutna vapenvilan med att man ansåg att regeringen varit alltför omedgörlig i vissa kärnfrågor.

I ett uttalande förklarade maoistledaren Pushpa Kamal Dahal, mer känd under namnet Prachanda, att "vi har kommit fram till att vapenvilan och fredsprocessen är omotiverad på grund av regeringens inställning till våra krav". Samtidigt hävdade han dock att rebellerna är öppna för att återuppta fredssamtalen om regeringen visar större vilja till flexibilitet.

Båda parter menar att den främsta stötestenen är maoisternas krav på att val ska hållas till en lagstiftande församling – som i sin tur ska avgöra kungahusets framtid. Regeringen har bara varit beredd att göra justeringar i den nuvarande konstitutionen, med bibehållet kungahus. IPS

PAKISTAN

Talibaniserling oroar i Nordvästgränsprovinsen

□ Nordvästgränsprovinsen NWFP införde i början av juni den islamiska lagen sharia. Men det är en annan åtgärd många i delstaten oroar sig mer över – planerna på att också inrätta en moral- och sedlighetspolis. Direkt efter att delstatsregeringen godkände införandet av sharia började nämligen politiker från den i provinsen styrande religiösa alliansen MMA diskutera nästa åtgärd på vägen mot vad de uppfattar som ett samhälle i enlighet med islam.

För dem är nästa steg inrättandet av lokala myndigheter som får i uppgift att se till att de islamiska lagarna följs. Dessa myndigheter skulle utföra sin uppgift med hjälp av en specialstyrka – som enligt många pakistanska jurister och aktivister kommer att likna vid den typ av moral- och sedlighetspolis som fanns i grannlandet Afghanistan under talibanernas styre.

– Förslaget måste avslås eftersom det är fascistiskt till sin natur. Det är mycket farligt eftersom det skulle sätta påkar i mullornas händer säger Qazi Anwar, som arbetar som jurist vid högsta domstolen.

Kvinnor i delstaten oroar sig allra mest över MMA:s införande av sharia och förslagen om moralpoliser.

– Det är en skam för landet. Kvinnorna i denna del av landet är redan nedtryckta av den konservativa sociala miljön. De kommer att trakasseras med hjälp av specialenheter. Och det kommer att vara upp till de extremistiska huliganerna att avgöra vad som är rätt och fel, säger kvinnoaktivisten Bushra Gohar. **IPS**

Pakistansk flicka med hjärtfel mötte stark sympati i Indien

Hon är bara två och halvt år gammal och lider av hjärtproblem. Men Noor Fatima kan vara den bästa ambassadören för fred som Pakistan någonsin skickat till ärkefienden Indien.

I mitten av juli genomgick Noor en hjärtoperation vid ett privatsjukhus i den sydindiska staden Bangalore. Tusentals indier drog en suck av lättnad efter att läkarna förklarade att operationen varit lyckad, och att flickan nu var på väg att återhämta sig.

Noor var en av passagerarna på den första buss som gick mellan pakistanska Lahore och Indiens huvudstad sedan bussförbindelsen i somras återupptogs.

Och från det att hon klev av bussen stod Noor, vars namn betyder "ljus", i blickfånget för alla de indier som tröttnat på den långa fiendskapen till grannlandet Pakistan. Ett tecken på det är hur Noor och hennes föräldrar mottogs i Indien.

Innan de reste från Delhi till Bangalore berättade Noors pappa Sajjad Nadeem och mamma Taryaba Nadeem att de kände sig hemma i Indien på grund av de kulturella likheterna.

– Maten, språket, allt är likadant som i Pakistan, deklarerade Taryaba.

Publiciteten kring Noor ledde till att indierna har överköljde familjen med erbjudanden om hjälp i olika former, och efter operationen sade Noors mamma till journalister att den lyckats så bra tack vare Allah, läkarnas skicklighet och alla människors välsignelser och böner.

Trots den politiska fiendskapen mellan länderna är det inte helt ovanligt att läkare i Pakistan skickar patienter till Indien för specialistvård, eftersom indiska sjukhus kan erbjuda högklassig vård till internationellt sett låga kostnader.

Ranjit Devraj/IPS

SYDASIEN, RÅBYGATAN 5A 223 61 LUND

Telefon och fax: 046-13 35 68
E-måll: sydasien@sydasien.se
Webb-sida: <http://www.sydasien.se>
Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Tidskriftsredaktör: Lars Eklund
Redaktion för detta nummer:
Katarina Sandström Blyme, Lars Eklund och Pär Jansson

Tryck: Luleå Grafiska 2003
Prenumerantregler:
Nätverkstaden Väst, 031-743 99 05,
ekonomitjanst@natverkstan.net
ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl. fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 240 kr. Prenumeration för institutitioner och bibliotek 300 kr. Övriga Europa (B-post) 290 kr, utom Europa (A-post) 380 kr. Lösnummerpris: 55 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.
Nästa nummer utkommer i december.

Manusstopp: 1 november 2003
Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

Flyg till

Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal, etc.

Med

Gulf Air, Lufthansa, Taron, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något av våra bolag

metropolresor

Luntmakargatan 42 · 111 37 Stockholm

Tel. 08-10 45 58 · Fax. 08-723 06 66

E-mail: metropolresor@telia.com

Hemsida: www.metropolresor.com

**Avsändare:
SYDASIEN
RÅBYGATAN 5 A
223 61 LUND**

**POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING**

Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med nya adressen
noterad på baksidan

**Utgivningspostkontor
LULEÅ 1**

Shiva reser andra klass

På en tågresa i Indlen mötte
Johanna Sommansson,
hindlstudent vid Stock-
holms universitet, den här
lilla fillockan, utklädd till
guden Shiva. I blomster-
kransen hade hon en liten
slang som sprutade ut små
strålar av Ganges vatten.

Bonusläsning i Monsun 3/2003!

Läs mer Sydasien
på nätet!

Surfa till:

www.sydasien.se/monsun.html
och använd lösenordet *baul*

Där hittar du bland annat
följande:

@ Lars Eklund: Sydasien i
fokus på årets internationella
Vattenkonferens i Stockholm.

@ Ingeborg Sevastik berättar
om ett besök i en privatskola i
Savar-distriktet på banglade-
shiska landsbygden.

@ Muhammad Hasan & Stig
Toft Madsen: The Blood of
The Mourners. Shia Muslims
celebrate Muharram in Den-
mark.

@ Zofeen Ebrahim: Fattig-
dom driver pakistanska barn
att bli kameljockeyer i Gulfen.

FOTO: JOHANNA SOMMANSSON